

ZARZĄD MIASTA I GMINY DUKLA

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY DUKLA**

USTALENIA STUDIUM

**Załącznik nr 1 do Uchwały
Rady Miejskiej w Dukli Nr XVIII/185/2000
z dnia 20 listopada 2000 roku**

Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie

Urbanistyka – Architektura – Wnętrza
Janina Kiper

Kraków, październik 2000

ZESPÓŁ AUTORSKI

mgr inż. arch. Magdalena Jaśkiewicz

mgr inż. arch. Janina Kiper

mgr Janusz Komenda

mgr inż. Andrzej Geissler

mgr Wiktor Głowacki

mgr inż. Ewa Goras

mgr Marek Halagarda

mgr inż. arch. Elżbieta Krochmal-Wąsik

mgr Tomasz Pilecki

dr Małgorzata Schmager

mgr Dorota Szlenk

Współpraca:

Alicja Stach

Kierownik Zakładu

Dyrektor Oddziału

mgr inż. arch. Magdalena Jaśkiewicz

dr hab. arch. Zygmunt Ziobrowski
prof. IGPIK

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
1. CELE ROZWOJU	5
1.1. Cel główny	5
1.2. Cele strategiczne	6
1.3. Cele operacyjne	6
2. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW	9
2.1. Uwarunkowania sprzyjające realizacji celów	9
2.2. Uwarunkowania ograniczające realizację celów	11
3. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	14
3.1. Zasady rozwoju przestrzennego gminy	14
3.2. Kształtowanie struktury przestrzennej	14
3.3. Kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów gminy	20
3.3.1. System zabudowy	21
3.3.2. System przyrodniczy	25
3.3.3. System kulturowy	28
3.3.4. System transportowy	30
3.3.5. System infrastrukturalny	33
4. KIERUNKI PRZEMIAN W GOSPODARCE GMINY	41
4.1. Uwarunkowania rozwoju gospodarczego	41
4.2. Funkcje gospodarcze gminy	42
4.3. Wybrane problemy rozwoju gospodarczego	43
4.4. Podstawowe obszary działań i cele strategiczne w rolnictwie	45
4.5. Finansowanie rozwoju gospodarczego	46
5. POLITYKA PRZESTRZENNA GMINY	48
5.1. Polityka kształtowania zabudowy	48
5.2. Polityka ochrony dóbr kultury i kształtowania krajobrazu kulturowego	49
5.3. Polityka kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego	51
5.4. Polityka kształtowania systemu transportowego	56
5.5. Polityka rozwoju systemów infrastruktury technicznej	59
5.6. Polityka wyposażenia gminy w infrastrukturę społeczną	66
5.7. Polityka gospodarowania mieniem komunalnym	69
5.8. Polityka rozwoju turystyki	70
5.9. Polityka zewnętrzna gminy	74
6. INSTRUMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ	78
6.1. Plany miejscowe	78
6.2. Instrumenty pozaplanistyczne	88

WPROWADZENIE

W dniu 27 maja 1998 roku Rada Miasta i Gminy Dukła podjęła Uchwałę Nr XXVII/227/98 o przystąpieniu przez Zarząd Miasta i Gminy do sporządzenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.

Dotychczasowe prace nad Studium objęły opracowanie diagnozy stanu istniejącego i uwarunkowań rozwoju przestrzennego Miasta i Gminy Dukła zawierających analizę czynników stanowiących uwarunkowania przestrzennego rozwoju gminy. Szczególnie wnikliwej analizie poddano znaczne zasoby mienia komunalnego i Skarbu Państwa znajdujące się na terenie gminy. Opracowanie to stanowiło podstawę do przygotowania projektu Ustaleń Studium obejmującego określenie celów rozwoju, kierunków zagospodarowania przestrzennego i polityki rozwoju przestrzennego gminy.

Prezentowany projekt dokumentu Studium jest wykładnią polityki przestrzennej władz miasta i gminy Dukła w odniesieniu do obszaru gminy i jest kwalifikowany jako akt kierownictwa wewnętrznego obowiązujący w układzie władz samorządowych miasta i gminy.

Studium służyć będzie jako merytoryczna podstawa do planów miejscowych i decyzji administracyjnych dotyczących zagospodarowania podejmowanych poza obszarami objętymi planami.

Informacje i koncepcje zawarte w Ustaleniach Studium będą wykorzystywane w negocjacjach z władzami rządowymi dotyczących gospodarki przestrzennej na terenie gminy. Studium będzie również służyć promocji rozwoju gminy.

Dokumenty uchwalane studium obejmują:

- Ustalenia Studium – tekst (Załącznik Nr 1 do Uchwały Rady Miasta i Gminy),
- Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego – plansza graficzna w skali 1:10 000 (Załącznik Nr 2a do Uchwały Rady Miasta i Gminy),
- Kierunki Rozwoju Infrastruktury Technicznej – plansza graficzna w skali 1:20 000 (Załącznik Nr 2b do Uchwały Rady Miasta i Gminy),
- Instrumenty Polityki Przestrzennej – plansza graficzna w skali 1:20 000 (Załącznik Nr 2c do Uchwały Rady Miasta i Gminy).

1. CELE ROZWOJU

Analiza istniejących uwarunkowań rozwoju gminy, a w szczególności zagospodarowania jej przestrzeni, sytuacji społeczno-gospodarczej, wyposażenia w infrastrukturę techniczną i transportową wskazuje, że ustalone w Miejscowym Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego Gminy (październik 1993) oraz w Miejscowym Planie Ogólnym Miasta Dukla i Zespołu Jednostek Osadniczych (sierpień 1993) cele i kierunki rozwoju powinny zostać uzupełnione o nowe treści wynikające z aktualnych uwarunkowań przestrzennych i społeczno-gospodarczych kraju i regionu oraz sytuacji wewnętrznej gminy.

Weryfikacja dotychczasowych kierunków zagospodarowania przestrzennego powinna dotyczyć zatem tych elementów, które nie są adekwatne do obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej i poziomu zainwestowania albo też są niewystarczające wobec aspiracji i potrzeb społeczności gminy.

1.1. Cel główny

Uwzględniając problemy i uwarunkowania rozwoju oraz zamierzenia samorządu i aspiracje społeczności lokalnej przyjmuje się cel główny rozwoju gminy w brzmieniu:

**TRWAŁY, SYSTEMATYCZNY WZROST STANDARDÓW ŻYCIA, PRACY
I WYPOCZYNKU MIESZKAŃCÓW GMINY I JEJ GOŚCI, W OPARCIU O:**

- **ZASADĘ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU,**
- **WYKORZYSTANIE SZANS WYNIKAJĄCYCH Z POŁOŻENIA GMINY
W EUROREGIONIE KARPACKIM,**
- **UNIKALNE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU RÓŻNORODNYCH FORM
TURYSTYKI.**

Potencjalnie korzystne powiązania funkcjonalno-przestrzenne z otoczeniem oraz położenie w obszarze transgranicznym na terenie Euroregionu Karpackiego, a także konieczność tworzenia nowych miejsc pracy i źródeł dochodów mieszkańców, to główne czynniki wyznaczające kierunki rozwoju gminy.

Perspektywy dalszego rozwoju gminy należy upatrywać w promowaniu aktywności gospodarczej społeczności lokalnej oraz w przyciąganiu różnorodnych rodzajów działalności gospodarczej, wytwórczej i usługowej, które znajdą na obszarze gminy dogodne warunki do inwestowania i dobry klimat społeczny. Towarzyszyć temu powinno stałe zwiększanie standardów zamieszkania i obsługi infrastrukturą techniczną i społeczną, a także tworzenie warunków do harmonijnego kształtowania krajobrazu. Jakościowy kierunek rozwoju gminy stworzy możliwości poprawy jakości życia mieszkańców i rozwoju różnorodnych form rekreacji, turystyki i sportu.

Przyjęcie zasady zrównoważonego rozwoju w działaniach zmierzających do osiągnięcia przyjętego celu oznacza trwałe dążenie do zachowania równowagi pomiędzy procesami związanymi z wykorzystaniem zasobów gminy przez wszystkich użytkowników przestrzeni a prawidłowym funkcjonowaniem środowiska naturalnego.

1.2. Cele strategiczne

W oparciu o ustalony cel główny określa się cele strategiczne, które dotyczą dwóch, ściśle powiązanych ze sobą płaszczyzn: społeczno-gospodarczej i przestrzennej.

W sferze społeczno-gospodarczej celem strategicznym jest:

– **Dynamiczny rozwój w podstawowych nurtach aktywności gospodarczej:**

- **mieszkalnictwo z usługami,**
- **rekreacja i różnorodne formy turystyki,**
- **rolnictwo ekologiczne,**

któremu towarzyszyć będzie stałe zwiększanie liczby miejsc pracy i źródeł dochodów mieszkańców.

W sferze przestrzennej celem strategicznym jest:

Harmonijny rozwój przestrzenny gminy na bazie istniejącego zainwestowania oraz racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także jakościowe polepszanie funkcjonalnych powiązań z regionem.

1.3. Cele operacyjne

Z punktu widzenia interesów społeczności gminy jako podstawę formułowania ustaleń studium przyjmuje się następujące cele operacyjne w wyodrębnionych sferach:

- społeczno-ekonomicznej,
- przyrodniczo-kulturowej,
- przestrzennej,
- technicznej.

W sferze społeczno-ekonomicznej:

- Rozwój lokalnego rynku pracy i biznesu.
- Zwiększenie atrakcyjności usług z zakresu turystyki, rekreacji i sportu.
- Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji strategicznych w wyodrębnionych obszarach gminy.
- Stopniowe przekształcanie rolnictwa w kierunku standardów europejskich.

- Zapewnienie obsługi mieszkańców w zakresie usług publicznych na poziomie akceptowanych standardów jakościowych i ilościowych.
- Dążenie do pełnego wyposażenia zabudowy w infrastrukturę techniczną.
- Utrwalenie istniejących i utworzenie nowych, atrakcyjnych przestrzeni publicznych o znaczeniu lokalnym.
- Tworzenie dogodnych warunków dla realizacji potrzeb inwestycyjnych mieszkańców miasta i gminy.

W sferze przyrodniczo-kulturowej:

- Zachowanie zasobów środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem zasobów wodnych i różnorodności gatunkowej roślin i zwierząt dziko żyjących.
- Poprawa jakości środowiska terenów osadniczych jako komponentu jakości życia mieszkańców.
- Redukcja uciążliwości dla środowiska powodowanych przez transport samochodowy,
- Redukcja uciążliwości dla środowiska powodowanych przez rozwój osadnictwa i działalności gospodarczej.
- Umożliwienie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (w szczególności energii wiatrowej).
- Minimalizacja zagrożenia powodziowego i zagrożenia ruchami osuwiskowymi.
- Zachowanie naturalnych walorów górskiego krajobrazu.
- Ochrona dziedzictwa kulturowego: zachowanie, odnowa i eksponowanie zespołów i obiektów zabytkowych.
- Kształtowanie harmonijnego krajobrazu współczesnego w nawiązaniu do tradycji ale z uwzględnieniem potrzeb podnoszenia standardów.

W sferze przestrzennej:

- Aktywizacja i podniesienie jakości przestrzeni Dukli jako centrum usługowo-administracyjnego gminy.
- Ukształtowanie systemu terenów wypoczynkowych, rekreacyjnych i sportowych w oparciu o istniejące zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego.
- Harmonijne kształtowanie zabudowy na terenie gminy z zachowaniem charakteru i specyfiki obszaru.
- Ochrona przed rozproszonym zainwestowaniem otwartych terenów o najwyższych wartościach krajobrazowych i przyrodniczych.

W sferze technicznej:

- Ustabilizowanie układu drogowych powiązań zewnętrznych.
- Utrwalenie i rozbudowa podstawowego układu dróg lokalnych (modernizacja dróg istniejących).

- Minimalizacja strat w przypadku wystąpienia powodzi.
- Zaspokojenie obecnych i przyszłych potrzeb – wynikających z rzeczywistego rozwoju przestrzennego gminy i jej aktywności gospodarczej – na niezawodne dostawy mocy i energii elektrycznej o obowiązujących standardach.
- Minimalizacja kosztów ponoszonych przez gminę na oświetlenie miejsc publicznych, ulic, placów i dróg znajdujących się na terenie gminy.
- Ograniczenie niekorzystnego wpływu obiektów i linii elektroenergetycznych napowietrznych oraz napowietrznych linii telekomunikacji przewodowej i wież stacji radiowych telefonii bezprzewodowej na atrakcyjność krajobrazu i walory przyrodnicze gminy.
- Wykorzystanie energii wiatru dla potrzeb energetycznych – w przypadku rozstrzygnięcia celowości spożytkowania istniejących, potencjalnych możliwości.
- Objęcie zaopatrzeniem w gaz sieciowy, z zachowaniem standardów jakościowych i ilościowych:
 - mieszkańców gminy, nie będących jeszcze odbiorcami gazu sieciowego,
 - nowych, potencjalnych odbiorców ujawniających się wraz ze wzrostem zainwestowania.
- Zapewnienie współczesnych, europejskich standardów w zakresie:
 - dostępu do usług telekomunikacji każdemu mieszkańcowi gminy, wyrażającemu taką potrzebę,
 - niezawodności, jakości i prędkości transmisji, w tym także transmisji cyfrowych,
 - czasu potrzebnego na przyłączenie nowego abonenta do sieci telekomunikacyjnej.
- Wyposażenie jednostek osadniczych w północnej części gminy w wodociągi zbiorowe.
- Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych na bazie eksploatowanych ujęć.
- Poprawa niezawodności funkcjonowania istniejących systemów ujmowania i rozprowadzania wody.
- Pełne wykorzystanie mocy przerobowych oczyszczalni ścieków w Dukli, poprzez rozbudowę systemu kanalizacyjnego w sąsiadujących z miastem miejscowościach.
- Wyposażenie północnych, najintensywniej zainwestowanych obszarów gminy w kanalizację sanitarną i oczyszczalnie ścieków.
- W jednostkach osadniczych nie przewidzianych w najbliższym horyzoncie czasowym do objęcia zbiorowym systemem kanalizacji sanitarnej wykonanie lokalnych oczyszczalni w rejonie większych obiektów użyteczności publicznej.
- Zorganizowanie systemu selektywnego gromadzenia odpadów, odzyskiwania surowców wtórnych i ich zagospodarowania oraz unieszkodliwiania odpadów uwzględniających potrzebę ograniczenia ilości odpadów deponowanych na składowisku.

2. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW

W wyniku diagnozy stanu zagospodarowania przestrzennego oraz po analizie procesów rozwojowych miasta i gminy Dukla zostały wyróżnione następujące uwarunkowania sprzyjające i ograniczające dalszy rozwój gminy.

2.1. Uwarunkowania sprzyjające realizacji celów

1. Gmina Dukla wchodzi w skład Euroregionu Karpackiego, który obejmuje na terenie Polski województwo podkarpackie; na terenie Słowacji powiaty Košice, Prešov, Bardejov, Humenné, Michalovce, Svidník, Trebišov, Vranov, Medzilaborce, Stropkov; na terenie Węgier okręgi Szolnok, Debrecen, Eger, Miskolc, Nyiregyháza; na terenie Ukrainy obwody Lviv, Ivano-Frankivsk, Černivci, Użhorod, a na terenie Rumunii regiony Oradea, Satu Mare, Baia Mare, Suceawa, Botasani. Stwarza to możliwości komplementarnego rozwoju terenów przygranicznych, ukierunkowanego na rozwijanie turystyki i rekreacji, wymiany gospodarczej i kulturalnej, współpracy w zakresie ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych.
2. Miasto i Gmina Dukla leżą na terenach o wybitnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych w skali międzynarodowej, w sąsiedztwie pierwszego w świecie Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie”, który w 1993 roku uzyskał certyfikat UNESCO.
3. Gmina Dukla jest korzystnie położona w krajowym i regionalnym systemie transportu drogowego, w ciągu drogi krajowej nr 9 (Radom – Rzeszów – Miejsce Piastowe – Barwinek). Modernizacja drogi krajowej nr 9 jest ujęta jako jedno z ważniejszych zadań w programach rządowych i wojewódzkich co powinno polepszy parametry dostępności komunikacyjnej gminy.
4. Przez Gminę Dukla przebiegają ważne elementy międzynarodowego systemu energetycznego (linia 400 kV relacji Iskrzynia – Lemešany) oraz planowane są do realizacji istotne elementy krajowego i regionalnego systemu telekomunikacyjnego (budowa linii światłowodowych).
5. Na terenie Gminy Dukla znajdują się obszary o cennych w skali międzynarodowej walorach przyrodniczych. Są to:
 - Magurski Park Narodowy obejmujący na terenie gminy powierzchnię 934,3 ha, co stanowi 3,1 % obszaru gminy oraz jego otulina o powierzchni na terenie gminy 1852,3 ha, co stanowi 6,1 % obszaru gminy,
 - Jaśliski Park Krajobrazowy o powierzchni na terenie gminy 15461,8 ha, co stanowi 50,7 % obszaru gminy,

- Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego obejmujący na terenie gminy powierzchnię 29181,9 ha, co stanowi 95,6 % obszaru gminy,
 - Siedem istniejących rezerwatów przyrody („Cisy w Nowej Wsi”, „Modrzyna”, „Przełom Jasiołki”, „1000-lecia na Górze Cergowej”, „Igiełki”, „Wadernik” i „Kamień nad Jaśliskami” o łącznej powierzchni 611,7 ha, co stanowi 2,0 % obszaru gminy) oraz jeden projektowany rezerwat przyrody.
6. Na terenie Miasta i Gminy Dukła znajdują się liczne obiekty zabytkowe i historyczne o dużych walorach kulturowych w głównej mierze zlokalizowane w zabytkowych zespołach parkowych, wpisane do rejestru bądź ewidencji zabytków. Przez teren gminy przebiegają też szlaki historyczne w tym dawny trakt węgierski. Ponadto jest to teren przenikania się i współistnienia interesujących tradycji łemkowskich, chrześcijańskich i żydowskich.
 7. Na terenie miasta Dukła oraz miejscowości Jaśliska zachowały się cenne, historyczne układy przestrzenne lokowane w XIV wieku, posiadające czytelne układy rynkowe, historyczne dominanty oraz częściowo zachowaną zabudowę.
 8. Gmina Dukła posiada unikalne możliwości rozwoju różnorodnych form turystyki, w tym:
 - turystyki pobytowej letniej i zimowej opartej o walory przyrodnicze, sprzyjający klimat, korzystne warunki aerosanitarne, udokumentowane zasoby wód mineralnych i projektowany zbiornik wodny, a także sprzyjające warunki dla uprawiania sportów letnich i zimowych,
 - turystyki pielgrzymkowej w oparciu o istniejące miejsca kultu religijnego (klasztor Bernardynów i kościół p.w. św. Marii Magdaleny, oraz pustelnię św. Jana z Dukli nobilitowane poprzez wizytę papieża Jana Pawła II w roku 1997) oraz Sanktuarium Królowej Nieba i Ziemi i Jaśliskach,
 - turystyki specjalizowanej w zakresie agroturystyki, turystyki konnej, rowerowej i pieszej, obserwacji fauny,
 - obsługi tranzytowego ruchu turystycznego w oparciu o przejście graniczne w Barwinku.
 9. Na terenie Gminy Dukła znajdują się złoża surowców mineralnych w tym będące na wyczerpaniu złoża ropy naftowej i gazu ziemnego oraz eksploatowane i potencjalne złoża surowców skalnych (piaskowce, iły, łupki bitumiczne, żwiry).
 10. Na terenie gminy zlokalizowane są duże zasoby wód powierzchniowych i podziemnych (Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 433) znacznie przewyższające istniejące i prognozowane zapotrzebowanie na wodę na jej terenie.
 11. Gmina Dukła posiada znaczne zasoby mienia komunalnego oraz na jej terenie znajdują się duże ilości terenów Skarbu Państwa stwarzające potencjalne możliwości przejmowania ich pod lokalne inwestycje publiczne, oraz dalszy rozwój przestrzenny (budownictwo mieszkaniowe, usługi, baza turystyczna).

12. Na terenie Gminy Dukła znajdują się znaczne rezerwy terenów przeznaczonych, zgodnie z obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, pod zainwestowanie.
13. Gmina Dukła posiada rozwiązany problem zbierania i składowania odpadów komunalnych.
14. Dla miasta Dukła wykonano nowe ujęcie wody oraz wykonano nowe, główne przewody wodociągowe, a także wybudowano wysokosprawną oczyszczalnię ścieków.
15. Na terenie Miasta Dukła i w jego sąsiedztwie (Nadole, Cergowa) prowadzone są intensywne prace przy rozbudowie systemu odprowadzania ścieków socjalno-bytowych.
16. W trakcie opracowania „Wieloletniego planu inwestycyjnego dla Miasta i Gminy Dukła” zostały uznane za działania priorytetowe oraz przeznaczone znaczne nakłady finansowe na rozwój systemów kanalizacyjnych w północnej części gminy oraz budowę oczyszczalni ścieków w miejscowości Równe.
17. Na terenie Gminy Dukła istnieją korzystne warunki dla wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii (energia wiatru) oraz budowy zbiorników wodnych na potokach górskich (mała retencja).

2.2. Uwarunkowania ograniczające realizację celów

1. Gmina Dukła charakteryzuje się znacznym niedoinwestowaniem w zakresie systemów infrastruktury technicznej w tym:
 - dekapitalizacją obiektów, urządzeń i sieci wodociągowych przekazanych w użytkowanie spółkom wodnym,
 - brakiem zbiorowych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków poza terenem miasta,
 - niewystarczającym zaopatrzeniem w gaz (tylko północna część gminy jest wyposażona w sieć gazową) oraz niekorzystnymi warunkami zaopatrzenia w energię elektryczną (niewielką liczbą nadmiernie wydłużonych linii średniego napięcia oraz brakiem pierścieniowych układów zasilania).
2. Na terenie Miasta i Gminy Dukła obserwowany jest generalnie niski poziom obsługi ruchu turystycznego oraz zaplecza, noclegowego i gastronomicznego.
3. Większość dróg lokalnych na terenie Gminy Dukła charakteryzuje się niekorzystnymi parametrami technicznymi oraz złą jakością nawierzchni.
4. Przez teren Miasta i Gminy Dukła prowadzony jest znaczny tranzytowy ruch drogowy (w tym ciężki) stwarzający zagrożenie dla bezpieczeństwa lokalnego ruchu samochodowego i pieszego oraz szkodliwie oddziałujący w zakresie czystości powietrza i hałasu.

5. Na terenie Gminy Dukła znajdują się znaczne obszary o niekorzystnych warunkach dla zainwestowania związane, ze względu na budowę geologiczną, z występowaniem terenów osuwiskowych oraz dużych spadkach terenu.
6. Dobra kultury zlokalizowane na terenie Gminy Dukła nie posiadają dostatecznych instrumentów ochrony. Z mocy ustawy o ochronie dóbr kultury i muzeach ochroną objęte są tylko pojedyncze obiekty i zespoły zabytkowe, a nie większe układy przestrzenne lub strefy krajobrazowe. Jest to wynikiem braku rozporządzeń wykonawczych do ww. ustawy, które dawałyby możliwość utworzenia stref ochrony konserwatorskiej oraz rezerwatów i parków kulturowych.
7. Na terenie Miasta i Gminy Dukła po wejściu w życie nowej ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym obowiązywać będzie 8 planów miejscowych uchwalonych po 1 stycznia 1995 r., które obejmować będą zaledwie 0,5% powierzchni gminy. Są to:
 - MPO – Dukła – ul. Kościuszki (teren pod garaże) – zatwierdzony Uchwałą Nr XVI/104/96 RM w Dukli z dnia 29.03.1996 r.,
 - MPO – Tylawa – usługi turystyczne – zatwierdzony Uchwałą Nr XVI/103/96 RM w Dukli z dnia 29.03.1996 r.,
 - MPO – Zawadka Rymanowska – linia 400 KV – zatwierdzony Uchwałą Nr XXI/139/96 RM w Dukli z dnia 17.10.1996 r.,
 - MPO – Barwinek – linia 400 KV – zatwierdzony Uchwałą Nr XXI/140/96 RM w Dukli z dnia 17.10.1996 r.,
 - MPO – Tylawa – góra Dział – stacja bazowa CENTERTEL – zatwierdzony Uchwałą Nr XXIII/148/96 RM w Dukli z dnia 23.12.1996 r.,
 - MPO – Dukła – posterunek gazowniczy – zatwierdzony Uchwałą Nr II/9/98 RM w Dukli z dnia 17.12.1998 r.,
 - MPO – Dukła – ul. Mickiewicza – budownictwo mieszkalne z usługami - zatwierdzony Uchwałą Nr X/114/99 RM w Dukli z dnia 29.11.1999 r.,
 - MPO – Barwinek – usługi handlu, turystyki i inne związane z funkcjonowaniem przejścia granicznego – zatwierdzony Uchwałą Nr VIII/96/99 RM w Dukli z dnia 27.08.1999 r.Pozostałe plany miejscowe i szczegółowe, w tym „Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dukła” i „Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Dukła i Zespołu Jednostek Osadniczych” stracą swoją ważność. Spowoduje to konieczność wydawania pojedynczych decyzji (WZiZT i Pozwolenia Na Budowę) w trybie rozprawy administracyjnej, co wydatnie utrudni procesy inwestycyjne na terenie gminy.
8. Rolnictwo na terenie Gminy Dukła charakteryzuje się znacznym rozdrobnieniem agrarnym oraz niekorzystnymi (poza hodowlą zwierząt) warunkami prowadzenia gospodarki rolnej.
9. Gmina Dukła charakteryzuje się wysoką stopą bezrobocia związaną ze słabo rozwiniętą działalnością produkcyjno-usługową oraz jest zagrożona potencjalnym bezrobociem agrarnym.
10. Na części terenu Miasta i Gminy Dukła, w dolinie rzeki Jasiołki, istnieje potencjalne zagrożenie powodziowe.

11. Znaczna część zabudowy mieszkaniowej Gminy Dukla charakteryzuje się niskim standardem wyposażenia w urządzenia socjalno-bytowe.
12. Większość miejscowości na terenie Gminy Dukla posiada słabo rozwiniętą sieć połączeń z centrum Gminy w zakresie transportu publicznego.

Powyższe uwarunkowania będą miały istotny wpływ na rozwój przestrzenny, gospodarczy i społeczny miasta i gminy Dukla i w znacznym zakresie będą warunkować realizację przyjętych przez Radę Gminy celów rozwoju. Zadaniem samorządu powinno być wzmacnianie uwarunkowań sprzyjających oraz podjęcie działań zmierzających do minimalizacji oddziaływania uwarunkowań ograniczających rozwój gminy.

3. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

3.1. Zasady rozwoju przestrzennego gminy

Koncepcja rozwoju przestrzennego miasta i gminy Dukła polega na kontynuowaniu dotychczasowych, pozytywnych zmian w zagospodarowaniu przestrzeni gminy w kierunku poprawy stanu i funkcjonowania jej struktury i środowiska, zapewniających przestrzenne warunki dla osiągnięcia założonych celów rozwoju.

Rozwój przestrzenny gminy oparty zostanie na następujących zasadach:

- **zasadzie zrównoważonego rozwoju** (zgodnie z Ustawą o ochronie środowiska) rozumianego jako „rozwój społeczno-gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli – zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń – następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych” lub inaczej: „Rozwój, w którym obecne pokolenie zaspokaja swoje potrzeby, nie pozbawiając przyszłych pokoleń zaspokajania swoich potrzeb” (G. H. Brudtland, tłum. W. Głowacki),
- **regule pierwszeństwa jakości nad ilością** wyrażającą się w następujących zasadach wykorzystania przestrzeni:
 - racjonalnego wykorzystania zasobów poprzez ograniczenie chaotycznego, rozproszonego zainwestowania na rzecz intensyfikacji, porządkowania oraz podnoszenia standardu i ładu przestrzennego istniejących struktur osadniczych,
 - kształtowania strefy gospodarczej jako przestrzeni konkurencyjnej, o wysokiej jakości i standardzie zagospodarowania, spełniającej wysokie wymagania i aspiracje potencjalnych użytkowników,
 - zachowania, ochrony i wyeksponowania – tych elementów zagospodarowania, które służą utrzymaniu atrakcyjności środowiska przyrodniczo-kulturowego, świadczą o tożsamości gminy i jej lokalnej odrębności.

3.2. Kształtowanie struktury przestrzennej

W celu czytelnego ukształtowania przestrzeni gminy w Studium wyodrębnione zostają dwie podstawowe strefy odzwierciedlające charakterystyczny układ przestrzenny gminy:

1. **gospodarcza – na północy,**
2. **przyrodniczo-krajobrazowa – na południu.**

STREFA GOSPODARCZA o powierzchni 6 340 ha (19% powierzchni gminy) – to przestrzeń o wyraźnie ukształtowanej strukturze osadnictwa, silnie powiązana z miastem Dukla. W strefie tej zamieszkuje około 76% ludności gminy i skoncentrowane jest około 80% istniejącego i potencjalnego zainwestowania.

Główny ośrodek usługowy i administracyjny gminy, miasto Dukla wraz z powiązanymi z nim funkcjonalnie jednostkami osadniczymi Cergowa, Lipowica, Nadole, Teodorówka i Zboiska będą koncentrowały procesy rozwojowe związane z aktywnością ekonomiczną w tej strefie. Miejscowości te położone w południowym (przebiegającym z zachodu na wschód) paśmie zainwestowania uzupełniane będą od zachodu przez miejscowości Głoj-sce i Iwla oraz od wschodu przez miejscowość Jasionka. Pasma północne (również przebiegające z zachodu na wschód) obejmujące miejscowości Łęki Dukielskie, Wietrzno i Równe tworzyć będzie drugi biegun aktywności ekonomicznej w strefie gospodarczej. Oba pasma powiązane będą transportowo ciągiem projektowanej i modernizowanej krajowej drogi ekspresowej S-74; obecnie nr 9, tworzącej swoisty kręgosłup transportowy gminy. Położone wzdłuż projektowanej obwodnicy miejscowości Zboiska tereny pod inwestycje strategiczne generujące nowe miejsca pracy, będą miały zapewnioną bardzo dobrą dostępność transportową zarówno od strony pasma południowego jak i północnego. Drugim obszarem o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania strefy gospodarczej będzie położony na północy, w granicach terenu górniczego „Bóbrka – Rogi” obszar restrukturyzacji i rekultywacji po eksploatacji ropy naftowej i gazu ziemnego. Do czasu wyczerpania złóż, obszar ten wraz z wymienionym wyżej obszarem przygotowania terenów pod inwestycje strategiczne generujące nowe miejsca pracy, będą głównymi miejscami zatrudnienia mieszkańców gminy. Kolejne istotne z punktu widzenia rozwoju gminy tereny w tej strefie to obszary potencjalnego rozwoju energetyki odnawialnej. Zlokalizowane na północ od dwóch głównych pasm zainwestowania, mogą stać się źródłem czystej i taniej energii pobudzającej ich rozwój. Wyznaczone w tej strefie tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmujące najbardziej korzystne bonitacyjnie i fizjograficznie gleby na terenie gminy, wraz z pozostałymi terenami rolniczymi mogą stanowić zaplecze surowcowe dla rozwoju przetwórstwa i konfekcjonowania produktów rolnych. Zlokalizowane w dolinie rzeki Jasiołka udokumentowane złoża surowców skalnych, będą potencjalnym źródłem ich pozyskiwania w przyszłości.

Miasto Dukla, z którego po realizacji nowego przebiegu drogi ekspresowej S-74, zostanie wyeliminowany ruch tranzytowy, rozwijać się będzie głównie jako wyspecjalizowany ośrodek obsługi i rozrządzania ruchu turystycznego w tej części Beskidu Niskiego. Uzupełnieniem tej funkcji będą: mieszkalnictwo, usługi komercyjne i usługi publiczne w zakresie oświaty, kultury i ochrony zdrowia. Wykreowanie Dukli na centrum turystyki pielgrzymkowej w tej części Podkarpacia będzie jednym z głównych zadań samorządu lokal-

nego. Podstawą tych działań będzie kultywowanie i propagowanie kultu św. Jana z Dukli i związanych z nim miejsc upamiętniających jego działalność na terenie gminy. Uwieńczeniem tych działań powinna być realizacja centrum pielgrzymkowego w Dukli. Zachowania i wyeksponowania wymagają również relikty dwóch innych kultur: żydowskiej i łemkowskiej. Konglomerat kulturowy tego rejonu może stać się znaczącym elementem atrakcyjności turystycznej. Ścisłe centrum miasta wraz z zachowanymi i rekonstruowanymi obiektami i zespołami o wysokich walorach kulturowych, zostanie zaktywizowane i pełnić będzie rolę centrum administracyjno-usługowego gminy. Tereny nad rzeką Jasiołką koncentrować będą usługi z zakresu turystyki, rekreacji i sportu. Istotnym elementem służącym polepszeniu dostępności gminy, szczególnie zewnętrznej będzie lokalizowane w jego północnej części lądowisko dla helikopterów. Pozostałe miejscowości funkcjonujące w ramach zespołu jednostek osadniczych miasta Dukla, uzupełniać będą jego funkcje głównie w zakresie mieszkalnictwa (Teodorówka, Nadole, Lipowica), usług komercyjnych (Zboiska) i usług publicznych (Cergowa). W pozostałych miejscowościach tej strefy kształtowane będą centra lokalne służące podstawowej obsłudze ludności zamieszkałej w miejscowościach Głojsce, Iwla, Jasionka, Łęki Dukielskie, Równe i Wietrzno.

Tak zarysowana wizja rozwoju wymaga m.in.:

- ustalenia i zrealizowania lokalnej sieci komunikacyjnej (dróg i ulic publicznych), obsługującej rozwijające się obszary,
- przekształcenia części niezabudowanych obszarów rolnych w zainwestowane tereny miejskie drogą między innymi scaleń gruntów,
- zachowania charakteru i krajobrazu miejskiego Dukli,
- ukształtowania przestrzeni publicznych: ulic, placów, koncentracji usług, terenów rekreacyjnych, parków, ciągów spacerowych i terenów zielonych,
- pełnego wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- zachowania i wykorzystania ciągłości atrakcyjnych obszarów przyrodniczych i kulturowych dla utworzenia systemu terenów otwartych, ścieżek rowerowych itp. rozlokowanych pomiędzy terenami zabudowanymi,
- intensyfikowania i porządkowania zabudowy w obrębie istniejących terenów budowlanych oraz estetyzacji architektonicznej istniejącej zabudowy,
- objęcia planami miejscowymi większości obszarów istniejącej i projektowanej zabudowy oraz precyzyjnej i konsekwentnej ich koordynacji w odniesieniu do podstawowych elementów strukturalnych,
- wyraźnego rozdzielenia stref mieszkaniowych i usługowo-produkcyjnych poprzez wyodrębnienie terenów dla rozwoju komercyjnej działalności gospodarczej.

W obrębie tej strefy wyznacza się obszary aktywnej polityki przestrzennej gminy mające na celu:

- przygotowanie terenów pod inwestycje strategiczne generujące nowe miejsca pracy,
- potencjalny rozwój energetyki odnawialnej – elektrownie wiatrowe,

- restrukturyzację i rekultywację terenów po eksploatacji ropy naftowej i gazu ziemnego.

STREFA PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWA o powierzchni 27 036 ha (81% powierzchni gminy) – to rozległe otwarte obszary o wyjątkowych walorach krajobrazu, bardzo dobrych warunkach przyrodniczych, pozbawione miejskiej uciążliwości (hałasu, niechcianego sąsiedztwa, intensywnego ruchu, tłoku ulicznego, anonimowości itp.), gdzie zabudowa harmonijnie wpisuje się w krajobraz, nie dewastując naturalnego środowiska.

Główne elementy struktury przestrzennej tej strefy, oprócz terenów przeznaczonych pod zainwestowanie (mieszkalnictwo, usługi publiczne, usługi komercyjne, głównie turystyczne), tworzące warunki do wykorzystania walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy to:

- projektowany zbiornik wodny w miejscowości Trzciana wraz z korektą lokalnego układu transportowego (powiązanie transportowe miejscowości Zawadka Rymańska i projektowanej drogi powiatowej, między innymi po koronie projektowanej zapory) oraz obszarem rozwoju turystyki i rekreacji nadwodnej,
- obszary rozwoju turystyki narciarskiej (zjazdowej) w powiązaniu z terenami rozwoju turystyki pobytowej i agroturystyki dające możliwości całorocznego wykorzystania walorów turystycznych gminy,
- obszary obsługi tranzytowego ruchu turystycznego i towarowego ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowego drogowego przejścia granicznego w Barwinku,
- obszar rozwoju bazy turystyki kwalifikowanej będący punktem wypadowym do penetracji terenów Magurskiego Parku Narodowego,
- obszary urządzania „leśnych parków kontemplacyjnych wzmacniające rolę Dukli jako centrum turystyki pielgrzymkowej.

Wszystkie działania zmierzające do zagospodarowania tych obszarów będą uwzględniać zachowanie atrakcyjności krajobrazowej i kulturowej tej części gminy, przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z położenia w tej strefie obszarów prawnie chronionych (rezerwaty przyrody, Magurski Park Narodowy wraz z otuliną, Jaślicki Park Krajobrazowy i Obszar Krajobrazu Chronionego Beskidu Niskiego) oraz mając na uwadze wyznaczone tereny lasów ochronnych i użytków ekologicznych. Projektowane tereny zainwestowania, oprócz obszarów rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi, lokalizowane będą w dolinach, przy głównych ciągach transportowych gminy i sieciach infrastruktury technicznej. Zapewni to dogodną obsługę transportową (szczególnie po dokonaniu modernizacji dróg powiatowych i gminnych) i powiąże między sobą poszczególne obszary aktywności (głównie w zakresie turystyki) w sprawnie funkcjonujący system. Połączenia drogowe uzupełnione będą przez system szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, narciarskich i konnych), penetrujących najbardziej atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo tereny w tej strefie.

Głównymi ośrodkami ruchu turystycznego w ramach tego systemu będą:

- Jaśliska – miejscowość o dużych walorach turystycznych (historycznych i kulturowych), obsługująca południowo-wschodnią część gminy,
- Barwinek – miejscowość związana z obsługą ruchu tranzytowego i funkcjonowaniem przejścia granicznego obsługująca południową część gminy,
- Trzciana i Tylawa – miejscowości położone w sąsiedztwie projektowanego zbiornika wodnego, związane z przyszłym funkcjonowaniem obszaru turystyki i rekreacji nadwodnej,
- Olchowiec – miejscowość mogąca pełnić funkcje jednego z głównych punktów obsługi turystyki kwalifikowanej na najbardziej chronionych obszarach Beskidu Niskiego.

Miejscowość Jaśliska wspólnie z powiązanymi z nią przestrzennie układami urbanistycznymi Daliowej, Posady Jaśliska i Woli Niżnej, rozwijać się będą jako miejscowości agroturystyczne wykorzystujące w okresie zimowym projektowany obszar rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi położony w zachodniej części Jaślisk. Uzupełniające będą przez niezwykle atrakcyjne obszary rozwoju agroturystyki na pograniczu Lipowca i Czeremchy, położone przy drodze powiatowej w kierunku potencjalnego, lokalnego przejścia granicznego. Miejscowości te, podobnie jak miejscowość Wola Wyżna, w chwili obecnej wyludnione, w których zlokalizowane są tereny restrukturyzacji rolnictwa na cele kultury, turystyki, rekreacji i sportu powinny, w oparciu o przekształcenia tych terenów, zostać poddane procesowi rewitalizacji i ponownego, stopniowego osadnictwa. Z kolei miejscowość Szklary, zamieszkiwane przez ludność związaną z nie funkcjonującym już Państwowym Gospodarstwem Rolnym ma szansę rozwoju jako ośrodek obsługujący bazę dydaktyczno-naukową i turystyczną wyższych uczelni z terenu kraju, które chcą inwestować w tereny i infrastrukturę po dawnych PGR-ach.

Położony przy południowej granicy gminy i kraju Barwinek rozwijać się będzie głównie na bazie funkcjonującego międzynarodowego, drogowego przejścia granicznego, obsługując ruch tranzytowy i turystyczny z obszaru Polski i państw nadbałtyckich w kierunku krajów Europy Południowej i Południowo-Wschodniej. Wyznaczone w studium tereny pod lokalizację tego rodzaju usług oraz pod rozbudowę i modernizację przejścia granicznego stwarzają takie możliwości.

Miejscowości Trzciana i Tylawa, a także Zawadka Rymanowska i Nowa Wieś posiadają w tej strefie potencjalnie duże możliwości rozwoju w oparciu o projektowany na ich terenie zbiornik wodny. Może on stać się jedną z największych atrakcji turystycznych gminy, przy równoczesnym wykorzystaniu jego bardzo dobrej dostępności. Wyznaczone w studium tereny i obszary aktywnej polityki przestrzennej dają możliwość atrakcyjnego zagospodarowania jego otoczenia i rozwoju różnorodnych form wypoczynku, zarówno letniego, jak i zimowego w oparciu o zamrożoną zimą taflę jeziora. Należy jednak wykluczyć wszelkie motorowe formy sportów wodnych i lodowych na tym obszarze. W północnych

częściach miejscowości Trzciana i Nowa Wieś zlokalizowane są obszary urządzania „leśnych parków kontemplacyjnych” połączone między sobą oraz z Duklą „szlakiem pielgrzymkowym” bazującym na istniejących szlakach turystycznych. Układ ten powinna uzupełniać miejscowość Mszana z rozwijającą się na jej terenie agroturystyką, korzystnie powiązana transportowo z miejscowością Tylawa oraz Smerenne z projektowanym terenem rozwoju turystyki (stadnina koni) i leczenia (hipoterapia), wymagająca jednak budowy lokalnego połączenia drogowego.

Miejscowość Olchowiec położona w południowo-zachodniej, najbardziej niedostępnej transportowo części gminy ma szanse rozwoju w oparciu o wyznaczony obszar rozwoju bazy turystyki kwalifikowanej. Jednakże wszelkie działania na tym obszarze powinny być podporządkowane i zgodne z celem utworzenia i funkcjonowania Magurskiego Parku Narodowego. W oparciu o rozwój tej miejscowości istnieją szanse rewitalizacji i przywrócenia osadnictwa na terenie miejscowości Ropianka.

Zlokalizowana w północno-zachodniej części tej strefy miejscowość Chyrowa posiadająca korzystne warunki do rozwoju sportów narciarskich i agroturystyki funkcjonalnie (dostępność transportowa i wyposażenie w infrastrukturę) powinna być powiązana z układem przestrzennym miejscowości Iwla i Głojsce.

Rozwój wymienionych wyżej obszarów i ośrodków musi odbywać się z bezwzględnym zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych oraz atrakcyjnego krajobrazu w tej strefie.

Zachowanie atrakcyjności tej części gminy wymaga:

- zachowania i ochrony przed ekspansją gospodarczą i urbanistyczną obszarów o unikatowych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych,
- konsekwentnej i zdecydowanej ochrony terenów otwartych przed rozproszoną zabudową,
- kształtowania nowej zabudowy o bardzo niskiej intensywności (z wyjątkiem już istniejących układów wsi) jako dużych posiadłości, gospodarstw lub rezydencji na dużych działkach, lokalizowanych w skupiskach i grupach,
- utrzymania i poprawy stanu jakości powietrza, wód i gleb,
- zachowania najbardziej atrakcyjnych krajobrazów, dalekich perspektyw i widoków a także wszystkich wartościowych elementów środowiska kulturowego, kształtujących tożsamość lokalną,
- szczególnej dbałości o jakość architektury i racjonalną kontrolę zagospodarowania terenów oraz estetyzacji, rewaloryzacji i porządkowania istniejącej zabudowy,
- wyeliminowania przypadkowych i wymuszonych inwestycji, szczególnie tych „nieprzyjaznych” dla środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
- lokalizacji atrakcyjnych usług związanych z rekreacją, wypoczynkiem i sportem w wyodrębnionych strefach,

- rozwoju i aktywizacji intensywnego rolnictwa ekologicznego i ogrodnictwa,
- zaprogramowania rozwoju usług związanych z obsługą ruchu turystycznego, rekreacji i sportu.

W obrębie strefy przyrodniczo-krajobrazowej wyszczególnione zostają następujące obszary aktywnej polityki przestrzennej gminy, dla których nastąpi uszczegółowienie kierunków rozwoju i działań w nich podejmowanych, w drodze opracowanych programów, koncepcji i strategii, mające na celu:

- rozwój agroturystyki i turystyki pobytowej,
- obsługę tranzytowego ruchu turystycznego i towarowego,
- rozwój turystyki i rekreacji nadwodnej,
- rozwój bazy turystyki kwalifikowanej,
- rozwój turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi,
- urządzenie „leśnych parków kontemplacyjnych” związanych z kultem Świętego Jana z Dukli, będących elementem rozwoju turystyki kulturowej.

Granice obszarów w obu strefach zostały wyznaczone w sposób orientacyjny, a ich uszczegółowienie będzie następowało w trybie sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz koncepcji, programów i studiów urbanistycznych.

* * *

Poprzez przyjęcie takich kierunków rozwoju przestrzennego gminy zostaną podtrzymane, wyeksponowane i wykorzystane dla rozwoju społeczno-gospodarczego podstawowe atuty gminy: położenie i wartości zasobów środowiska przyrodniczo-kulturowego.

3.3. Kierunki zagospodarowania przestrzennego obszarów gminy

Struktura przestrzenna miasta i gminy Dukla kształtowana będzie przez następujące systemy:

- system zabudowy (w tym: mieszkalnej oraz usługowej i produkcyjnej),
- system przyrodniczy (system terenów otwartych),
- system kulturowy,
- system transportowy,
- system infrastrukturalny.

W każdym z systemów wyodrębnione zostają obszary, dla których przyjmuje się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego¹:

3.3.1. System zabudowy

Na system zabudowy składają się poszczególne tereny przeznaczone do zainwestowania z określonymi dla nich podstawowymi i dopuszczalnymi rodzajami zagospodarowania. Obejmuje on:

- **Teren kształtowania centrum administracyjno-usługowego gminy w mieście Dukla (CA)**

Obejmuje obszar historycznie ukształtowanego centrum Dukli.

Kształtowanie zabudowy na tym obszarze wymaga:

- intensyfikacji wielofunkcyjnej zabudowy w obrębie kwartałów wyznaczonych istniejącymi ulicami,
- koncentracji funkcji usługowych w parterach budynków,
- wykluczenia rozwoju zabudowy naruszającej historyczny układ urbanistyczny, gabaryty i charakter przestrzenny (w tym przede wszystkim obiektów usługowych i produkcyjnych o pow. użytkowej większej niż 2000 m² lub pow. zabudowy większej niż 1000 m²),
- dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy oraz zasad regulacji dotyczących linii zabudowy, dominant, akcentów architektonicznych, małej architektury – szczególnie w rejonach historycznych zespołów zabudowy,
- uporządkowania i uatrakcyjnienia przestrzeni publicznych,
- zaprojektowania i realizacji zieleni publicznej, nawierzchni ulic, placów i ciągów spacerowych, oświetlenia itp.,
- wyeksponowania najbardziej wartościowych obiektów kulturowych i ich otoczenia,
- systematycznej poprawy stanu wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- organizacji parkingów i ciągów ruchu pieszego.

- **Tereny kształtowania zabudowy o charakterze i standardzie miejskim (MM)**

Obejmują obszary miasta oraz miejscowości położonych w północnej części gminy, głównie sąsiadujących z miastem.

Rozwój tych terenów wymaga:

¹ Kierunki zagospodarowania przestrzennego nie oznaczają przeznaczenia terenów ale zasady kształtowania przestrzeni i charakter obszarów. Pozostałe obszary, dla których nie precyzuje się sposobów kształtowania przestrzeni i preferencji użytkowania należy traktować jako przestrzeń gdzie zagospodarowanie terenów podlegać będzie tylko przepisom prawa ogólnie obowiązującego (ustawy szczególne).

- przekształceń istniejących terenów rolnych o typowym dla południowej Polski układzie własności w tereny zabudowy miejskiej (o zróżnicowanej intensywności zabudowy² w poszczególnych zespołach: minimalna intensywność 0,4 – maksymalna intensywność 0,85) drogą scaleń i reparcelacji gruntów,
- ukształtowania racjonalnych sieci ulic i placów publicznych tworzącej szkielet nowych układów przestrzennych oraz zachowanie wymaganych parametrów dotyczących szerokości ulic (patrz rozdz. 3.3.4.),
- ukształtowania przestrzeni publicznych oraz ogólnodostępnych terenów zieleni tworzących ciągły system powiązań z terenami zewnętrznymi,
- zapewnienia programu usług publicznych niezbędnych dla obsługi zespołów mieszkalnych,
- uzupełnienia funkcji mieszkalnych zabudową usługową komercyjną lub poprzez lokalizowanie pojedynczych obiektów komercyjnych w tych obszarach, przy uprzednim sporządzeniu szczegółowych analiz skutków wpływu ich realizacji na rozwój i prawidłowe funkcjonowanie zespołu,
- dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy oraz zasad regulacji dotyczących linii zabudowy, dominant, akcentów architektonicznych, małej architektury – szczególnie w rejonach historycznych zespołów zabudowy,
- ograniczenia rozproszonego, chaotycznego zainwestowania nie objętego regulacją przestrzenną.

- **Tereny kształtowania centrów wybranych miejscowości (MC)**

Obejmują najbardziej znaczące, centralne części jednostek osadniczych ogniskujące życie ich mieszkańców.

Kształtowanie zagospodarowania na tych terenach wymaga:

- intensyfikacji zabudowy (dopuszczalna intensywność zabudowy: 0,6),
- koncentracji funkcji usługowych w parterach budynków,
- wykształcenia lokalnych przestrzeni publicznych, z którymi identyfikować będą się mieszkańcy (ciągi piesze, tereny ogólnodostępnej zieleni, place, skwery),
- estetyzacji otoczenia,

² Intensywność zabudowy jako parametr kontrolny winna zostać wprowadzona jako ustalenie w planach miejscowych wg wzoru:

$$i = \frac{P}{T}$$

gdzie:

- P – suma powierzchni wszystkich kondygnacji naziemnych (mieszkalnych i usługowych łącznie) liczona w zewnętrznym obrysie murów,
- T – powierzchnia terenu netto, liczona jako suma powierzchni zabudowy wszystkich budynków oraz powierzchni zieleni przydomowej, placików gospodarczych, dojazdów, dojazdów i parkingów powierzchniowych.

- wykluczenia rozwoju zabudowy naruszającej historyczny układ urbanistyczny, gabaryty i charakter przestrzenny istniejącej tradycyjnej zabudowy,
- systematycznej poprawy stanu wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

- **Tereny zabudowy mieszkalnej i mieszkalno-usługowej o niskiej intensywności (MN)**

Obejmują istniejące i projektowane tereny zabudowy jednorodzinnej i budownictwa zagrodowego wraz z terenami możliwej ich rozbudowy.

Kształtowanie zabudowy w tych obszarach wymaga:

- intensyfikacji zainwestowania w granicach istniejących terenów przewidzianych do zabudowy (dopuszczalna intensywność zabudowy: 0,4),
- porządkowania układów urbanistycznych poprzez racjonalne ukształtowanie sieci dróg dojazdowych oraz regulację układów własnościowych,
- kształtowania estetycznych przestrzeni publicznych,
- dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy oraz zasad regulacji dotyczących linii zabudowy, dominant, akcentów architektonicznych, małej architektury – szczególnie w rejonach historycznych zespołów zabudowy,
- wykluczenia rozwoju zabudowy naruszającej historyczny układ urbanistyczny, gabaryty i charakter przestrzenny,
- systematycznej poprawy stanu wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

- **Tereny usług i inwestycji publicznych (UP)**

Obejmują tereny przewidziane dla lokalizacji przedsięwzięć służących realizacji celów publicznych.

Realizacja usług publicznych typu: służba zdrowia, opieka społeczna, oświata i wychowanie, kultura, administracja, sport itp., wymaga rozpatrywania w dwóch aspektach, tj. wielkości programu oraz dostępności.

Planowanie lokalizacji tego rodzaju usług jest jednoznacznie związane z powstawaniem kompleksów nowej zabudowy mieszkaniowej i jej intensywności (nowe osiedla bądź dogęszczanie istniejących). Dotyczy to w szczególności perspektywicznych terenów rozwojowych w strefie gospodarczej na północy gminy. Sprecyzowanie lokalizacji i wielkości programu usług publicznych następować będzie w toku sporządzania planów miejscowych.

Zagospodarowanie obszarów usług publicznych wymaga:

- lokowania nowych obiektów usług publicznych na pozyskiwanych w drodze wykupów, zamiany lub posiadanych przez gminę gruntach,
- szczególnej dbałości o jakość przestrzeni publicznych (ulic, placów, parkingów, terenów zieleni itp.),

- zwiększenia atrakcyjności obszarów poprzez dopuszczenie do lokalizacji usług towarzyszących o charakterze komercyjnym,
 - ustalenia standardów dotyczących poziomu obsługi stosownie do prognoz rozwojowych.
- **Tereny usług komercyjnych i rozwoju aktywności gospodarczej (UC)**
 Obejmują wyodrębnione tereny przewidziane dla lokalizacji inwestycji o charakterze komercyjnym.
 Podstawowym kierunkiem zagospodarowania tych obszarów jest tworzenie warunków dla rozwoju różnorodnych form gospodarki (usług i produkcji).
 Ich kształtowanie wymaga:
 - pełnego uzbrojenia terenów,
 - koordynacji zamierzeń inwestorów w celu intensywnego wykorzystania obszaru i maksymalnego ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko,
 - szczególnej dbałości o efekty przestrzenne zabudowy (gabaryty, detal, wysokiej jakości materiały wykończeniowe, urządzone tereny zieleni, place, parkingi itp.),
 - wykonania w uzasadnionych przypadkach analizy skutków wpływu realizacji programu usługowego na rozwój i funkcjonowanie układu przestrzennego wsi lub całej gminy,
 - realizacji lokalnego układu komunikacyjnego powiązanego z układem zewnętrznym przed ich zagospodarowaniem,
 - opracowania planów miejscowych w celu uszczegółowienia zasad zagospodarowania.
 - **Tereny rozwoju usług związanych z turystyką i rekreacją i sportem (UT)**
 Obejmują wyodrębnione enklawy terenów wzdłuż istniejących i projektowanych tras drogowych, szlaków turystycznych, w tym wzdłuż głównego ciągu komunikacyjnego w kierunku przejścia granicznego w Barwinku, w sąsiedztwie obszarów rozwoju różnorodnych form turystyki oraz w obrębie i sąsiedztwie istniejących i projektowanych terenów zabudowy mieszkaniowej.
 Główny kierunek zagospodarowania tych obszarów to:
 - wykorzystanie terenów pod lokalizację urządzeń i obiektów wypoczynkowych, rekreacyjnych i sportowych lub służących obsłudze tranzytowego ruchu turystycznego,
 - pełne uzbrojenie terenów,
 - dbałość o efekty przestrzenne zabudowy (gabaryty, parkingi, urządzone tereny zieleni),
 - maksymalne ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko.

- **Tereny restrukturyzacji rolnictwa (RR)**

Obejmują tereny zainwestowane byłych i istniejących Państwowych Gospodarstw Rolnych. Głównym kierunkiem zagospodarowania tych terenów powinno być stopniowe przekształcanie w kierunku ich wykorzystania między innymi na bazy dydaktyczno-naukowe wyższych uczelni, bazę turystyczną ogólnodostępną, obiekty produkcji nieuciążliwej dla środowiska, usługi komercyjne.

Kształtowanie tych obszarów wymaga:

- pełnego wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- koordynacji zamierzeń inwestorów w celu intensywnego wykorzystania obszaru i maksymalnego ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko,
- dbałości o efekty przestrzenne adaptowanych i nowych obiektów (wysokiej jakości materiały wykończeniowe, detale, parkingi, tereny zielone).

- **Tereny parków o charakterze naturalnym lub zieleni urządzonej (ZP)**

Obejmują tereny istniejących zespołów parkowych wykorzystujące zachowane zasoby przyrodnicze i krajobrazowe oraz elementy układów zabytkowych, a także tereny wzdłuż cieków wodnych w obrębie istniejącej zabudowy.

Podstawowym kierunkiem zagospodarowania tych obszarów jest:

- zachowanie i utrwalenie istniejących wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych,
- projektowanie nowych układów przestrzennych w oparciu o istniejące zasoby,
- ukształtowanie atrakcyjnych tras spacerowych, ciągów i punktów widokowych,
- w terenach obejmujących pojedyncze obiekty architektoniczne (np. kapliczki przydrożne) i zespoły zabytkowo-parkowe podporządkowanie wszystkich działań ochronie konserwatorskiej, przy równoczesnym dążeniu do wykorzystania i adaptacji istniejących obiektów na cele związane przede wszystkim z kulturą, turystyką i rekreacją.

- **Tereny cmentarzy (ZC)**

Obejmują tereny istniejących i projektowanych cmentarzy parafialnych i komunalnych, cmentarzy z okresu I i II wojny światowej, cmentarzy żydowskich i innych (w tym wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków).

3.3.2. System przyrodniczy

Wyjątkowe (w skali międzynarodowej) bogactwo roślin i zwierząt dziko żyjących na terenie gminy Dukla sprawia, że dla jego zachowania potrzebne jest utworzenie i utrwalenia na terenie gminy ciągłego systemu terenów o szczególnym znaczeniu przyrodniczym. Gminny system stanowi część regionalnego systemu ochrony przyrody, w skład

którego wchodzi następujące tereny prawnie chronione: Magurski Park Narodowy, Jaśliński Park Krajobrazowy, Ciśniańsko-Wietliński Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Gór Słonnych. Dwa obszary chronionego krajobrazu pełnią funkcję otulin ww. parków, są to: Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego oraz Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu. W skład systemu regionalnego wchodzi także Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy wraz ze Strzyżowsko-Sędziszowskim Obszarem Chronionego Krajobrazu, który pełni funkcję jego otuliny. Po stronie słowackiej elementami systemu jest Park Narodowy Połoniny, a po stronie Ukrainy rezerwat Strožnica.

W granicach administracyjnych gminy Dukla znajdują się fragmenty trzech elementów opisanego wyżej systemu:

Magurskiego Parku Narodowego – utworzonego dla ochrony naturalnych ekosystemów zachodniej części Beskidu Niskiego,

Jaślińskiego Parku Krajobrazowego, który obejmuje środkową i wschodnią część Beskidu Niskiego,

Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, który pełni funkcję otuliny obu parków.

W skład systemu przyrodniczego na obszarze gminy wchodzi tereny:

- **Teren projektowanego zbiornika wodnego (ZW)**

Obejmuje swym zasięgiem projektowany obszar zalewu przez spiętrzone zaporą wody rzeki Jasiołki w miejscowościach Trzciana, Tylawa Daliowa i Nowa Wieś. Do czasu realizacji zapory i zbiornika wodnego, zagospodarowanie tych terenów wymaga:

- niepowiększania istniejących terenów budowlanych,
- nielokowania trwałych obiektów i urządzeń będących w kolizji z celem utworzenia zalewu wodnego.

Na terenach projektowanego zbiornika wodnego dopuszcza się:

- wymianę substancji w istniejącej zabudowie służącej polepszeniu standardów i warunków mieszkaniowych,
- eksploatację surowców skalnych w obrębie istniejących i w miarę potrzeby projektowanych terenów górniczych dla udokumentowanych złóż oraz działania zmierzające do ich rekultywacji,
- lokalizowanie nietrwałych obiektów służących wykorzystaniu kąpieliskowych walorów rzeki Jasiołki oraz wyrobisk poeksploatacyjnych,
- lokalizację nietrwałych obiektów służących obsłudze tranzytowego ruchu turystycznego wzdłuż aktualnego przebiegu drogi krajowej Rzeszów-Barwinek.

- **Tereny zieleni ekologicznej (ZE)**

Obejmują istniejące lasy i zadrzewienia (w tym zadrzewienia występujące wzdłuż cieków wodnych).

Kształtowanie zagospodarowania tych terenów wymaga:

- wykluczenia możliwości zainwestowania tych terenów za wyjątkiem obiektów gospodarki leśnej,
- realizacji naturalnego, hodowlano-ochronnego kierunku gospodarki leśnej poprzez wykorzystanie w możliwie najszerszym zakresie naturalnego odnowienia drzewostanów,
- ochrony torfowisk i terenów podmokłych przed odwodnieniem,
- umożliwienia niezmotywowanej penetracji terenów w celach turystyczno-rekreacyjnych,
- zachowania i w razie potrzeby rekonstrukcji zadrzewień towarzyszących korytom cieków wodnych,
- uwzględnienia odpowiednich ustaleń planów ochrony Magurskiego Parku Narodowego i Jaślickiego Parku Krajobrazowego.

- **Tereny zwiększania lesistości (ZL)**

Obejmują wyodrębnione tereny predysponowane do tworzenia nowych zalesień.

Kształtowanie zagospodarowania terenów wymaga:

- wykluczenia możliwości zainwestowania z wyjątkiem obiektów gospodarki leśnej,
- tworzenia nowych zalesień o składzie gatunkowym dostosowanym do warunków siedliskowych,
- kształtowania urozmaiconego przebiegu nowej granicy rolno-leśnej,
- ochrony torfowisk i terenów podmokłych przed odwodnieniem,
- zachowania w stanie niezalesionym punktów widokowych,
- zachowania w stanie niezalesionym obszarów stanowiących siedliska rzadkich gatunków flory i fauny nieleśnej oraz obszarów o podstawowym znaczeniu dla bytowania ptaków.

- **Tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej (RP)**

Obejmują obszary o najkorzystniejszych warunkach dla intensyfikacji produkcji rolnej.

Kształtowanie zagospodarowania tych terenów wymaga:

- wykluczenia możliwości realizacji nowej zabudowy,
- rolniczego wykorzystania gruntów,
- zachowania zadrzewień śródpolnych,
- tworzenia nowych zadrzewień o znaczeniu przeciwoerozyjnym.

- **Tereny otwarte w użytkowaniu rolniczym (RO)**

Obejmują niezabudowane tereny o wyjątkowej ekspozycji krajobrazowej, posiadające również szczególne znaczenie w systemie zasobów ekologicznych.

Podstawowy kierunek zagospodarowania to:

- stopniowe, całkowite wykluczenie możliwości inwestowania,
- rolnicze wykorzystanie gruntów,
- zachowanie i tworzenie nowych zadrzewień śródpolnych o znaczeniu przeciwoerozyjnym.

W skali lokalnej (gminnej) system ochrony przyrody tworzą elementy o znacznie mniejszych rozmiarach przestrzennych ale o wcale nie mniejszym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrody wręcz przeciwnie, zachowanie tych elementów warunkuje prawidłowe funkcjonowanie elementów systemu regionalnego. Elementy systemu lokalnego częściowo tylko są objęte ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody, jako rezerваты przyrody (o łącznej pow. 611,7 ha) i użytki ekologiczne. W skład systemu wchodzi także wszystkie lasy ochronne. Szczególną rolę w systemie pełnią koryta cieków wodnych wraz z towarzyszącymi im zadrzewieniami. Jest to rola „korytarzy ekologicznych” tzn. szlaków migracji gatunków pomiędzy terenami o największej bioróżnorodności. Podobną rolę spełniają niektóre tereny rolne z dużą ilością zadrzewień.

Najważniejszy korytarz ekologiczny o bardzo istotnym znaczeniu dla funkcjonowania systemu regionalnego przebiega przez drogę Dukla-Barwinek, pomiędzy Tylawą a Barwinkiem. Otoczenie drogi na tym odcinku powinno pozostać niezainwestowane.

Utrwalanie i wzmacnianie systemu ochrony przyrody następować będzie poprzez tworzenie nowych zalesień, przede wszystkim w obrębie wyznaczonej strefy zwiększania lesistości, a także utworzenie kolejnego (aktualnie projektowanego) rezerwatu przyrody „Torfowiska w Zydranowej”. W miarę potrzeby będą także obejmowane ochroną prawną inne tereny.

3.3.3. System kulturowy

System kulturowy tworzą obiekty, zespoły, układy przestrzenne i obszary otwarte o dużych wartościach historycznych i walorach krajobrazowych. Z uwagi na konieczność ich ochrony i kształtowania, a także w celu zachowania tożsamości lokalnej system obejmuje następujące strefy:

- **Istniejące strefy ochrony konserwatorskiej** wyznaczone wokół wpisanych do rejestru zabytków, zespołów i obiektów sakralnych (kościół w Dukli, Jasionce, Jaśliskach, Wietrznie; cerkwie w Daliowej, Chyrowej, Olchowcu, Trzcianie, Tylawie, Woli Niżnej, Zawadce Rymanowskiej; synagoga w Dukli), a także wokół zespołu pa-

ławcowego w Dukli i zespołu dworskiego w Cergowej. Działania w tych strefach ukierunkowane będą na:

- zachowanie, utrwalenie i ewentualną rekonstrukcję substancji zabytkowej,
- właściwe wyeksponowanie obiektów zabytkowych w strukturze przestrzennej miasta i gminy.

- **Proponowane strefy ochrony konserwatorskiej** obejmuje zespoły urbanistyczne Dukli i Jaślisk. Obowiązuje tu:

- zachowanie i utrwalenie zabytkowych układów ulic i placów, zabudowy, zieleni, i dominant architektonicznych,
- zachowanie, utrwalenie i rekonstrukcja obiektów zabytkowych,
- ukształtowanie nowej zabudowy w nawiązaniu do zabytkowego charakteru zespołów urbanistycznych,
- zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznej (rynków i ulic).

- **Istniejące strefy ochrony stanowisk archeologicznych** obejmujące zarówno stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, jak i pozostałe. Podlegają one trwałemu zachowaniu, obowiązuje w nich zakaz zabudowy, a także zakaz użytkowania w sposób powodujący niszczenie ich wartości naukowych i zabytkowych.

- **Proponowane strefy ochrony krajobrazu kulturowego** obejmujące zachowane historyczne układy przestrzenne z zachowaną zabudową mieszkalną i zagrodową. Działania w tej strefie powinny zostać ukierunkowane na:

- zachowanie obiektów zabudowy tradycyjnej i utrwalenie zasadniczych cech układów przestrzennych, sieci drożnej i rzecznej, zieleni, układów zabudowy i dominant architektonicznych,
- kształtowanie nowej zabudowy w nawiązaniu do tradycji,
- rozwój układów przestrzennych na zasadzie kontynuacji i uzupełnień,
- poprawę wyglądu obiektów dysharmonijnych o obcych formach i zbyt dużej skali,
- zakaz tworzenia konkurencyjnych, zwłaszcza negatywnych dominant,
- poprzedzanie budowy nowych obiektów o dużej kubaturze studiami i analizami krajobrazowymi.

- **Proponowane strefy ochrony krajobrazu otwartego** obejmujące tereny niezabudowane o wyjątkowej ekspozycji krajobrazowej pokrywające się w przestrzeni z zasięgiem terenów wchodzących w skład systemu przyrodniczego. Podstawowe kierunki działań w tej strefie to:

- konsekwentna ochrona przed zabudową,
- oznaczenie punktów i ciągów widokowych i ich ochrona przed zainwestowaniem,

- ochrona elementów naturalnych w krajobrazie (cieków wodnych, zieleni naturalnej).

3.3.4. System transportowy

System transportowy obejmuje sieć dróg o różnych klasach funkcjonalnych (od dróg ekspresowych do lokalnych) i różnych klasach administracyjnych (od dróg krajowych do gminnych), a także tereny usług i obsługi transportowej (parkingi, stacje paliw itp.).

Przyjęte zasady konstrukcji docelowego modelu obsługi komunikacyjnej Miasta i Gminy Dukla to:

- efektywność pracy układu, zabezpieczająca obsługę ruchu wewnętrznego i zewnętrznego na odpowiednich standardach,
- elastyczność układu, czyli dostosowanie do możliwości efektywnego sterowania ruchem, antyawaryjność układu, szczególnie w mieście,
- korekta rezerw terenu zapisanych w planie uwzględniająca aktualne i programowane potrzeby komunikacyjne i realia możliwości inwestycyjnych,
- możliwość wprowadzenia zasad uspokojenia ruchu w centrum miasta, przyjęto podstawowe założenie, że niezbędne jest odciążenie centrum od ruchu,
- realność terenowa inwestycji,
- zakładany wzrost wskaźnika motoryzacji – około 350 sam.osob./1000 mieszkańców.

Główne kierunki rozwoju systemu transportowego obejmują:

- wyprowadzenie ruchu tranzytowego z centrum Dukli oraz poza tereny zainwestowane miejscowości Zboiska, Lipowica i Cergowa,
- przebudowę i modernizację drogi krajowej nr 9 (S-74), w ramach jednego z dwóch wariantów jej przebiegu zaproponowanych w studium,
- utrzymanie i modernizacja nawierzchni dróg krajowych i wojewódzkich, powiatowych i gminnych,
- polepszenie parametrów technicznych dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Biorąc pod uwagę, przeprowadzone dotąd analizy, zweryfikowane zgodnie z aktualnymi rozpoznaniem i programem urbanistycznym, skonstruowany układ dróg zabezpiecza obsługę kierunkowych głównych ciężarów ruchu. Model układu jest zbliżony do rusztowo-promienistego, umożliwia poprawne funkcjonalnie prowadzenie ruchu zewnętrznego i wewnętrznego, choć problemem pozostanie segregacja tych rodzajów ruchu w północnej i południowej części gminy, ze względu na sposób prowadzenia przez teren gminy krajowej drogi ekspresowej nr S-74.

Głównym elementem systemu komunikacyjnego na terenie gminy będzie zmodernizowana i przebudowana obecna droga krajowa nr 9; przyszła S-74 (klasa funkcjonalna S2/2 – droga ekspresowa).

W studium przedstawione są dwa warianty przebiegu tej trasy:

- wariant I (uwzględniający rezerwę pod projektowany zbiornik wodny w miejscowości Trzciana) odgałęziający się od istniejącego modernizowanego przebiegu w miejscowości Zboiska, omijający od północy zainwestowane i projektowane do zainwestowania tereny w miejscowości Dukla, Nadole i Teodorówka, następnie po skręceniu w kierunku południowym omijający od południa tereny zainwestowane w miejscowości Iwla i od zachodu tereny zainwestowane w miejscowości Chyrowa. Z kolei po ominięciu od strony południowo-wschodniej terenów zainwestowanych w miejscowościach Trzciana i Tylawa wraca na dotychczasowy przebieg w kierunku przejścia granicznego w Barwinku,
- wariant II (rezerwowo – zakładający odstępianie od budowy zbiornika wodnego w Trzcianie) przebiega po starym śladzie drogi krajowej i zakłada budowę obwodnicy miejscowości Zboiska od strony zachodniej oraz miejscowości Dukla, Cergowa i Lipowica od strony wschodniej.

Największe prawdopodobieństwo wyboru ma wariant I, co w istotny sposób będzie rzutować na przyszły kształt układu lokalnego na terenie gminy. W tym wypadku nie modernizowany odcinek drogi nr 9 przebiegający przez Zboiska, Duklę, Lipowicę, Trzcianę (po nowym przebiegu wzdłuż zachodniego brzegu projektowanego zbiornika) oraz Tylawę stanie się drogą powiatową o klasie funkcjonalnej Z1/2 – droga zbiorcza, z wyłączeniem odcinka w miejscowości Tylawa od skrzyżowania z drogą nr 897 w kierunku południowym do projektowanego połączenia nowego przebiegu drogi ekspresowej z dotychczasowym przebiegiem na południe od Tylawy, który stanie się drogą wojewódzką o klasie funkcjonalnej G1/2 – droga zbiorcza.

Za wskazane uznaje się również rozważenie możliwości wykorzystania rezerwy pod obwodnicę Zboisk, Dukli, Cergowej i Lipowicy pod drogę gminną, usprawniającą lokalne połączenia transportowe w centrum gminy. Także odcinek drogi nr 993 od skrzyżowania z projektowaną trasą ekspresową w wariantie I (na zachód od Teodorówki) do Dukli stanie się drogą powiatową lub gminną o odpowiedniej klasie funkcjonalnej.

Drogi wojewódzkie nr 888, 897 i 993 o klasie funkcjonalnej G1/2 – drogi główne, uzupełniać będą drogę S-74 jako elementy układu ponadlokalnego. Prowadzić one będą głównie ruch tranzytowy oraz w uzasadnionych przypadkach gdy nie będzie innej możliwości ruchu lokalny. Powiązania lokalne realizowane będą w głównej mierze przez sieć dróg powiatowych o klasie funkcjonalnej Z1/2 – drogi zbiorcze oraz dróg gminnych o klasie funkcjonalnej L1/2 – drogi lokalne. Uzupełnieniem podstawowego układu drogowego gminy będą ulice (drogi) lokalne stanowiące dojazdy do skupisk zabudowy oraz terenów rolnych.

Zaproponowany w studium układ transportowy stwarza jeszcze jedną możliwość prowadzenia drogi ekspresowej jak w wariantie II, z wykorzystaniem zachodniego obejścia zbiornika wodnego (obecnie proponowanego jako droga powiatowa o klasie funkcjo-

nalnej Z1/2) pod warunkiem zmiany klasy tej drogi na główną o parametrach G2/2 lub G1/4.

W skład systemu transportowego wejdą:

- **Sieć drogowa** o podanych poniżej parametrach

Przyjmuje się, zgodnie z wymogami ustawowymi, przyjęcie rezerwy na pasy ulic/dróg zależnie od ich klas funkcjonalnych. W wyszczególnieniu podano szerokości pasów regulacyjnych o wielkościach średnich, w nawiasach minimalnie dopuszczalne, ze względu na istniejącą zabudowę, szczególnie w mieście.

- **klasa S:**
 - 2/2 (2 jezdnie / 2 pasy) – 50 m,
- **klasa G:**
 - 2/2 (2 jezdnie / 2 pasy) – zalecany 45 m (minimum 35 m),
 - 1/4 – zalecany 40 m (minimum 35 m),
 - 1/2 – 35 m;
- **klasa Z:**
 - 1/4 – zalecany 35 m (min. 30 m),
 - 1/2 – 30 m,
- **klasa L 1/2** – zalecany – 25 m (min. 15 m),
- **ulice lokalne** dojazdowe, rolnicze (nie objęte problematyką Studium) – 15 m (min. 10 m).

Niezwykle istotnym problemem z racji poprawności rozwiązań komunikacyjnych – mającym też wpływ na płynność i bezpieczeństwo ruchu – jest zachowanie odpowiedniej akcesji układu komunikacyjnego, zgodnego z klasyfikacją funkcjonalną ulic.

Chodzi o odpowiednie odstępy między skrzyżowaniami na trasach w zależności od ich funkcji, a także dopuszczenie liczby włączeń i wyłączeń (czyli możliwości zjazdu i wjazdu na prawe skrzyżowania) do wyższych klas ulic.

Kształt układu komunikacyjnego podanego w studium zabezpiecza wymagane ograniczenia w tym zakresie, wydaje się jednak konieczne podanie obowiązujących w tym zakresie przepisów do uwzględnienia w dalszych pracach planistycznych.

- **klasa S:**
 - 2/2 – zalecany odstęp skrzyżowań 5000 m poza terenem zabudowy, na terenie zabudowy 3000 m (wyjątkowo 1500 m). Stosowanie zjazdów i wyjazdów jest zabronione;
- **klasa G:**
 - 2/2 – zalecany odstęp skrzyżowań 600–1200 m, zakaz zatrzymywania się i postoju, wjazdy bramowe dopuszczane wyjątkowo, z pasem dodatkowym na włączenie się do ruchu,

- 1/4 – zalecany odstęp skrzyżowań 500–600 m, parkowanie możliwe na pasach postojowych z zaleceniem wykonania pasa manewrowego, wjazdy bramowe ograniczone, z pasem dodatkowym na włączenie się do ruchu,
- 1/2 – zalecany odstęp skrzyżowań 500–600 m, parkowanie możliwe na pasach postojowych, wjazdy bramowe ograniczone;
- **klasa Z:**
 - 1/4 – zalecany odstęp skrzyżowań 150-300 m, parkowanie możliwe na pasach postojowych, wjazdy bramowe ograniczone, z pożądanym pasem dodatkowym na włączenie się do ruchu,
 - 1/2 – zalecany odstęp skrzyżowań 150-300 m, parkowanie możliwe na pasach postojowych, wjazdy bramowe ograniczone;
- **klasa L:**
 - 1/2 – dostępność do tych ulic na skrzyżowaniach (odległość skrzyżowań nie określona), wjazdy nie ograniczone.
- **Tereny usług i obsługi transportowej (KU)**

Obejmują tereny przeznaczone pod infrastrukturę transportową (parkingi, stacje paliw, rezerwę pod lokalizację przystanku autobusowego w Dukli).

Kształtowanie tych terenów wymaga:

 - uwzględnienia wymogów bezpieczeństwa ludzi (pieszych i mieszkańców) oraz wymogów ochrony przyrodniczej i krajobrazowej,
 - stosowania materiałów budowlanych o wysokiej trwałości i jakości estetycznej,
 - każdorazowego wykonywania ocen oddziaływania na środowisko w przypadku stacji paliw oraz w uzasadnionych okolicznościach w przypadku parkingów.

3.3.5. System infrastrukturalny

System infrastrukturalny obejmuje:

- **Tereny infrastruktury technicznej (IT)**

W ich skład wchodzi istniejące i projektowane tereny pod urządzenia i obiekty z zakresu infrastruktury technicznej (zaopatrzenia w wodę, odprowadzenia i oczyszczania ścieków, składowania i utylizacji odpadów, zaopatrzenia w energię elektryczną i gaz). Na terenach projektowanych inwestycji, w wypadku ustalenia ich lokalizacji należy podejmować działania zmierzające do ich pozyskania na cele publiczne. Dla inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska przyrodniczego wymagane jest wykonywanie ocen oddziaływania na środowisko.
- **Systemy sieciowe wraz z obiektami i urządzeniami** zapewniającymi jego prawidłowe funkcjonowanie, wymienione poniżej.

Zaopatrzenie gminy w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze

Prawidłowy rozwój przestrzenny gminy wymaga wyposażenia terenów intensywnie zabudowanych, a szczególnie w północnej części gminy przewidzianych do uaktywnienia działalności gospodarczej, w niezawodne i ogólnodostępne systemy wodociągowe. Aktualnie wodociągi zbiorowe obsługują 72% mieszkańców Dukli i około 40% mieszkańców pozostałych miejscowości gminy. Większość wodociągów nie pełni w sposób zadowalający swoich funkcji z uwagi na wieloletnie niedofinansowanie uniemożliwiające prawidłową eksploatację systemów.

Na podstawie diagnozy aktualnego stanu zaopatrzenia gminy w wodę wyznacza się następujące kierunki działań:

- wyposażenie jednostek osadniczych w północnej części gminy w wodociągi zbiorowe,
- rozbudowę istniejących sieci wodociągowych na bazie eksploatowanych ujęć,
- poprawę niezawodności funkcjonowania istniejących systemów ujmowania i rozprowadzania wody.

Biorąc pod uwagę kryteria obejmujące przewidywane:

- funkcje i zainwestowanie terenu,
- gęstość zaludnienia i intensywność zabudowy,
- wyposażenie w obiekty użyteczności publicznej,

określa się następujące jednostki osadnicze, dla których brak zbiorowych systemów wodociągowych stanowi ograniczenie dla prawidłowego rozwoju:

- Równe,
- Zboiska,
- Nadole,
- Posada Jaśliska.

Drugą grupę stanowią miejscowości wymagające znacznej rozbudowy sieci wodociągowej zasilanej z istniejących ujęć (po ich rozbudowie lub modernizacji). Zalicza się do nich miejscowości:

- Jasionka,
- Głojsce.

Rozbudowy wymaga również sieć wodociągowa rozprowadzająca wodę na terenie miasta Dukla. Wodociąg miejski jest zasilany z nowego obiektu pobierającego wodę z pot. Chyrowskiego. Ujęcie to dysponuje zasobami eksploatacyjnymi znacznie przewyższającymi zapotrzebowanie Dukli ale okresowo dostarcza za mało wody. Dotychczasowe doświadczenia eksploatacyjne wykazały, że zastosowane rozwiązania techniczne nie uwzględniły specyficznych warunków lokalnych. Zwiększenie niezawodności zaopatrzenia Dukli w wodę będzie wymagało przebudowania ujęcia z pot. Chyrowskiego, a szcze-

gólnie wykonania niedużych zbiorników retencyjnych oraz rowu (tzw. obejścia) chroniącego teren zasilania studni przed napływem silnie zamulonych spływów deszczowych.

Rozbudowy lub modernizacji ujęć i pompowni oraz renowacji lub wymiany przewodów wymagają wodociągi obsługujące miejscowości:

- Barwinek,
- Tylawę,
- Teodorówkę,
- Iwlę,
- Łęki Dukielskie,
- Wietrzno.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Do podstawowych kierunków działań zalicza się:

- pełne wykorzystanie mocy przerobowych oczyszczalni ścieków w Dukli,
- wyposażenie najintensywniej zainwestowanych obszarów gminy w kanalizację sanitarną i oczyszczalnie ścieków,
- preferowanie indywidualnych sposobów oczyszczania ścieków na obszarach o urozmaiconej rzeźbie terenu, których włączenie do zbiorczej kanalizacji wymaga budowy długich ciągów kanalizacyjnych i przepompowni,
- wykonanie lokalnych oczyszczalni w rejonie obiektów użyteczności publicznej oraz w jednostkach osadniczych nie przewidzianych w najbliższym horyzoncie czasowym do objęcia zbiorowymi systemami kanalizacji sanitarnej.

Wyznaczone w niniejszym studium dwa pierwsze kierunki sanitacji gminy są zgodne z priorytetami inwestycyjnymi gminy (Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta i Gminy Dukla na lata 1999-2004). W związku z tym przewiduje się, że sukcesywnie będzie rozbudowywana kanalizacja Dukli i sąsiadujących z miastem miejscowości:

- Nadole,
- Cergowa,
- Teodorówka i
- Jasionka.

Aktualnie do oczyszczalni w Dukli dopływa przeciętnie 190 m³ ścieków na dobę, co stanowi około 40% jej mocy przerobowych.

Po zakończeniu planowanych inwestycji przepustowość oczyszczalni w Dukli zostanie w pełni wykorzystana. W przypadku gdyby ilość dopływających ścieków przekraczała wielkość dopuszczalną (500 m³/d) istnieje możliwość realizacji II etapu zamierzenia inwestycyjnego (wykonanie następnego obiektu z typoszeregu BOS).

Najpilniejszym zadaniem rzutującym na prawidłowe funkcjonowanie omawianego systemu jest zakończenie przebudowy istniejącej kanalizacji w rejonu rynku. W tej części Dukli funkcjonuje nadal kanalizacja typu ogólnospławnego zbierająca ścieki sanitarne i spływy opadowe z centrum miasta. Z przeprowadzonego rozpoznania wynika, że obecnie podstawowym problemem eksploatacyjnym jest dopływ ścieków deszczowych zawierających znaczne ilości zawiesiny mineralnej (piasek, cząstki muliste itp.). Oczyszczalnia typu BOS-BG nie jest przystosowana do usuwania tego typu zanieczyszczeń (nie posiada osadnika wstępnego tzw. piaskownika), a znaczne wahania stężeń substancji organicznych utrudniają prawidłowe funkcjonowanie zblokowanego systemu oczyszczania. W związku z tym należy rozważyć następujące kierunki zwiększenia niezawodności i poprawy funkcjonowania oczyszczalni w Dukli:

- wybudowanie osadnika wstępnego o przedłużonym czasie przetrzymania ścieków służącego do usuwania zawiesiny mineralnej oraz mechanicznego oczyszczania ścieków w trakcie bieżących remontów i sytuacjach awaryjnych,
- wykonanie drugiego modułu o mniejszej przepustowości (do 200 m³/d), funkcjonującego w okresie szczytowego dopływu ścieków oraz podczas bieżącego lub awaryjnego wyłączenia podstawowego, aktualnie eksploatowanego obiektu.

Aktualnie realizowany program sanitacji Dukli i sąsiadujących z miastem miejscowości nie uwzględniał doprowadzenia do tego systemu ścieków z Lipowicy. W studium miejscowości tą zaliczono do terenów, które powinny zostać wyposażone w zbiorową kanalizację. Zadanie to można zrealizować poprzez:

- odprowadzenie ścieków socjalno-bytowych do układu kanalizacyjnego Dukli,
- budowę lokalnej oczyszczalni ścieków nad Jasiołką o docelowej przepustowości rzędu 40-50 m³/d.

Wolne moce przerobowe posiada również istniejąca oczyszczalnia ścieków obsługująca nowy budynek szkoły podstawowej w Tylawie. Obecnie przepustowość oczyszczalni jest wykorzystywana w 25-30%. W związku z tym istnieje możliwość wykonania sieci kanalizacji sanitarnej doprowadzającej ścieki z sąsiadującej ze szkołą zabudowy do oczyszczalni KOS-20. Nadmieniam, że będzie to rozwiązanie zgodne z lokalną inicjatywą społeczną oraz pozwalające na prawidłowe oczyszczenie ścieków socjalno-bytowych z omawianej części wsi Tylawa.

Dla północnej części gminy zaplanowano budowę oczyszczalni w Równem oraz kanalizacji doprowadzającej do niej ścieki z miejscowości Równe i Wietrzno.

Przedstawiona w „Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Miasta i Gminy Dukla” lista możliwych do wykonania w najbliższym 10-leciu inwestycji z dziedziny „kanalizacje i oczyszczalnie” nie uwzględnia Łęk Dukielskich. Również w sąsiadujących z tą miejscowością wsiach w gminie Chorkówka nie przewiduje się budowy zbiorowych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Perspektywicznie możliwe będą następujące rozwiązania wariantowe:

- przepompowanie ścieków do projektowanej oczyszczalni w Równem (wymaga to uwzględnienia w projekcie docelowym kanalizacji Wietrzna i oczyszczalni w miejscowości Równe),
- budowy kanalizacji sanitarnej i lokalnej oczyszczalni w Łękach Dukielskich nad dopływem potoku Iwelka (zlewnia Wisłoki),
- inwestycja wspólna z gminą Chorkówka: oczyszczalnia zbiorowa odprowadzająca ścieki do ujściowego odcinka potoku przepływającego przez Łęki Dukielskie zbierająca ścieki z miejscowości:
 - Łęki Dukielskie,
 - Głojsce, w gminie Dukla,
 - Kobyłany,
 - Sulistrowa,
 - Dragonowa, w gminie Chorkówka.

Gospodarka odpadami

Głównymi kierunkami w zakresie rozwiązania problemu zbierania, składowania i utylizacji odpadów będą:

- wdrożenie i konsekwentna realizacja programu segregacji odpadów komunalnych w miejscach ich powstawania (zabudowa mieszkaniowa i zagrodowa, obiekty użyteczności publicznej, obiekty usługowe i drobnej wytwórczości, zlokalizowane w obrębie zabudowy mieszkaniowej),
- wspieranie organizacji systemu odzyskiwania surowców wtórnych i ich zagospodarowania oraz unieszkodliwiania odpadów uwzględniających potrzebę ograniczania ilości odpadów deponowanych na składowisku,
- sukcesywna likwidacja dzikich wysypisk śmieci na terenie gminy,
- stała kontrola sposobu składowania oraz wywozu z terenu gminy odpadów przemysłowych powstających w wyniku działalności gospodarczej podmiotów zlokalizowanych na terenie gminy.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Najbardziej dynamiczne działania będą ukierunkowane na likwidację istniejących przyczyn niezadowalającego zaopatrzenia gminy w energię elektryczną. Przyczyny te można ogólnie określić mianem niedoinwestowania systemu elektroenergetycznego tej części Podkarpacia. Rozbudowa i modernizacja systemu elektroenergetycznego sprawi, że obecni i przyszli odbiorcy w gminie będą mieli możliwość uzyskania niezawodnych dostaw mocy i energii elektrycznej o obowiązujących standardach. Radykalna poprawa istniejącego stanu wymaga:

- powiększenia liczby źródeł energii elektrycznej zaopatrujących bezpośrednio gminę Duklę, i przybliżenie ich do odbiorców w gminie, co związane jest z budową:
 - stacji elektroenergetycznej 110 kV/ŚN (GPZ) Dukla – na wschód od miasta Dukli, na terenie miejscowości Cergowa,
 - stacji elektroenergetycznej 110 kV/ŚN w Posadzie Jaśliskach,
- wzmocnienia systemu zasilania całego regionu poprzez budowę stacji elektroenergetycznych 110 kV/ŚN, w pobliskich gminach – Iwoniczu, Nowym Żmigrodzie, Komańczy,
- zagęszczenia pierścieni linii wysokiego napięcia zasilających gminę Duklę i południową część województwa podkarpackiego; w tym celu konieczna jest budowa linii 110 kV relacji;
 - Krosno – Iwonicz – Dukla,
 - Dukla – Posada Jaśliska – Besko,
 - Dukla – Nowy Żmigród – Niegłowiec,
- rozbudowy i modernizacji istniejącej sieci średnich napięć i niskiego napięcia łącznie z budową nowych stacji transformatorowo-rozdzielczych ŚN/0,4 kV, według planów modernizacji i remontów przedsiębiorstwa sieciowego – Rzeszowskiego Zakładu Energetycznego S.A. i jego Rejonu Energetycznego w Krośnie oraz w szczególności na wyodrębnionych w niniejszym studium terenach:
 - kształtowania centrów miejscowości,
 - kształtowania zabudowy o charakterze i standardzie miejskim (Dukla),
 - rozwoju aktywności gospodarczej,
 - rozwoju usług związanych z turystyką i rekreacją (przede wszystkim tereny planowanych wyciągów narciarskich),
 - inwestycji publicznych,
 a także na pozostałych terenach, stosownie do wzrostu poziomu zainwestowania.

Ewentualny rozwój energetyki wykorzystującej energię wiatru przewidywany jest w strefie potencjalnego rozwoju energetyki odnawialnej na południowych stokach wzniesień na północ od Teodorówki. Celowość rozwoju tego rodzaju energetyki należy potwierdzić wynikami badań.

Ponadto istnieją potencjalne możliwości uzyskiwania energii elektrycznej na bazie projektowanej zapory wodnej na rzece Jasiołce oraz w dużo mniejszej skali poprzez spiętrzenie (małe zbiorniki wodne) lokalnych cieków wodnych.

Zaopatrzenie w gaz

Tereny gminy charakteryzują się bardzo zróżnicowaną gęstością zaludnienia, stosunkowo dużą w północnej części gminy i niewielką w południowej. Na południu gminy przeważa też zabudowa rozproszona. Wymienione uwarunkowania determinują kierunki rozwoju sieci gazociągów.

Bardzo dobrze rozwinięta sieć gazociągów w północnej części gminy wymaga stopniowego, dalszego uzupełniania, rozbudowy i modernizacji w celu zapewnienia dostaw gazu sieciowego:

- na obszary już zainwestowane, lecz jeszcze nadal pozbawione gazu sieciowego,
- na obszary, na których pojawi się zapotrzebowanie na gaz wraz z rozwojem przestrzennym i wzrostem aktywności gospodarczej gminy, będą to przede wszystkim obszary:
 - kształtowania centrów miejscowości,
 - kształtowania zabudowy o charakterze i standardzie miejskim,
 - rozwoju aktywności gospodarczej,
 - infrastruktury technicznej,
 - inwestycji publicznych,
 - rozwoju usług związanych z turystyką i rekreacją,

a także pozostałe obszary północnej części gminy, w miarę wzrostu poziomu zainwestowania.

Możliwości rozwoju sieci gazociągów w południowej części gminy są ograniczone. Nakłady na gazyfikację terenów o rozproszonej zabudowie i małej gęstości zaludnienia są relatywnie duże i nie przynoszą oczekiwanych efektów ekonomicznych dostawcy gazu. Czynniki te sprawiają, że obecna, południowa granica zasięgu sieci wyznaczona jest następującymi miejscowościami objętymi dostawami gazu sieciowego: Iwla, Teodorówka, Lipowica, Jasionka.

Rozwój sieci gazowej w południowej części gminy będzie w perspektywie ukierunkowany na tereny wzmożonej aktywności gospodarczej i przewidywanego wzrostu zainwestowania – przede wszystkim usytuowane wzdłuż głównego traktu komunikacyjnego Dukla – Barwinek. Na terenach o rozproszonej zabudowie odbiorcy będą nadal korzystali z gazu dostarczanego w butlach.

Telekomunikacja

Realizacja głównych celów rozwoju infrastruktury telekomunikacji, którymi są:

- osiągnięcie współczesnych, europejskich standardów dostępu do usług telekomunikacji, niezawodności, jakości i prędkości transmisji (w tym także transmisji cyfro-

wych), czasu potrzebnego na przyłączenie nowego abonenta do sieci telekomunikacyjnej,

- ograniczenie do niezbędnego minimum niekorzystnego wpływu napowietrznych linii telekomunikacji przewodowej i wież stacji radiowych telefonii bezprzewodowej na atrakcyjność krajobrazu gminy,

będzie wymagała działań:

- na rzecz kontynuacji dotychczasowego tempa rozwoju infrastruktury telekomunikacji – we wszystkich strefach osadniczych,
- związanych z osłabieniem negatywnego oddziaływania linii i obiektów telekomunikacji na atrakcyjność krajobrazu na obszarach:
 - kształtowania centrów poszczególnych miejscowości,
 - kształtowania zabudowy o charakterze i standardzie miejskim,
 - inwestycji publicznych,

oraz na pozostałych terenach, których walory estetyczne powinny być podkreślone.

4. KIERUNKI PRZEMIAN W GOSPODARCE GMINY

4.1. Uwarunkowania rozwoju gospodarczego

Głównymi uwarunkowaniami sprzyjającymi rozwojowi gospodarczemu gminy Dukla są:

- geograficzne położenie przy ważnej z punktu widzenia międzyregionalnego, krajowego i międzynarodowego trasie prowadzącej na Słowację co w znacznym stopniu ułatwia możliwość bezpośrednich kontaktów gospodarczych, ważnych obecnie ale również w okresie perspektywicznym.

Mając na uwadze, że południowa granica woj. podkarpackiego może stać się granicą Unii Europejskiej w przypadku przyjęcia do struktur europejskich Polski, a nie uczestniczenia w tych strukturach Słowacji, może być to poważną szansą rozwojową dla gminy jako „pierwszego terytorium” kontaktów gospodarczych Słowacji z UE,

- bardzo dobry, jak na warunki ogólnokrajowe i europejskie, stan środowiska naturalnego umożliwiający na arenie ogólnopolskiej, a przede wszystkim międzynarodowej rozwój jednej z funkcji gospodarczych jaką jest rolnictwo ekologiczne – coraz bardziej pożądaną na rynkach produkty z certyfikatem zdrowej żywności,
- stosunkowo duże zasoby wolnej siły roboczej zdolnej i chętnej do podjęcia się wielu rodzajów pracy,
- znaczne zasoby terenów możliwych do zagospodarowania inwestycjami o charakterze produkcyjnym (zakłady nastawione na przetwórstwo produktów gminy – drewno, runo leśne, produkty rolne w tym specyficzne dla obszaru produkty pochodzenia zwierzęcego, mleko, sery, masło, wędliny), jak również inwestycji o charakterze usługowym – usługi bytowe, turystyczno-rekreacyjno-sportowe,
- możliwość pełnej realizacji promocyjnej finansowej polityki państwa w stosunku do rolnictwa górskiego,
- ewentualna możliwość szybkiej prywatyzacji majątku państwowych gospodarstw rolnych dominujących w południowej części gminy,
- niska cena ziemi tak rolniczej jak i budowlanej,
- promocyjna, znana w Polsce nazwa Dukla związana przede wszystkim z wydarzeń historycznych II wojny światowej ale również z punktu widzenia geograficznego (Przełęcz Dukielska, Bieszczady).

Uwarunkowaniami ograniczającymi rozwój gospodarczy gminy Dukla są:

- peryferyjne położenie w stosunku do głównych regionalnych ośrodków administracyjno-przemysłowych,
- monogospodarczy charakter południowych obszarów gminy zdominowanych w przeszłości przez uspołecznione gospodarstwa rolne,

- postępująca pauperyzacja społeczeństwa m.in. związana z dużym stopniem bezrobocia, powodująca zmniejszającą się możliwość inwestowania w drobną działalność gospodarczą tak produkcyjną jak i usługową (w zderzeniu z niekorzystnym obecnie systemem kredytowania),
- niepełny, niekomplementarny rozwój systemów infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,
- mały stopień promocji gminy pod względem możliwości zainwestowania gospodarczego,
- ograniczenia wynikające z wymogów ochrony środowiska,
- stosunkowo niski poziom wykształcenia społeczeństwa,
- mała mobilność zawodowa i mieszkaniowa, wynikająca z niewiedzy o rynku pracy w regionie ale również z tradycyjnego przywiązania do miejsca zamieszkania oraz dotychczasowego zajęcia zawodowego,
- mała innowacyjność w rozwoju ruchu turystyczno-rekreacyjnego i agroturystyki,
- mała pomoc władz regionalnych i powiatowych, w pozyskiwaniu zewnętrznych funduszy pomocowych.

4.2. Funkcje gospodarcze gminy

Głównymi funkcjami gminy pozostaną nadal:

- podstawowa obsługa mieszkańców w ośrodku gminnym Dukli (dla północnej części gminy). Dla południowej części gminy głównymi ośrodkami obsługi będą Tylawa i Jaśliska,
- turystyka i rekreacja mogąca być „siłą napędową” rozwoju gospodarczego gminy przede wszystkim z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe. Rozwój turystyki powinien wiązać się z aktywizacją terenów przygranicznych ze Słowacją choćby z racji chęci tego kraju w staraniach o przystąpienie do Unii Europejskiej,
- rolnictwo i jego obsługa, z ważnym elementem gospodarki leśnej bardzo istotnej w południowych obszarach gminy gdzie lasy stanowią ponad 75% powierzchni obszaru,
- drobne rzemiosło i usługi produkcyjne związane z aktywizacją gospodarczą gminy i tworzeniem nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Szczególnie korzystne warunki przestrzenne do rozwoju tej funkcji istnieją w Dukli i jej sąsiedztwie (nawet możliwość lokalizacji większych zakładów wytwórczych). Aktywność ta powinna opierać się na tradycjach lokalnych z wykorzystaniem lokalnych surowców tj. przetwórstwie płodów rolnych, przetwórstwie drewna i runa leśnego oraz nieszkodliwych dla środowiska przemysłów lekkich – drobne zakłady kooperacyjne z przemysłem Krosna, Jasła, Rzeszowa. Dotyczy to w szczególności obszaru na północ od miasta Dukli

(Zboiska) ale także miejscowości przy planowanej do modernizacji i korekt technicznych trasie tranzytowej na Słowację (Równe, Tylawa, Barwinek).

4.3. Wybrane problemy rozwoju gospodarczego

Główne problemy gospodarcze, na które władze gminy będą zwracać szczególną uwagę to:

- ciągły niedobór środków finansowych koniecznych do osiągnięcia zamierzonych celów rozwojowych tak w sferze publicznej jak i prywatnej, trudności ze znalezieniem i zdobyciem satysfakcjonujących źródeł finansowania, bezpieczna gospodarka finansami publicznymi i dostateczne zabezpieczenie odpowiedniego parytetu dochodów gospodarstw domowych, prywatnych podmiotów gospodarczych i instytucji,
- w przemyśle, drobnej wytwórczości i rzemiośle:
 - zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów materialnych, w tym przede wszystkim budowlanych, pomimo barier adaptacyjnych tak technologicznych jak i związanych z koegzystencją różnych rodzajów produkcji,
 - zdobywanie informacji dotyczących podejmowania produkcji i usług w kontekście relacji popyt-podaż, atrakcyjności rynkowej oraz podatności na zmiany koniunktury,
 - przygotowanie ofert przestrzennych (lokalizacyjnych) szczególnie dla małych zakładów i drobnej wytwórczości jako bardziej elastycznych w dostosowaniu do koniunktury rynkowej,
- w rolnictwie:
 - tworzenie i ochrona stosunkowo trwałych kompleksów przestrzeni rolniczej, odpornych na zmienne warunki rozwoju dla utrwalenia pewności ekonomicznej użytkowników,
 - restrukturyzacja tak obszarowa jak i produkcyjna przeprowadzana przy pomocy wnikliwych i otrzymywanych na czas informacji o procesach zachodzących na rynku produkcji rolniczej,
 - tworzenie trwałych warunków pracy, zamieszkania i wieloletniej polityki finansowej dla rolników decydujących się na utrzymanie z rolnictwa z dopuszczeniem przetwórstwa i obrotu towarami rolnymi,
 - pomoc w tworzeniu i funkcjonowaniu grup producenckich;
- w transporcie:
 - zwiększenie zewnętrznej dostępności oraz podniesienie technicznych standardów podróży i szybkości przewozów, szczególnie dla rejonów gminy najbardziej atrakcyjnych z punktu widzenia obsługi podmiotów gospodarczych i turystycznych, zatrudnienia i koncentracji usług publicznych,

- zapewnienie odpowiednich standardów obsługi transportu (zbiorowa komunikacja publiczna – przystanki, samochodowe usługi techniczne, stacje paliw, parkingi, oznakowanie),
- wykorzystanie istniejącego na terenie gminy lądowiska helikopterów;
- w działalności komercyjnej (handel, usługi):
 - możliwość wpływania na selektywny rozwój handlu detalicznego i eliminację handlu hurtowego z centrów miejscowości o szczególnym znaczeniu m.in. turystycznym np. Dukli i Jaślik – zorganizowanie handlu hurtowego i detalicznego, baz, składów (w tym składów celnych) w wyznaczonych obszarach z zapewnieniem dogodnej komunikacji, a przede wszystkim miejsc postojowych,
 - inspirowanie i wspieranie poprzez udogodnienia lokalizacyjne rozwoju handlu, gastronomii, usług we wszystkich miejscowościach a zwłaszcza rozwojowych pod względem demograficznym, w ramach specjalnie wyznaczonych terenów centrotwórczych ale również w większych zespołach mieszkaniowych i w rejonach węzłów komunikacyjnych,
 - zabezpieczenie warunków przestrzennych i lokalowych dla osiągnięcia standardów obsługi ludności (szczególnie w zakresie usług publicznych) tak w zakresie warunków obsługi jak i dostępności placówek na poziomie co najmniej średnim w skali powiatu,
- w turystyce i rekreacji – opartej o wartościowe zwłaszcza w południowej części walory krajobrazowo-przyrodnicze:
 - wykorzystanie tych walorów ale także wartości przede wszystkim historycznych (przełęcz Dukielska) i kultury materialnej dla zwiększania ruchu turystycznego, w tym tranzytowego ułatwionego poprzez modernizację drogi krajowej nr 9 (S-74) do przejścia granicznego w Barwinku i dalej na Słowację,
 - większe wykorzystanie otwartych przestrzeni dla odpowiednich form turystyki, rekreacji i sportu, tworzenie oferty szczególnie dla sąsiednich ośrodków miejskich Krosna, Jasła, Rzeszowa i ewentualnie Tarnowa jak również dla turystycznego ruchu krajowego,
 - nastawienie się na rozwój różnorodnych form turystyki letniej i zimowej, powszechnej i kwalifikowanej, pozwalającej wykorzystywać bazę turystyczną przez okres całego roku,
 - rozwijanie agroturystyki opartej o ciekawe oferty zajęciowe (agroturystyka rozumiana nie tylko jako pobyt na wsi) szczególnie w południowej części gminy.

4.4. Podstawowe obszary działań i cele strategiczne w rolnictwie

Rolnictwo jest w chwili obecnej podstawową funkcją gospodarczą gminy, w stosunku do której należy spodziewać się największych przekształceń strukturalnych w najbliższym okresie. Główne obszary działań i cele strategiczne w tym zakresie to:

- **Przebudowa struktury agrarnej** ze szczególnym uwzględnieniem najlepszych kompleksów gleb w północnej części gminy oraz głębokiej restrukturyzacji w południowej części w znacznej mierze zdominowanej przez byłą uspołecznioną gospodarkę rolną.

Cel – poprawa opłacalności pracy rolniczej i podniesienie standardu życia rodzin chłopskich (rolniczych) poprzez zwiększony – wyspecjalizowany rozmiar produkcji przypadający na 1 mieszkańca w gospodarstwie. Nadrzędny cel strategiczny może być osiągnięty jedynie pod warunkiem wzrostu średniej powierzchni użytków rolnych w przeliczeniu na 1 zatrudnionego do ok. 4,0-4,8 ha w północnej części gminy i 8,0-10,0 ha w południowej części gminy.

- **Ograniczenie degradacji przestrzeni rolniczej:** walka z zanieczyszczeniem gleb oraz erozją.

Cel – zatrzymanie postępującego procesu degradacji gleb oraz poprawienie ich urodzajności, cel pośredni: zwiększenie ochrony przed powodzią.

- **Wzrost i zmiany w produkcji żywności**

Cel – dostosowanie profilu produkcji rolniczej do specyfiki poszczególnych obszarów (wymagana jest tu wiedza na temat ogólnej polityki rolnej państwa oraz np. wymogów UE).

- **Agrobiznes**

Cel – poprawa instytucjonalnej i handlowej obsługi rolnictwa nie tylko na terenie gminy ale również w jej sąsiedztwie, a szczególnie w Krośnie, Jaśle i Rzeszowie.

- **Zmiany na wsi a rozwój Dukli** i innych miast regionu w ramach organizacyjno-ekonomicznych oraz społecznych uwarunkowań modernizacji i rozwoju rolnictwa.

Cel – aktywizacja Dukli oraz miasta Krosna i ich stref podmiejskich.

Harmonijny i trwały rozwój obszarów wiejskich obejmuje:

- wzrost gospodarczy,
- postęp cywilizacyjny (np. w dostępie do infrastruktury technicznej, wykształcenie dzieci i młodzieży itp.),

- awans kulturowy (utrzymanie jeszcze istniejących placówek kultury).

Pierwszy czynnik jest szczególnie ważny, ponieważ w dużym stopniu determinuje dwa pozostałe. Z tego powodu rozdrobnienie ziemi oraz przeludnienie agrarne, właściwe nie tylko dla obszaru Miasta i Gminy Dukla ale dla całego obszaru Małopolski i Podkarpacia, uznać należy za główny problem wymagający rozwiązania. Na skutek bardzo niewielkich rozmiarów przeciętnego gospodarstwa wytwarza ono przeciętnie po wysokich kosztach i przy ogromnych nakładach pracy. Uzyskany dochód jest zbyt mały, by wystarczyć do utrzymania rodziny. Wydajność pracy rolnika jest tak nikła, że oznacza ogromne marnotrawienie tej pracy. Stan taki nie może być utrzymany, tak ze względu na europejski proces integracyjny, który będzie coraz bardziej uwydatniał sprawę konkurencyjności naszych produktów, jak też ze względu na fakt, iż rozwój innych gałęzi gospodarki wymusić będzie zmiany w rolnictwie. Zmiany te powinny w generaliach objąć przesunięcie znacznych zasobów siły roboczej do nierolniczych gałęzi gospodarki oraz wprowadzić rolnictwo głębiej niż dotąd w społeczny podział pracy.

W przeludnionych obszarach wiejskich za najlepszą alternatywę uznaje się rozwój wielofunkcyjny, oznaczający obecność na terenie gminy – obok rolnictwa – intensywnej aktywności nierolniczej, dostosowanej do lokalnych możliwości terenowych, środowiskowych, finansowych, a zatem powstawanie wielu nowych miejsc pracy i źródeł dochodów.

4.5. Finansowanie rozwoju gospodarczego

Budżet gminy jest i nadal będzie ukierunkowany na realizację swoich zobowiązań w sferze publicznej, przede wszystkim w oświacie i wychowaniu, ochronie zdrowia i opiece społecznej, gospodarce komunalnej oraz kulturze. Głównym zadaniem samorządu gminnego w zakresie finansów publicznych (które w bardzo dużym stopniu uzależnione są od polityki finansowej rządu w stosunku do samorządów lokalnych) będzie dążenie do zwiększania dochodów własnych miasta i gminy, a tym samym coraz mniejsze uzależnianie się od dotacji celowych i subwencji rządowych.

Jako przyzwoity uznaje się udział dochodów własnych w ogólnych dochodach budżetu gminy na poziomie 40-45%, do którego władze samorządowe będą dążyć w przyszłości.

Ważnym elementem utrzymania i wzrostu kondycji ekonomicznej gminy jest utrzymanie relacji pomiędzy dochodami budżetu gminy a wydatkami. W przypadku realizacji ważnych publicznie przedsięwzięć gospodarczych warunkujących dalszy rozwój gospodarczy, ujemne saldo budżetu można uznać za uzasadnione. W dłuższym okresie czasu jest jednak nieuzasadnione ekonomiczne.

Przeciętny, bezpieczny poziom wydatków inwestycyjnych powinien kształtować się na poziomie 25-30% ogółu wydatków budżetowych.

Ważnym elementem konstrukcji budżetu (w tym wydatków) jest rozważenie wydatków warunkujących dalszy rozwój gospodarczy (nie przynoszących bezpośrednich dochodów gminie), stanowiących jednak perspektywy rozwojowe. Zalicza się do nich:

- wydatki na infrastrukturę techniczną poprawiającą możliwości inwestowania gospodarczego,
- wydatki na estetyzację miasta i gminy zwiększając tym samym walory przydatne do rozwoju funkcji turystyki i rekreacji,
- inwestowanie w oświatę i edukację dzieci i młodzieży zwiększając tym samym szansę ekonomicznego funkcjonowania młodego pokolenia w przyszłości,
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy poprzez dbałość o istniejące obiekty kultury i rozwój bazy sportowej.

5. POLITYKA PRZESTRZENNA GMINY

5.1. Polityka kształtowania zabudowy

- **Zabudowa mieszkalna**

Celem polityki dotyczącej zabudowy mieszkalnej jest harmonijny rozwój i modernizacja istniejących zasobów budowlanych, zmierzające do podniesienia ładu przestrzennego oraz stopniowego wzrostu standardów zamieszkania.

Wymaga to w zagospodarowaniu przestrzennym zachowania w maksymalnym stopniu wartości przyrodniczych i kulturowych środowiska, oszczędnego wykorzystania zasobów i terenów oraz ograniczenia istniejących i potencjalnych konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów. Standard zamieszkania obejmuje nie tylko stan techniczny budynków i wyposażenie w infrastrukturę techniczną, ale również prawidłową obsługę komunikacyjną, dostępność do usług publicznych, jakość środowiska, walory estetyczne zagospodarowania terenu i zabudowy oraz atrakcyjność przestrzeni publicznych.

Realizacja niniejszej polityki wymaga:

- intensyfikacji zabudowy w obszarach przewidzianych na ten cel w obowiązującym planie miejscowym drogą uzupełnień, wymiany substancji, modernizacji,
- rozwoju nowych zespołów zabudowy mieszkalnej i usługowej na niezainwestowanych terenach, a przewidzianych na ten cel w studium w oparciu o sporządzane plany miejscowe zawierające niezbędne regulacje przestrzenne (zaprojektowany układ komunikacyjny o właściwych parametrach, zasady podziału gruntów, zasady kształtowania zabudowy),
- ograniczenia rozpraszania nowej zabudowy na terenach otwartych i nieuzbrojonych,
- zapewnienia sprawnej obsługi komunikacyjnej terenów zabudowy oraz obniżenia uciążliwego oddziaływania transportu na środowisko (szczególnie wzdłuż głównych tras komunikacyjnych),
- podniesienia standardu wyposażenia zabudowy w infrastrukturę techniczną i komunalną poprzez rozbudowę systemów stosownie do zwiększających się potrzeb przestrzennych i jakościowych,
- starannego kształtowania przestrzeni publicznych, urządzonych terenów zielonych, ciągów pieszych i rowerowych itp.,
- promocji rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych zgodnych z tradycją regionu.

- **Zabudowa związana z aktywnością gospodarczą**

Celem tej polityki jest stworzenie warunków dla rozwoju i aktywizacji gospodarczej oraz utrwalenia i wzbogacenia lokalnego rynku pracy.

Realizacja tej polityki wymaga:

- tworzenia przestrzennych warunków dla lokalizacji zakładów produkcyjnych i usługowych w wyodrębnionych obszarach gminy stanowiących ofertę inwestycyjną,
- szybkiego podjęcia działań dla przygotowania terenów potencjalnej koncentracji zabudowy produkcyjnej i usługowej oraz związanej z obsługą turystyczną:
 - opracowania planów miejscowych,
 - uzbrojenia terenów oraz zapewnienie dostępności komunikacyjnej,
- zorganizowania i aktualizowania w porozumieniu z właścicielami gruntów bazy danych o terenach atrakcyjnych dla różnych form aktywności gospodarczej, pozwalającej na uzyskanie szybkich i wiarygodnych informacji niezbędnych przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji przyszłych inwestycji. Baza powinna zawierać co najmniej: informacje o przeznaczeniu gruntów w planie, ograniczeniach dla inwestora, wyposażeniu w media itp.,
- podjęcia działań zmierzających do maksymalnego ograniczenia negatywnego oddziaływania zabudowy usługowej i produkcyjnej na środowisko oraz walory estetyczne przestrzeni.

5.2. Polityka ochrony dóbr kultury i kształtowania krajobrazu kulturowego

Polityka ta odnosi się do obiektów i terenów chronionych na mocy obowiązującego prawa. Obejmuje również swym zasięgiem tereny zabudowane i otwarte o wysokich wartościach kulturowych i krajobrazowych, ważne z punktu widzenia zachowania tożsamości gminy oraz mające wpływ na jej atrakcyjność turystyczną.

Głównymi celami polityki są:

- zachowanie zabytkowych obiektów i zespołów zabudowy oraz historycznych układów przestrzennych,
- harmonijne kształtowanie współczesnej zabudowy,
- ochrona wartościowego krajobrazu otwartego.

Polityka w zakresie ochrony dóbr kultury polegać będzie na:

ZESPOŁY DWORSKO-PARKOWE I SAKRALNE ORAZ STANOWISKA ARCHITEKTONICZNE OBIEKTÓW

- ochronie reliktyw cmentarzy przykościelnych i przycerkiewnych,
- zachowaniu zieleni otaczającej zespoły sakralne, zwłaszcza starodrzewu,
- zachowaniu kompozycji założeń parkowych, stawów, elementów małej architektury,
- właściwej ekspozycji zabytków poprzez zachowanie osi widokowych i kształtowanie otoczenia w nawiązaniu do obiektu zabytkowego,

- poprawie formy bądź likwidacji dysharmonijnej zabudowy bądź przybudówek wokół obiektów zabytkowych,
- zakazie tworzenia konkurencyjnych dominant,
- podnoszeniu standardów funkcjonalnych obiektów zabytkowych z zachowaniem ich wartości kulturowych i architektonicznych oraz właściwym ich zagospodarowaniu,
- promocji obiektów zabytkowych poprzez ich oznaczenie, właściwą ekspozycję i popularyzację (foldery, widokówki, szlak kulturowy) co pozwoli na poznanie dziedzictwa kulturowego gminy i stanowić będzie atrakcję turystyczną.

ZABYTKOWE UKŁADY PRZESTRZENNE

- ochronie zasadniczych cech układów przestrzennych, takich jak: historyczny układ ulic i placów, zieleń, charakter i linie zabudowy, dominanty, sieć rzeczna,
- ochronie i konserwacji zabytkowych obiektów zarówno wpisanych do rejestru jak i pozostających w ewidencji,
- kształtowaniu nowej zabudowy w nawiązaniu do obiektów zabytkowych (poprawa wyglądu obiektów dysharmonijnych),
- rozwoju układów przestrzennych na zasadzie kontynuacji, dogęszczeń i uzupełnień,
- zakazie tworzenia konkurencyjnych, zwłaszcza negatywnych dominant,
- podnoszeniu atrakcyjności przestrzeni publicznej (wokół obiektów użyteczności publicznej, handlu i usług) stanowiących ich wizytówki, poprzez dbałość o zabudowę, oświetlenie, posadzkę, reklamy, zieleń itp.

ZABUDOWA MIESZKALNA I ZAGRODOWA, A TAKŻE OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

- zachowaniu tradycyjnej zabudowy, jej ochronie i konserwacji,
- właściwym zagospodarowaniu zabytków,
- dopuszczeniu modernizacji i adaptacji tych obiektów w sposób nie powodujący utraty cech zabytkowych i wartości kulturowych,
- tworzeniu preferencji (np. podatkowych) dla zainteresowanych odnową i zagospodarowaniem zabytkowej zabudowy,
- kształtowaniu zabudowy w sąsiedztwie w sposób nawiązujący do obiektu zabytkowego (gabaryt, forma, kolorystyka, układ).

Polityka w zakresie kształtowania harmonijnego współczesnego krajobrazu kulturowego polegać będzie na:

- kształtowaniu nowej zabudowy w nawiązaniu do tradycji na tym terenie (horyzontalna bryła o proporcjach rzutu 1:2, dach cztero-, dwuspadowy bądź naczółkowy o kącie nachylenia 35⁰-45⁰ z wysuniętym okapem w pastelowej kolorystyce, charaktery-

styczny lokalny detal – ganki, wykusze, kontynuacja tradycyjnego dla danego terenu usytuowania budynku na działce, zachowanie linii zabudowy),

- w stosunku do obiektów o dysharmonijnej formie w razie przebudowy, rozbudowy bądź modernizacji obowiązuje poprawa wyglądu (gabaryt, forma dachu, kolorystyka),
- zasady kształtowania nowej zabudowy jak również modernizacji, przebudowy i rozbudowy zostały zawarte w wytycznych do Planu Ochrony MPN i JPK,
- dalsza poprawa wyglądu i podniesienie atrakcyjności przestrzeni publicznych (centra miejscowości, miejsca koncentracji usług) – wymiana nawierzchni dróg i placów, oświetlenie, zieleń, odnowa elewacji budynków, zwrócenie uwagi na małą architekturę (przystanki, ławki), reklamy,
- rozwój układów urbanistycznych na zasadzie kontynuacji, uzupełnień i porządkowania. Przeciwdziałanie tendencjom do rozpraszania zabudowy poza istniejące układy, zachowanie dystansów pomiędzy wsiami,
- lokalizacja wielkoprzestrzennych obiektów możliwa tylko w przypadku pozytywnej oceny wykonanych analiz wpływu inwestycji na środowisko, krajobraz i układ przestrzenny.

Polityka w zakresie ochrony krajobrazu otwartego polegać będzie na:

- ochronie przed zabudową terenów otwartych o wysokich walorach krajobrazowych,
- oznaczeniu punktów i ciągów widokowych,
- zakazie niszczenia krajobrazu otwartego przez budowę nowych sieci i elementów infrastruktury technicznej, a w przypadku istniejących osłona zielenią,
- ochronie elementów naturalnych w krajobrazie (cieków wodnych, zieleni naturalnej),
- poprzedzaniu inwestycji w terenach o wysokich wartościach krajobrazowych studiami i analizami krajobrazowymi.

Realizacja polityki **ochrony dóbr kultury i kształtowania krajobrazu** wymaga ponadto starań o opracowanie kompleksowego studium historyczno-konserwatorskiego gminy.

5.3. Polityka kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego

Przedmiotem polityki jest całokształt zagadnień związanych ze środowiskiem przyrodniczym. Obejmują one geologię i geomorfologię terenu, gleby, hydrografię i hydrogeologię (w tym zagrożenia powodziowe), jakość powietrza i klimat akustyczny, a także elementy wpływające na bioróżnorodność terenów gminy.

Głównymi celami tej polityki są:

- zachowanie najcenniejszych przyrodniczo i charakteryzujących się największą bioróżnorodnością terenów gminy (w tym objętych ochroną prawną),

- prowadzenie racjonalnej działalności związanej z wykorzystaniem zasobów naturalnych gminy,
- umożliwienie wykorzystania walorów przyrodniczych dla rozwoju różnorodnych form turystyki rekreacji i sportu.

Działania samorządu gminy na rzecz poprawy stanu środowiska przyrodniczego są integralną częścią dążeń do poprawy jakości życia stałych mieszkańców i do zwiększenia atrakcyjności gminy dla gości. Zaś ochrona zasobów środowiska jest warunkiem trwałego utrzymania tej jakości i atrakcyjności na satysfakcjonującym poziomie.

Realizacja polityki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego polegać będzie na następujących działaniach w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego.

Zasoby i zagrożenia geologiczne

Polityka przestrzenna w tym zakresie ukierunkowana będzie w głównej mierze na:

- umożliwieniu eksploatacji udokumentowanych złóż surowców mineralnych, przy równoczesnej rekultywacji terenów poeksploatacyjnych,
- umożliwieniu prowadzenia badań geologicznych dla udokumentowania innych złóż, ze szczególnym uwzględnieniem wód mineralnych,
- ochronie zasobów wód podziemnych występujących w utworach czwartorzędowych doliny Jasiołki,
- ograniczeniu zainwestowania terenów osuwiskowych do inwestycji niezbędnych, których nie można zlokalizować gdzie indziej. Realizacja takich inwestycji będzie możliwa jedynie pod warunkiem uwzględnienia wyników wykonanej uprzednio dokumentacji geologiczno-inżynierskiej.

Rzeźba terenu

Polityka przestrzenna samorządu gminy będzie zmierzać do wyeksponowania w krajobrazie naturalnych form rzeźby terenu. Polegać to będzie na ograniczaniu zainwestowania terenów o szczególnej ekspozycji w krajobrazie, ochronie punktów i ciągów widokowych, zachowaniu w stanie nie zalesionym polan o wybitnych walorach widokowych.

Gleby i rolnicza przestrzeń produkcyjna

Niewielka powierzchnia gruntów o wysokich klasach bonitacyjnych gleby występujących głównie w północnej części gminy sprawia, że wskazana jest daleko posunięta oszczędność w przeznaczaniu wartościowych terenów rolnych na cele nierolnicze. Polityka ochrony gruntów rolnych obejmować będzie następujące działania:

- intensyfikację wykorzystania gruntów przeznaczonych do zainwestowania w dotychczasowym planie miejscowym,
- ochronę przed zainwestowaniem wyodrębnionych obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- ochronę przed zainwestowaniem zwartych kompleksów użytków rolnych na glebach niższych klas, które pełnią ponadto istotne funkcje krajobrazowe i ekologiczne. Ponadto celowe jest objęcie otoczenia drogi Miejsce Piastowe – Barwinek stałym systemem monitoringu zanieczyszczenia gleb oraz przeprowadzanie okresowych badań (w tym kwasowości) gleb rolniczo cennych.

Wody powierzchniowe i podziemne

Polityka ochrony jakości wód powierzchniowych i podziemnych w odniesieniu do całości terytorium gminy polegać będzie na:

- budowie systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków obejmujących swym zasięgiem tereny o zwartej zabudowie, w szczególności położone nad Jasiołką i w zlewni Wisłoki (rzeki z których pobierana jest woda służąca do zaopatrzenia ludności),
- wyposażaniu rozproszonej zabudowy i obiektów zlokalizowanych poza terenami osadniczymi (gospodarstwa rolne, obiekty turystyczne) w indywidualne urządzenia oczyszczania ścieków,
- zachowaniu i rekonstrukcji naturalnego otoczenia cieków wodnych (zadrzewienia wzdłuż koryt cieków wodnych, trwałe użytki zielone w ich sąsiedztwie),
- wykluczeniu lokalizacji inwestycji stanowiących zagrożenie dla zasobów wód powierzchniowych i podziemnych tak pod względem ilościowym, jak i jakościowym.

Polityka ochrony zasobów wód podziemnych wysokiej jakości występujących w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 433 (Dolina Wisłoki) polegać będzie na:

- priorytetowym traktowaniu obszaru GZWP w zakresie wyposażenia w systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- wykluczeniu możliwości budowy ujęć wód podziemnych dla celów innych niż zaopatrzenie ludności w wodę pitną, produkcja żywności i napojów,
- wykluczeniu możliwości prowadzenia przez teren GZWP rurociągów transportujących substancje chemiczne mogące zanieczyścić wody,
- stosowaniu odpowiednich zabezpieczeń przed przenikaniem do podłoża substancji szkodliwych w przypadku budowy na terenie GZWP dróg ekspresowych, stacji paliw i wysypisk odpadów komunalnych.

Polityka ochrony przed zagrożeniem powodziowym polegać będzie na:

- nierozszerzaniu (w stosunku do ustaleń dotychczasowego planu) terenów przeznaczonych do zainwestowania, położonych w zasięgu wody stuletniej³ (1%) rzeki Jasiołki,
- niezwiększaniu intensywności zainwestowania ww. obszarów ponad ustalenia dotychczas obowiązującego planu,
- zagospodarowaniu niezabudowanych terenów zagrożonych zalaniem w sposób powodujący strat w przypadku wystąpienia powodzi (ograniczenia dla obiektów kubaturowych).

Jakość powietrza i klimat akustyczny

Polityka samorządu gminy w odniesieniu do jakości powietrza i klimatu akustycznego zmierzać będzie do utrzymania wysokiej jakości tych elementów środowiska na większości obszaru gminy oraz do redukcji lokalnych uciążliwości w tej dziedzinie występujących na terenie gminy.

Realizacja pierwszego z ww. celów polegać będzie na niedopuszczaniu do rozpraszania zainwestowania na tereny o wysokiej jakości powietrza i klimatu akustycznego.

Osiągnięcie drugiego celu wymagać będzie równoczesnych działań podejmowanych na rzecz redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z trzech głównych źródeł: zakładów usługowych i produkcyjnych, ruchu pojazdów samochodowych oraz palenisk domowych.

Redukcja zanieczyszczeń powietrza i hałasu pochodzących z zakładów usługowych i produkcyjnych polegać będzie na:

- modernizacji istniejących zakładów w kierunku minimalizacji ilości emitowanych zanieczyszczeń i hałasu,
- dopuszczeniu lokalizacji nowych zakładów tylko na terenach wyznaczonych do tego celu w planach miejscowych i pod warunkiem nie pogorszenia jakości powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego.

Redukcja zanieczyszczeń powietrza powstających w paleniskach domowych polegać będzie na:

- utrzymaniu i rozbudowie systemu zaopatrzenia w gaz umożliwiającego wykorzystanie gazu dla celów grzewczych,
- redukcji zużycia ciepła w budynkach poprzez wprowadzanie na terenie Dukli bardziej skoncentrowanych form zabudowy mieszkaniowej w drodze odpowiednich

³ Woda stuletnia (1%) to taka, której prawdopodobieństwo wystąpienia wynosi 1% (raz na sto lat).

- ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wysoko oszczędnych energetycznie materiałów budowlanych na terenie całej gminy,
- promocji energooszczędnych form budownictwa.

Redukcja zanieczyszczeń powietrza i hałasu powodowanych przez transport samochodowy polegać będzie na:

- rozbudowie i modernizacji układu drogowego w kierunku eliminacji ruchu tranzytowego z terenów osadniczych gminy,
- zagospodarowaniu otoczenia drogi Miejsce Piastowe – Barwinek w sposób minimalizujący negatywne oddziaływanie ruchu samochodowego na otoczenie (ekrany, zieleń izolacyjna, budynki nie przeznaczone na pobyt ludzi),
- redukcji ilości przejazdów samochodowych na terenie gminy poprzez uporządkowanie działalności gospodarczej na terenie gminy w drodze ustaleń planów miejscowych,
- budowie i oznakowaniu ścieżek rowerowych służących zarówno do celów rekreacyjnych jak i dojazdów do pracy,
- tworzeniu ułatwień dla ruchu pieszego,
- tworzeniu pomieszczeń dla bezpiecznego przechowywania rowerów w zakładach pracy i obiektach użyteczności publicznej.

Poprawie jakości powietrza służyć będzie także umożliwienie wykorzystania „czystych” odnawialnych źródeł energii (wiatru, wody).

Dla kontroli realizacji polityki potrzebne jest utrzymanie i rozbudowa systemu monitoringu jakości powietrza atmosferycznego.

Bioróżnorodność terenów gminy

Na politykę utrzymania i wzbogacania bioróżnorodności terenów gminy składać się będą następujące działania:

- utrzymanie istniejących lasów i zadrzewień,
- realizacja naturalnego, hodowlano-ochronnego kierunku gospodarki leśnej poprzez wykorzystanie w możliwie najszerszym zakresie naturalnego odnowienia drzewostanów,
- tworzenie nowych zalesień i zadrzewień na gruntach nieprzydatnych dla rolnictwa przy zachowaniu urozmaiconego przebiegu granicy rolno-leśnej,
- ochrona i odnowa zadrzewień towarzyszących korytom cieków wodnych,
- utrzymanie w stanie nie zainwestowanym większych kompleksów trwałych użytków zielonych oraz terenów obrzeży lasów,
- ochrona torfowisk i terenów podmokłych przed zainwestowaniem i odwodnieniem,

- umożliwienie migracji zwierzyny przez drogę Miejsce Piastowe – Barwinek poprzez utrzymanie zalesionych i nie zainwestowanych „korytarzy ekologicznych” po obu stronach drogi, a w przypadku modernizacji drogi poprzez budowę ekoduktów,
- budowa przepławki dla ryb w przypadku budowy zapory i zbiornika wodnego na rzece Jasiołce w miejscowości Trzciana,
- uwzględnienie w planach miejscowych ustaleń planów ochrony Magurskiego Parku Narodowego oraz Jaślickiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną w zakresie ochrony roślin i zwierząt dziko żyjących,
- ochrona istniejących i projektowanych na terenie gminy rezerwatów przyrody i pomników przyrody ożywionej.

5.4. Polityka kształtowania systemu transportowego

Głównymi celami polityki kształtowania systemu transportowego są:

- zapewnienie zewnętrznej dostępności transportowej gminy na potencjalnie wysokich parametrach technicznych,
- utrzymanie i modernizacja wewnętrznego układu transportowego gminy do parametrów technicznych akceptowanych przez mieszkańców,
- stworzenie możliwości dla bezpiecznego korzystania z roweru jako alternatywy w stosunku do samochodu,
- rozwiązanie problemów związanych z parkowaniem samochodów, szczególnie na terenie Dukli.

Polityka kształtowania systemu transportowego obejmuje działania dotyczące:

- prowadzenia ruchu zewnętrznego (tranzytowego),
- prowadzenia ruchu wewnętrznego, w tym:
 - komunikację publiczną,
 - rozwiązanie problemów parkowania,
- niezbędny zakres i zasady działania władz miasta w celu realizacji przyjętych kierunków.

Układ komunikacyjny gminy cechuje się dużym stopniem otwartości na zewnątrz. Otwartość ta jest zdeterminowana stosunkowo dużym udziałem ruchu zewnętrznego (tranzytowego i docelowo-źródłowego do/z gminy).

Kształt docelowego układu komunikacyjnego i jego hierarchia funkcjonalna są zdeterminowane rozłożeniem przestrzennym potencjałów ruchotwórczych w gminie i nałożeniem się na to rosnącego ruchu tranzytowego.

- **Ruch zewnętrzny**

Ruch tranzytowy na kierunku północ-południe będzie wyprowadzony poza istniejące tereny zabudowane z wyjątkiem odcinków w miejscowościach Równe i Barwinek, gdzie będzie miał miejsce po istniejącym, zmodernizowanym przebiegu drogi krajowej.

Realizacja drogi ekspresowej, po istniejącym śladzie, musi zabezpieczyć bezkolizyjne przejścia, kontynuację przebiegu podstawowych dróg powiatowych i gminnych, w szczególności w powiązaniach Równe – Wietrzno – Łęki Dukielskie, Wietrzno – Zboiska, Dukla – wysypisko śmieci, Zyndranowa – Tylawa, Daliowa – Tylawa – Mszana – Chyrowa oraz w ciągu obecnej drogi wojewódzkiej Gorlice – Nowy Żmigród – Dukla. Pozostałe połączenia powinny być zapewnione poprzez system wspomagających dróg równoległych do planowanej ekspresowej, które są inwestycją związaną z trasą ruchu szybkiego i mieszczą się w jej liniach rozgraniczających.

Ważnymi elementami układu ruchu zewnętrznego są ponadto drogi wojewódzkie Gorlice – Dukla, Tylawa – Komańcza i Trymanów – Daliowa. Doprowadzają one ruch tranzytowy do drogi ekspresowej oraz są wykorzystane do prowadzenia ruchu wewnętrznego.

W studium rezygnuje się z przebiegu tzw. „Drogi Karpackiej”, co wynika z faktu braku możliwości określenia perspektywy czasowej jej realizacji.

- **Ruch wewnętrzny**

Odnosnie dróg powiatowych i gminnych należy zabezpieczyć możliwość ich modernizacji i przebudowy, tak aby można je było dostosować do obowiązujących normatywów i bezpieczeństwa użytkowników ruchu – np. wzmocnienia nawierzchni, korekta nienormalnych łuków, poszerzenie jezdni, wykonanie przekrojów ulicznych z chodnikami dla pieszych na obszarach wsi, organizacja ruchu rowerowego.

Komunikacja publiczna będzie prowadzona przede wszystkim drogami zbiorczymi, a linie autobusowe wspomagające obsługę podstawową gminy przebiegać powinny po ważniejszych drogach lokalnych – w zależności od zbadanych potrzeb komunikacyjnych. Uporządkowania wymaga obszar przylegający do przystanku autobusowego w Dukli, który powinien stanowić wygodny węzeł przesiadkowy.

Sukcesywnie duże natężenie ruchu rowerowego zagraża bezpieczeństwu pieszych i jest odbierane jako dyskomfort. Ze względów na bezpieczeństwo, jak i jakość przemieszczeń powinny być podjęte starania o segregację ruchu poprzez sukcesywne wyznaczanie tras rowerowych, szczególnie przy ciągach o dużym natężeniu ruchu kołowego, bądź realizację ciągów alternatywnych. Ze względu na dużą atrakcyjność przyrodniczą i kulturową **rower mógłby stać się atrakcyjnym środkiem** w podróżach rekreacyjnych, nawet dla osób przybywających spoza obszaru gminy. Szerokości tras rowerowych przedstawiają się następująco:

- trasa jednokierunkowa – szerokość zalecana 1,20 m, minimalna dopuszczalna 0,80 m,

- trasa dwukierunkowa – szerokość zalecana 2,40 m, minimalna dopuszczalna 1,60 m,
- ciąg pieszo-rowerowy jednokierunkowy (dla rowerzystów) – min. 2,50 m, dwukierunkowy – min. 3,50 m.

Rozwiązanie problemu parkowania, proponuje się poprzez realizację większej liczby niedużych parkingów rozmieszczonych ekstensywnie – ze względu na koszty, możliwości pozyskania terenu i estetykę, szczególnie, iż mało realna jest możliwość za-inwestowania gminy w parkingi wielopoziomowe. Sugeruje się natomiast wykonanie jednego dużego parkingu o poszerzonym atrakcyjnym programie usług, zlokalizowanego przy planowanym przebiegu drogi ruchu szybkiego nr 9 w pobliżu Dukli, celem „przyciągnięcia” podróżujących tranzytem przez gminę do miasta.

Wg badań socjologicznych z krajów wysoko zmotoryzowanych akceptowalne długości dojść pieszych w miastach małej i średniej wielkości są następujące:

- dla parkujących w innych celach – do 200 m,
 - dla parkujących w związku z pracą – do 300 m,
- a w zależności od czasu postoju:
- parkujący 1 godz. – 300 m,
 - parkujący 2 do 3 godz. – 450 m,
 - parkujący do 8 godz. – 800 m.

Stosując się do tych zasad należy uznać, że jest możliwość dobrego rozwiązania problemu parkowania w Dukli. Użytkownicy systemu muszą uznać, że przy wzrastającej wciąż motoryzacji coraz mniej będzie możliwe podróżowanie samochodem „od drzwi do drzwi”.

Ze względu na specyfikę gminy wyodrębnia się ponadto system dróg transportu rolniczego, typu dróg pomocniczych technologicznych. Istniejąca sieć dróg w gminie zapewnia obecnie obsługę transportu rolniczego. Właściwe utrzymanie systemu dróg sprzyja obniżeniu kosztów eksploatacyjnych pojazdów i maszyn, zaoszczędzenie czasu pracy ludzi i sprzętu, zmniejszenie strat w uprawach, zwiększenie intensywności produkcji na terenach trudniej dostępnych.

- **Niezbędny zakres i zasady działania władz miasta i gminy w celu realizacji przyjętych kierunków, to;**
 - eliminacja tzw. zaszłości realizacyjnych w inwestycjach komunikacyjnych z budżetu gminy, szczególnie rekonstrukcja układu ulicznego, poprzez likwidację występujących degradacji, podnoszenie parametrów technicznych umożliwiających segregację rodzajów ruchu i podnoszącą bezpieczeństwo funkcjonowania układu,

- współpraca udokumentowana występującymi potrzebami komunikacyjnymi z administracją powiatową, wojewódzką i centralną – odnośnie przyspieszenia realizacji układu dróg zewnętrznych,
- realizacja tych miejskich inwestycji komunikacyjnych, które są spójne logicznie z powstawaniem nowych generatorów ruchu – w wyniku kolejności realizacji programu urbanistycznego rozwoju miasta i gminy,
- utrzymywanie, poprzez regulowanie praw własności, niezbędnych rezerw pod rozbudowę układu komunikacyjnego,
- zabezpieczenia niezbędnych realizacji, poprzez odpowiednią konstrukcję budżetu gminy.

5.5. Polityka rozwoju systemów infrastruktury technicznej

Zaopatrzenie gminy w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze

Polityka gminy obejmuje następujący program działań:

- wyposażenie obszarów intensywniej zabudowanych, szczególnie w strefie uaktywnienia działalności gospodarczej w ogólnodostępną sieć wodociągową zasilaną z ujęć zbiorowych,
- przeprowadzenie prac remontowo-modernizacyjnych w celu poprawy niezawodności funkcjonowania istniejących systemów wodociągowych oraz ograniczenia strat wody w sieci,
- opracowanie zasad finansowania i kontroli prawidłowości działania Spółki z o.o. Gospodarka Komunalna i Mieszkaniowa w Dukli oraz Spółek Wodnych odpowiedzialnych za zaopatrzenie mieszkańców gminy w wodę.

Dwa pierwsze zadania zmierzają do zapewnienia równej, dla ludności zamieszkującej większe skupiska zabudowy, możliwości korzystania z wodociągów zbiorowych. Realizacja tych zadań będzie wymagała dostosowania wodociągów do funkcjonowania zgodnego z prawem wodnym. Za niezbędne uważa się podjęcie różnorodnych działań pozwalających na uporządkowanie stanu formalno-prawnego i poprawę zaopatrzenia mieszkańców w wodę.

Do najistotniejszych zaliczono:

- uzyskanie lub aktualizację pozwoleń wodnoprawnych na pobór wody oraz eksploatację ujęć i ewentualnych stacji uzdatniania,
- wyznaczenie stref ochrony ujęć wody oraz przestrzegania podanych w ustaleniach dla poszczególnych stref zakazów i nakazów,
- zastosowania nowoczesnych rozwiązań techniczno-technologicznych zapewniających systemom wodociągowym dużą niezawodność funkcjonowania przy niższych kosztach eksploatacyjnych.

Bardzo ważnym procesem będzie stworzenie polityki finansowej pozwalającej nie tylko na samofinansowanie wodociągów ale i uzyskanie przychodów na utrzymanie na odpowiednim poziomie technicznym ujęć i systemów dystrybucji wody (odpisy amortyzacyjne). Program ten powinien uwzględniać perspektywiczny rozwój sieci wodociągowej w poszczególnych jednostkach osadniczych. Ponadto samorząd lokalny będzie aktualizować opłaty za wodę, w tym taryfy dla poszczególnych grup odbiorców, a także rozpatrzy możliwości restrukturyzacji Spółek Wodnych. Dotyczy to Spółek zarządzających wodociągami w: Barwinku, Tylawie, Teodorówce oraz Iwla I i II i Łęki Dukielskie – Wietrzno, których stan formalno-prawny oraz techniczny nie gwarantuje odpowiedniego standardu świadczonych mieszkańcom usług.

Należy zaznaczyć, że realizacja prawidłowej polityki z zakresu zaopatrzenia gminy w wodę będzie wymagała znacznych nakładów finansowych oraz zrozumienia i zaangażowania społecznego.

W „Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Miasta i Gminy Dukla” przyjęto, że będą to lokalne zadania nie wymagające dużych nakładów, a nie jedną z priorytetowych ogólnogminnych inwestycji niezbędnych dla dostarczania mieszkańcom dostatecznej ilości wody spełniającej warunki jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarcze. Sytuacja ta może utrudnić gminie prowadzenie zgodnej z Ustawą o samorządzie terytorialnym polityki pozwalającej na prawidłowe funkcjonowanie kilkunastu wodociągów lokalnych obsługujących aktualnie ponad 40% mieszkańców oraz wymagających rozbudowy i modernizacji.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Polityka rozwoju systemów kanalizacyjnych będzie uwzględniać wyposażenie Miasta i Gminy Dukla w kanalizację:

- umożliwiającą odprowadzenie jak największych ilości ścieków socjalno-bytowych do istniejącej i projektowanej oczyszczalni,
- przystosowaną do etapowej realizacji, o średnicach kolektorów uwzględniających zasięg docelowy,
- dostosowaną do układu wysokościowego (z dominacją grawitacyjnego odprowadzania ścieków),
- szczelną, ograniczającą do minimum dopływ wód infiltracyjnych,
- wyposażoną w punkty zlewne,
- uzasadnioną ekologicznie (ochrona ujęć wody) oraz ekonomicznie (intensywność zabudowy, możliwość grawitacyjnego odprowadzania ścieków).

Projektowane oczyszczalnie powinny zapewnić:

- wysoką efektywność oczyszczania, pozwalającą na odprowadzanie ścieków do rzeki o docelowej I klasie czystości wody,

- niezawodność eksploatacyjną,
- małą uciążliwość dla otoczenia oraz być przystosowane do etapowej realizacji i prawidłowej gospodarki osadami ściekowymi.

Aktualna polityka gminy sukcesywnie realizuje podane uprzednio zalecenia. Rozbudowywana jest sieć kanalizacyjna w mieście oraz sąsiednich miejscowościach. Projektuje się dalszą rozbudowę sieci kanalizacyjnych oraz wykonanie drugiego rozległego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków dla miejscowości Równe i Wietrzno. Przyjęta polityka jest uzależniona ekologicznie, gdyż pozwoli na uporządkowanie gospodarki ściekowej w miejscowościach o największej gęstości zaludnienia położonych przy rzece Jasiołce (dostarczającej wodę do ujęcia w Szczepańcowej obsługującego część miasta Krosna). Polityka ta jest również korzystna ekologicznie, gdyż po wykonaniu planowanych inwestycji zostaną odprowadzone do systemów kanalizacyjnych i oczyszczone ścieki socjalno-bytowe z obszaru, który zamieszkuje około 60% mieszkańców miasta i gminy Dukla.

W rejonach, gdzie aktualnie nie przewiduje się realizacji zbiorowych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków nowe lub modernizowane:

- zespoły zabudowy mieszkaniowej,
- przedsiębiorstwa produkcyjno-usługowe,
- ośrodki wypoczynkowe i bazy turystyczne,
- obiekty oświatowe i użyteczności ulicznej,

powinny posiadać lokalne oczyszczalnie. Dotyczy to również nowych lub rozbudowywanych indywidualnych gospodarstw rolnych, które powinny być wyposażone w oczyszczalnie przyzagrodowe lub szczelne zbiorniki wybieralne.

Realizacja przedstawionej polityki pozwoli na zgodne z zasadami ekorozwoju funkcjonowanie gminy, podniesie standard życia większości mieszkańców oraz atrakcyjność terenów przewidzianych do zainwestowania. Wyposażenie północnej części gminy w system kanalizacyjny będzie stymulowało rozwój gospodarczy tego obszaru.

Ponadto gmina zorganizuje punkt informacyjno-konsultacyjny dysponujący projektami przyzagrodowych oczyszczalni oraz adresami wiarygodnych firm projektowo-wykonawczych, a także stworzy system wspomagania mieszkańców i inwestorów budujących grupowe lub indywidualne urządzenia do oczyszczania ścieków.

Polityka gminy będzie dążyć do minimalizacji kosztów utrzymania i rozwoju systemów wodno-kanalizacyjnych. W celu zwiększenia opłacalności eksploatacji istniejących wodociągów i systemów sanitarnych zaleca się pełne wykorzystanie wydajności istniejących ujęć oraz przepustowości oczyszczalni ścieków.

Na terenie Miasta i Gminy Dukla występują możliwości lepszego wykorzystania zasobów wodnych eksploatowanych ujęć. Należą do nich:

- doprowadzenie wody z ujęć obsługujących Duklę do Nadola i Zboisk,
- zasilenie z ujęcia dla Jaślik miejscowości Posada Jaślińska.

Obniżenie kosztów pełnego wyposażania terenów w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną będzie można uzyskać poprzez równoczesną realizację sieci wodociągowych i kanalizacyjnych. Koncepcja ta można zastosowana w miejscowościach:

- Równe,
- Nadole,
- Jasionka,
- Zboiska.

Gospodarka odpadami

Głównym zadaniem w tym zakresie będzie wdrożenie systemów segregacji odpadów komunalnych w miejscach ich powstawania oraz odzyskiwania surowców wtórnych i ich zagospodarowania. Wymaga to w pierwszej fazie przeprowadzenia działań edukacyjnych, których celem będzie wskazanie zalet ich wprowadzenia i realizacji wśród społeczności lokalnej. Działania techniczne w tym zakresie spoczywać będą na instytucji, która zajmuje się okresowym wywożeniem posegregowanych odpadów na wysypisko oraz surowców wtórnych z terenu gminy. Gmina wspierać będzie te działania od strony organizacyjnej w zakresie informowania mieszkańców o terminach odbioru odpadów, sposobach ich segregacji oraz kontrolować je w zakresie ustalania poziomu kosztów ich wywozu. Pozostałymi działaniami organizowanymi przez gminę będą: sukcesywna likwidacja dzikich wysypisk na terenie gminy oraz okresowe zbiórki odpadów wielkogabarytowych i odpadów niebezpiecznych. Duży nacisk zostanie położony również na stałą kontrolę sposobu składowania oraz wywozu z terenu gminy odpadów przemysłowych.

Działania w tym zakresie będą miały istotne znaczenie dla utrzymania i podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy, zarówno związanej z budownictwem mieszkaniowym, jak i działalnością gospodarczą, a także podnoszenia atrakcyjności turystycznej.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Poprawa stanu zaopatrzenia gminy Dukla w energię elektryczną jest jednym z elementów działań ponadlokalnych, obejmujących problematykę reelektryfikacji gmin województwa podkarpackiego i została ujęta w zamierzeniach przedsiębiorstw sieciowych – oraz potwierdzona w dotychczasowych studiach wojewódzkich.

Mimo wymienionych, korzystnych uwarunkowań, samorząd gminy ma do odegrania doniosłą rolę na rzecz poprawy niskich standardów zaopatrzenia w energię elektryczną odbiorców w gminie.

Działania władz gminy w tym zakresie polegać będą na stworzeniu dogodnych warunków do budowy linii i obiektów elektroenergetycznych na terenie gminy i wymagać będą:

- pozostawienia wzdłuż istniejących i projektowanych napowietrznych linii elektroenergetycznych wolnego od zabudowy pasa terenu o szerokości:
 - 56 m – wzdłuż istniejącej linii 400 kV (po 28 m z każdej strony osi trasy linii wraz ze spełnieniem szczegółowych wymagań określonych w ustaleniach planów miejscowych sporządzonych dla tej linii),
 - 40 m – wzdłuż linii 110 kV (po 20 m z każdej strony osi trasy linii),
 - 16 m – wzdłuż linii 30 kV (po 8 m z każdej strony osi trasy linii),
 - 14 m – wzdłuż linii 15 kV (po 7 m z każdej strony osi trasy linii),
- lokalizowanie obiektów w obrębie powyżej wymienionych stref technicznych powinno być każdorazowo uzgadniane z przedsiębiorstwami sieciowymi:
 - Polskimi Sieciami Elektroenergetycznymi w Radomiu (linia 400 kV),
 - Rzeszowskim Zakładem Energetycznym S.A. (linie 110 kV),
 - Rejonem Energetycznym w Krośnie (linie średnich napięć),
- utrzymania w przyszłości rezerw terenu, wyznaczonych w obowiązującym planie miejscowym, na stacje elektroenergetyczne 110 kV/ŚN Dukla (w Cergowej) i Posa-da Jaśliska, wraz rezerwami na wprowadzenie linii wysokiego i średniego napięcia do stacji i dróg dojazdowych do stacji,
- objęcia projektowanej linii 110 kV relacji Dukla – Nowy Żmigród planem miejscowym,
- uwzględnienia w planach miejscowych rezerw terenu na projektowane linie średniego napięcia i stacje transformatorowo-rozdzielcze ŚN/0,4 kV i drogi dojazdowe do tych stacji,
- poinformowania lokalnych społeczności o roli projektowanych inwestycji w zaopatrzeniu gminy w energię elektryczną, w celu zminimalizowania ewentualnych konfliktów związanych z wyznaczaniem stref technicznych linii i obiektów elektroenergetyki,
- nadania priorytetu procedurom formalnym, związanym z inwestycjami elektroenergetyki.

Zgodnie z postanowieniami przepisów wykonawczych do Prawa energetycznego, inwestycje elektroenergetyczne, które zostaną objęte planami miejscowymi będą realizowane na koszt przedsiębiorstwa sieciowego. W przeciwnym razie zakres i finansowanie inwestycji będzie przedmiotem negocjacji, a następnie umowy.

W celu minimalizacji kosztów ponoszonych przez gminę na oświetlenie miejsc publicznych, ulic, placów i dróg znajdujących się na terenie gminy należy:

- wyłonić w drodze przetargu jeden lub kilka kompetentnych podmiotów gospodarczych, które zaoferują najkorzystniejsze techniczne i finansowe warunki;
 - sporządzenia planu i organizacji oświetlenia przy wykorzystaniu energooszczędnych źródeł światła,
 - realizacji tego planu,
 - eksploatacji oświetlenia,
- zarezerwować środki na te cele, z uwzględnieniem zwrotu – przez wojewodę – wydatków na oświetlenie dróg, dla których gmina nie jest zarządcą.

Aby ograniczyć niekorzystny wpływ elektroenergetycznych linii i obiektów napowietrznych na atrakcyjność krajobrazu i walory przyrodnicze gminy, a w szczególności na obszarach:

- kształtowania centrów poszczególnych miejscowości,
- kształtowania zabudowy o charakterze i standardzie miejskim,
- inwestycji publicznych,

oraz na pozostałych terenach, których walory estetyczne powinny być podkreślone, należy dążyć do wykonywania:

- sieci rozdzielczej średniego i niskiego napięcia w wersji kablowej,
- stacji transformatorowo-rozdzielczych ŚN/0,4 kV w wersji wewnętrznej, przy czym forma i wystrój kiosków transformatorowych powinny charakteryzować się dbałością o efekt przestrzenny i wizualny.

Aby rozstrzygnąć celowość wykorzystania źródła energii odnawialnej, jakim jest energia wiatru, należy przeprowadzić co najmniej roczny cykl badań prędkości wiatru w strefach potencjalnego rozwoju energetyki odnawialnej.

W sytuacji, gdy wyniki badań i analiza ekonomiczna wykażą zasadność rozwoju energetyki bazującej na elektrowniach wiatrowych, podjąć działania zmierzające do wykorzystania tego ekologicznego źródła energii.

Dla potrzeb elektrowni wiatrowych niezbędna jest rezerwa terenu. Orientacyjny rozmiar strefy technicznej, wokół pojedynczego masztu z wirnikiem wynosi około 300 m. Strefa techniczna powinna pozostać niezabudowana.

Zaopatrzenie w gaz

Polityka władz gminy polegać będzie na:

- kontynuacji dotychczasowych, efektywnych działań, dzięki którym mieszkańcy północnych obszarów gminy Dukla posiadają możliwość korzystania z dostaw gazu sieciowego,
- koncentracji tych działań na obszarach nie objętych dotąd siecią gazową.

Powyższe działania to przede wszystkim współpraca z przedsiębiorstwami sieciowymi, planującymi dalszą gazyfikację gminy.

Instrumentem realizacji polityki w tym zakresie będą plany miejscowe, w których będą rezerwowane tereny na gazociągi i stacje gazowe wraz z ich strefami technicznymi, wymaganymi obowiązującymi przepisami:

- orientacyjna szerokość strefy technicznej wzdłuż gazociągu wysokoprężnego, zależna od warunków technicznych (rodzaju zabudowy w sąsiedztwie gazociągu, parametrów gazociągu i podawanego gazu), wynosi 100 m (po 50 m z każdej strony osi gazociągu),
- gazociąg średnioprężny nie stwarza istotnych uwarunkowań przestrzennych. Wymagana odległość podstawowa tych gazociągów np. od budynków wynosi 1,5 m.

W ramach prowadzonych modernizacji sieci, na terenie gminy utrzymany zostanie tylko odcinek gazociągu wysokoprężnego Miejsce Piastowe – Równe, natomiast pozostały odcinek obecnego gazociągu wysokoprężnego Równe – Sulistrowa zostanie przekształcony w gazociąg średnioprężny.

Telekomunikacja

Dalszy rozwój infrastruktury telekomunikacji powinien zapewnić:

- dostęp do usług telekomunikacji o współczesnych europejskich standardach każdemu mieszkańcowi gminy, wyrażającemu taką potrzebę,
- ochronę krajobrazu.

Polityka władz samorządowych będzie polegała na:

- podtrzymaniu we wszystkich strefach osadniczych obecnych, skutecznych działań, które zapewniły wysoką dynamikę przyrostu liczby abonentów telefonii przewodowej – utrzymanie dotychczasowego trendu zapewni osiągnięcie europejskich wskaźników gęstości abonentów w okresie kilku lat,
- dalszym ukierunkowywaniu tych działań na obszary, których mieszkańcy mają ograniczony dostęp do usług telekomunikacyjnych,
- ustanowieniu ograniczeń mających na celu ochronę krajobrazu.

Do realizacji polityki przestrzennej w zakresie infrastruktury telekomunikacji wystarczające są istniejące instrumenty, którymi dysponują władze gminy.

Aby ułatwić realizację przedsięwzięć telekomunikacyjnych zmierzających do rozwoju systemu należy skrócić – do niezbędnego minimum – procedury formalne, wymagane obowiązującymi przepisami prawa przy prowadzeniu procesów inwestycyjnych.

Instrumentem umożliwiającym ochronę krajobrazu – oprócz ustaleń planu miejscowego – są oceny oddziaływania na środowisko, wymagane przy budowie telekomunikacyjnych stacji radiowych o mocy wyższej od 10 W i radiolinii. Oceny oddziaływania na środowisko tych obiektów powinny uwzględniać również aspekt ochrony krajobrazu, w tym stwierdzenie o zgodności planowanej inwestycji z ustaleniami planu miejscowego.

Uchwalane przez gminę plany miejscowe, w zakresie związanym z infrastrukturą telekomunikacji, powinny zawierać ustalenia dotyczące:

- stref technicznych stacji radiowych, w tym radiolinii,
- rezerw terenu dla obiektów telekomunikacji, które będą potrzebne dla rozwoju systemów,
- prowadzenia – w miarę technicznych możliwości – linii telekomunikacyjnych wzdłuż ciągów dróg i ulic,
- na terenach, na których wymagana jest ochrona krajobrazu:
 - budowy nowych linii w wykonaniu kablowym oraz wymianie istniejących linii napowietrznych na kablowe w ramach prowadzonych modernizacji,
 - zakazu sytuowania na tych terenach obiektów telekomunikacji (wież i masztów), tworzących silnie eksponowane dominanty.

Czynnikiem szczególnie sprzyjającym rozwojowi usług telekomunikacji jest działanie operatorów tych sieci w warunkach wolnorynkowych.

5.6. Polityka wyposażenia gminy w infrastrukturę społeczną

Celem tej polityki jest podniesienie standardów wyposażenia gminy w podstawowe usługi publiczne, rozbudowa systemu infrastruktury społecznej w dostosowaniu do nowych potrzeb związanych z zachodzącymi zmianami społecznymi oraz zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do świadczonych w tym zakresie usług.

Działania jakie podejmować powinna gmina koncentrować się będą w następujących sferach:

- oświaty i wychowania,
- kultury,
- ochrony zdrowia i pomocy społecznej,
- rozwoju kultury fizycznej i sportu.

Polityka w zakresie oświaty i wychowania

Celem polityki w zakresie oświaty i wychowania jest wykształcenie społeczeństwa na ludzi otwartych, przygotowanych do samodzielnego funkcjonowania, zaradnych, posiadających wszechstronne co najmniej ogólne wykształcenie, zwiększające szansę na znalezienie w przyszłości zatrudnienia lub bycie pracodawcą.

Realizacja powyższych celów wymaga m.in.:

- utrzymania szkoły średniej (Liceum Ogólnokształcącego) w Dukli,
- dostosowania istniejącej bazy oświatowej do nowych potrzeb wynikających ze zmian w systemie oświaty,
- zapewnienia kadrze nauczycielskiej możliwości stałego dokształcania się,
- zapewnienia dostępności komunikacyjnej szkół (m.in. przez organizowanie dojazdów),
- stałej modernizacji i uzupełniania wyposażania szkół w nowoczesny sprzęt dydaktyczny,
- organizowania jak najbardziej zróżnicowanych zajęć pozalekcyjnych, ponadprogramowych pozwalających na rozwijanie zainteresowań uczniów,
- likwidacji dysproporcji w zakresie bazy dydaktycznej w poszczególnych szkołach,
- tworzenia w oparciu o bazę szkolną zajęć (kursów) ogólnie dostępnych, mających na celu zapewnienie możliwości stałego podnoszenia poziomu wykształcenia całej społeczności gminy,
- stworzenia programu modernizacji obiektów oświatowych pozwalającego na adaptację obiektów do potrzeb wynikających ze zmieniających się uwarunkowań demograficznych,
- stworzenia systemu pomocy dla młodzieży uzdolnionej umożliwiającego podjęcie studiów na wyższych uczelniach.

Inwestycje publiczne w zakresie oświaty niezbędne do realizacji przez gminę to:

- dostosowanie istniejących obiektów do nowej struktury edukacji, a docelowo budowa samodzielnych placówek gimnazjalnych – proponowane lokalizacje w Dukli i w Jaśliskach,
- budowa nowej szkoły podstawowej w Jaśliskach,
- budowa nowego przedszkola w Dukli.

Polityka w zakresie dostępności do dóbr kultury

Celem tej polityki jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do szeroko pojętych zasobów kultury. Wśród działań, które podjąć powinna gmina w tym zakresie pierwszoplanowe znaczenie mają:

- upowszechnianie kultury w sposób umożliwiający dostęp wszystkim mieszkańcom gminy (internat, multimedia),
- prowadzenie bibliotek – pożądanym poziomem jest ilość 3-4 woluminów/mieszkańca,
- nawiązywanie kontaktów i współpraca ze stowarzyszeniami społeczno-kulturalnymi,

- dofinansowywanie domów kultury, klubów wiejskich etc.,
- popularyzacja imprez kulturalnych,
- współpraca z instytucjami kulturalnymi (teatrami, chórami, orkiestrami, zespołami szkolnymi itp.) z poza gminy,
- wypracowywanie (głównie wśród młodzieży szkolnej) potrzeby rozwijania swoich zainteresowań kulturalnych,
- stałe uzupełnianie księgozbiorów szkolnych o nowe pozycje z literatury popularno-naukowej, wiedzy o świecie, nowoczesnej techniki, wydawnictw albumowych, literatury klasycznej,
- organizowanie różnorodnych konkursów szkolnych i międzyszkolnych zarówno z zakresu tzw. wiedzy szkolnej jak i bardziej ogólnej.

Polityka ochrony zdrowia i pomocy społecznej

Celem polityki jest stała poprawa jakości dostępności usług z zakresu służby zdrowia i pomocy społecznej, stworzenie warunków do czynnego włączenia się w życie gminy osób o ograniczonej sprawności, bezrobotnych, osób o najniższych dochodach.

Standard proponowanych obecnie usług w tym zakresie powoduje, że dla realizacji powyższego celu działania gminy skupiać się będą głównie na tym by:

- docelowo zwiększyć ilość personelu medycznego w ośrodkach zdrowia,
- zapewnić opiekę zdrowotną w szkołach i przedszkolach poprzez zorganizowanie gabinetów lekarskich lub przynajmniej opieki pielęgniarskiej,
- rozwijać instytucję lekarza domowego,
- zmodernizować obiekty zdrowia w celu wyeliminowania barier architektonicznych utrudniających swobodne poruszanie się – zarówno pacjentom jak i personelowi,
- zapewnić pomoc socjalną dla najuboższych,
- propagować tzw. zdrowy styl życia,
- aktywizować bezrobotnych, organizować szkolenia i kursy pozwalające im na naukę poszukiwanych obecnie zawodów,
- uruchomić małe domy pomocy społecznej, generujące równocześnie nowe miejsca pracy,
- współpracować z organizacjami pozarządowymi.

Polityka rozwoju kultury fizycznej i sportu

Celem tej polityki jest zapewnienie mieszkańcom gminy dostępu do urządzeń i obiektów sportowych, możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu oraz poprawa stanu zdrowia mieszkańców.

Dla realizacji powyższego celu gmina powinna:

- współpracować z klubami sportowymi,

- propagować działania na rzecz promocji kultury fizycznej i sportu,
- organizować ogólnodostępne (masowe) imprezy sportowe,
- wyposażać w obiekty sportowe (sale gimnastycznej, boiska, korty),
- dofinansowywać zajęcia sportowe dla mieszkańców gminy organizowane w szkołach poza godzinami lekcyjnymi,
- organizować współzawodnictwo sportowe pomiędzy szkołami (miejscowościami),
- wytyczyć i wybudować ścieżki rowerowe (o różnym stopniu trudności),
- promować rozwój tanich dyscyplin sportowych (tenis stołowy, siatkówka, koszykówka itp.).

5.7. Polityka gospodarowania mieniem komunalnym

Celem polityki jest stworzenie korzystnych warunków dla inwestowania, szczególnie w zakresie różnorodnych form turystyki jak i również służących tworzeniu nowych miejsc pracy poza nią oraz umożliwienie prowadzenia aktywnych działań (kupno, sprzedaż, zamiana gruntów) stymulujących budownictwo mieszkaniowe oraz zmierzających do realizacji zadań publicznych.

Głównymi działaniami w ramach niniejszej polityki będą:

- podjęcie działań organizacyjnych służących sprawnemu pozyskiwaniu gruntów przez gminę,
- tworzenie zasobu mienia komunalnego (głównie poprzez procesy komunalizacji gruntów, a także w uzasadnionych przypadkach poprzez kupno gruntów na terenach:
 - przeznaczonych pod inwestycje publiczne,
 - wyznaczonych pod skoncentrowaną działalność inwestycyjną (scalenia gruntów),
 - potencjalnego rozwoju obiektów i urządzeń z zakresu turystyki,
 - o strategicznym znaczeniu dla rozwoju gminy,
- określenie jednolitych i jasnych zasad dysponowania terenami mienia komunalnego, w tym kontroli i egzekucji terminowości opłat za korzystanie z mienia gminy,
- określanie przy przetargach, a następnie egzekwowanie zgodnego z przeznaczeniem terminowego zagospodarowania i wykorzystania nieruchomości komunalnych (zarówno gruntowych jak i lokalowych),
- różnicowanie warunków finansowych korzystania z gruntów już zainwestowanych w celu wprowadzania pożądanych zmian w istniejącym zagospodarowaniu terenu,
- opracowanie programu ulg i zwolnień od podatków w wybranych obszarach gminy dla inwestorów spełniających kryteria zgodności projektowanego zainwestowania z polityką przestrzenną gminy:

- realizacja inwestycji podnoszących prestiż gminy oraz jej wizerunek,
- realizacja przedsięwzięć z zakresu wysokich technologii oraz nie powodujących szkodliwego oddziaływania na środowisko,
- działalność inwestycyjna służąca intensyfikacji wzrostu gospodarczego gminy oraz stwarzająca możliwości poprawy warunków życia mieszkańców, w tym tworząca nowe miejsca pracy,
- rozbudowa lokalnych systemów infrastruktury technicznej i komunikacji.

Ważnym elementem polityki gruntami będzie opracowanie programu gospodarki gruntami racjonalizującego działania samorządu lokalnego w tej sferze działalności.

5.8. Polityka rozwoju turystyki

Mając na uwadze zawarty w celu głównym trwały, systematyczny wzrost standardów życia, pracy i wypoczynku mieszkańców gminy i jej gości, w oparciu o między innymi unikalne możliwości rozwoju różnorodnych form turystyki ustala się politykę rozwoju turystyki. Głównym celem tej polityki jest tworzenie warunków dla mieszkańców gminy, inwestorów lokalnych oraz inwestorów zewnętrznych do rozwijania i modernizacji istniejącej bazy turystycznej, która stanie się w przyszłości jednym z głównych źródeł dochodów społeczności lokalnej oraz budżetu gminy.

Zgodnie ze „Strategią Rozwoju Turystyki na Podkarpaciu” (w granicach byłego województwa krośnieńskiego) opracowaną w 1998 roku za cele operacyjne uznaje się:

- wzrost znaczenia turystyki w gospodarce gminy,
- wzrost zatrudnienia i dochodów budżetu gminy i mieszkańców w sektorze turystyki i w branżach bezpośrednio lub pośrednio związanych z obsługą przyjezdnych,
- podniesienie jakości oferowanego produktu turystycznego,
- wydłużenie pobytu turystów i zwiększenie ich wydatków,
- rozszerzenie oferty turystycznej poprzez wprowadzanie nowych produktów turystycznych (np. turystyki pielgrzymkowo-rekreacyjnej).

W toku działań zmierzających do realizacji powyższych celów za szczególnie ważne uznaje się:

- zachowanie i ochronę wartości przyrodniczych gminy,
- zachowanie cech autentyczności i odrębności krajobrazu kulturowego,
- podtrzymywanie i rozwijanie istniejących więzi społecznych na terenie gminy.

Za główne działania mające na uwadze realizację przyjętych celów uznaje się:

- dążenie do poprawy dostępności komunikacyjnej gminy z zewnątrz oraz poszczególnych terenów i obiektów „turystycznych” na terenie gminy poprzez rozwój infrastruktury drogowej,

- poprawę warunków obsługi tranzytowego ruchu turystycznego i towarowego (w tym drogowe przejście graniczne w Barwinku),
- rozwój infrastruktury technicznej, komunalnej i społecznej, szczególnie na obszarach wskazanych do rozwoju różnorodnych form turystyki,
- poprawę i rozpowszechnianie wizerunku gminy w zakresie walorów turystycznych, estetyki terenów osiedleńczych, stanu sanitarnego powietrza i wód, bezpieczeństwa i warunków pobytu przyjezdnych,
- podnoszenie i eksponowanie ekologicznej jakości produktu turystycznego,
- organizację informacji turystycznej przy wykorzystaniu nowoczesnych technik przesyłania i udostępniania danych,
- pomoc w organizowaniu kampanii promocyjnych oraz szkoleniu kadr dla obsługi turystyki,
- tworzenie systemu zachęt administracyjnych, finansowych (podatki i opłaty lokalne), prawnych i organizacyjnych służących rozwojowi poszczególnych form turystyki na wybranych terenach,
- włączanie społeczności lokalnych w przedsięwzięcia turystyczne i infrastrukturalne.

Mając na uwadze różnorodność unikalnych warunków dla rozwoju turystyki na terenie gminy za jednakowo ważne uznaje się zimowe i letnie pobyty wypoczynkowo-rekreacyjne, jak również pobyty sobotnio-niedzielne i obsługę tranzytowego ruchu turystycznego i towarowego. Ma to na celu aktywizację w tym zakresie jak największych obszarów gminy, w jak najdłuższym okresie czasu. Za szczególnie istotne uznaje się tworzenie możliwości dla komplementarnego rozwoju usług turystycznych na terenach predystynowanych do zimowych i letnich form rekreacji i wypoczynku. Ponadto prowadząc działania zmierzające do aktywizacji i rozwoju powyższych produktów turystycznych i rozwijając bazę turystyczną na terenie gminy uwzględnione zostaną inne formy turystyki, w tym wędrówki po szlakach turystycznych, turystyka kulturowa (religijna i etniczna), zwiedzanie miejscowości i zabytków kultury, pobyty kolonijne (w tym „zielone szkoły”). W miarę zapotrzebowania i możliwości rozwoju w polu zainteresowania pozostaną również pobyty i konferencje służbowe, pobyty biznesowe, pobyty myśliwskie, imprezy kulturalne i sportowe.

Letnie pobyty wypoczynkowo-rekreacyjne obejmują zorganizowane i indywidualne pobyty w obiektach wypoczynkowo-rekreacyjnych oraz pobyty w gospodarstwach agroturystycznych. Za szczególnie istotną dla rozwoju powyższych form turystyki uznaje się decyzję o lokalizacji i jak najszybszej realizacji wodnego zbiornika retencyjnego o dodatkowej funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej na rzece Jasiołce w miejscowości Trzciana. W oparciu o powyższy zbiornik wyznacza się obszar rozwoju turystyki i rekreacji nadwodnej, na terenie którego powinno zostać utworzone centrum sportów wodnych w Trzcianie, uzupełnione letnią bazą pobytową w miejscowościach Trzciana, Tylawa

i Zawadka Rymanowska. Do czasu realizacji zbiornika wodnego dopuszcza się tymczasowe wykorzystanie walorów wypoczynkowo-rekreacyjnych rzeki Jasiołki w obrębie jego proponowanego zasięgu, szczególnie w miejscowości Trzciana, w oparciu o obiekty tymczasowe. Za predystynowane do rozwoju letniej pobytovej bazy wypoczynkowo-rekreacyjnej uznaje się ponadto miejscowości Dukla, Jaśliska, Cergowa, Lipowica, Jasionka, Tylawa, Czeremcha i Olchowiec. W Olchowcu zakłada się rozwój bazy turystyki kwalifikowanej, której celem będzie udostępnienie atrakcji turystycznych Magurskiego Parku Narodowego.

Miejscowości najbardziej predystynowane do rozwoju agroturystyki to Chyrowa, Mszana, Zawadka Rymanowska, Zyndranowa, Daliowa, Jaśliska, Posada Jaśliska i Wola Niżna. Należy rozważyć rewitalizację, poprzez lokowanie gospodarstw agroturystycznych, stadnin koni (w połączeniu z ośrodkami hipoterapii) już wyludnionych lub wyludniających się miejscowości Ropianka, Lipowiec, Czeremcha i Wola Wyżna. Szczególną uwagę należy zwrócić także na tereny byłych i istniejących baz Państwowych Gospodarstw Rolnych oznaczone jako tereny restrukturyzacji rolnictwa, ze szczególnym wykorzystaniem ich jako baz dydaktyczno-naukowych, z zapleczem noclegowym i gastronomicznym na potrzeby wyższych uczelni z terenu całego kraju. Dotyczy to szczególnie miejscowości Szklary, Mszana, Lipowiec, Wola Wyżna i Zawadka Rymanowska. W tym celu należy w porozumieniu z Agencją Własności Rolnej Skarbu Państwa przygotować oferty takich terenów i rozpowszechnić je w środowisku naukowym. Na ich terenie prowadzone będą działania w szczególny sposób preferujące możliwości rozwoju agroturystyki zmierzające do podniesienia standardu warunków zamieszkania i pobytu w gospodarstwach rolnych i poprawy wyposażenia w indywidualne lub zbiorowe (tam gdzie będzie to ekonomicznie uzasadnione) systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Zimowe pobyty wypoczynkowo-rekreacyjne obejmują w głównej mierze pobyty związane z uprawianiem narciarstwa zjazdowego i narciarstwa śladowego. Terenami najbardziej predystynowanymi do rozwoju bazy turystycznej służącej narciarstwu zjazdowemu uznaje się:

- wschodnie i północno-wschodnie zbocze góry Kamarki w Jaśliskach,
- zachodnie i północno-zachodnie zbocze góry Chyrowej oraz wschodnie i północno-wschodnie zbocze góry Dania w Chyrowej i Iwli,
- północno-wschodnie zbocze góry Kielanówki w Lipowicy,
- północne zbocze góry Cergowa w Jasionce.

Aktywizacja tych terenów w dziedzinie narciarstwa zjazdowego wymaga:

- realizacji wyciągów narciarskich,
- budowy turystycznej bazy pobytovej (w przypadku Jaślisk wykorzystywana będzie baza turystyczna do pobytovej letnich),
- infrastruktury parkingowej, gastronomicznej i służącej naśnieżaniu stoków narciarskich.

Należy także rozważyć nawiązanie współpracy z gminami o podobnym charakterze jak Dukla w państwach alpejskich w celu uzyskania doświadczeń w realizacji tego typu przedsięwzięć. Ułatwi to opracowywanie programów rozwoju tych terenów i projektów wykonalności przedsięwzięć z zakresu infrastruktury narciarskiej dla uzyskania większych możliwości pozyskania funduszy z Unii Europejskiej. Uznaje się za celowe rozwinięcie zapoczątkowanej współpracy z gminą Bourg-St-Maurice we Francji.

Narciarstwo śladowe powinno się rozwijać w oparciu o przydatne do tego celu szlaki turystyczne. Wymagać ono będzie utrzymania w okresie zimowym w stanie umożliwiającym bezpieczne uprawianie turystyki narciarskiej (usuwanie wiatrołomów i innych przeszkód z tras, oznakowanie szlaków widoczne w okresie zimowym). W miarę potrzeby możliwe będzie urządzenie odrębnych tras narciarskich turystycznych i biegowych.

Dla celów narciarstwa śladowego służyć będzie ta sama ogólnodostępna całoroczna baza noclegowa i gastronomiczna, wykorzystywana przez pozostałe formy turystyki.

Pobyty sobotnio-niedzielne największe szanse rozwoju mają w oparciu o atrakcje przyrodnicze rezerwatów przyrody i kulturowe w miejscowościach Dukla i Jaśliska. Oferta taka powinna być skierowana głównie do mieszkańców województwa podkarpackiego i poprzez promocję atrakcji gminy, które w czasie jednego lub dwóch dni można zobaczyć, przyciągać przyjezdnych. W celu udostępnienia ww. atrakcji należy urządzić w miejscach do tego predysponowanych parkingi oraz oznaczyć trasy dojścia do nich.

Obsługa tranzytowego ruchu turystycznego i towarowego odbywać się będzie głównie wzdłuż ciągu drogowego z Dukli w kierunku przejścia drogowego w Barwinku.

W tym celu w wyznaczonej strefie dozwolona będzie lokalizacja obiektów i urządzeń służących obsłudze takiego ruchu (parkingi, zajazdy, motele, baza gastronomiczna, stacje paliw). Szczególną uwagę należy zwrócić na ograniczenie szkodliwego ich oddziaływania w stosunku do zabudowy mieszkaniowej i środowiska przyrodniczego.

Ponadto przewiduje się większe niż dotychczas wykorzystanie, szczególnie dla lokalnego ruchu turystycznego, przejścia granicznego w miejscowości Czeremcha.

Wędrówki po trasach turystycznych będą się odbywać w oparciu o oznakowane szlaki turystyczne:

- żółty; Chyrowa – Dukla – Cergowa – Zawadka Rymanowska – Tylawa,
- czerwony; Chyrowa – Trzciana – Cergowa – Jasionka,
- zielony; Trzciana – Tylawa – Zendranowa – Barwinek,
- żółty; Tylawa – Olchowiec,
- niebieski; Olchowiec – Barwinek – Czeremcha – Wola Wyżna,
- czarny; odgałęzienie od niebieskiego do schroniska w Zyndranowej.

Oprócz wędrówek pieszych wybrane szlaki turystyczne wykorzystywane będą również do turystyki konnej i rowerowej.

Turystyka kulturowa

- religijna; w oparciu o kult św. Jana z Dukli. Oznakowany zostanie specjalny „szlak kontemplacyjny” z Dukli, szlakiem turystycznym żółtym a następnie czerwonym do Pustelni św. Jana z Dukli, dalej szlakiem turystycznym czerwonym na Górę Cergowa i następnie szlakiem turystycznym żółtym przez Cergową do Dukli. Na Górze Cergowej i na Górze Kramionki zostaną utworzone i urządzone „leśne parki kontemplacyjne”. W Dukli należy zrealizować centrum pielgrzymkowe. Ponadto w ramach tego rodzaju turystyki dużą rolę będą odgrywać Jaśliska. Za szczególnie uzasadnione uznaje się utworzenie w porozumieniu z innymi gminami, na terenie których znajdują się ośrodki kultu religijnego takimi jak Dębowiec, Tarnowiec, Komańcza, Cisna, regionalnej trasy pielgrzymkowej,
- etniczna; w oparciu o zabytki kultury łemkowskiej i żydowskiej. Związana ona będzie z miejscowościami, w których mieszczą się zabytkowe cerkwie; szczególnie w Chyrowej, Daliowej, Olchowcu, Trzcianie, Tylawie, Woli Niżnej i Zawadce Rymanowskiej. Także Dukla jako miejsce lokalizacji zabytkowej synagogi będzie miała w tej formie turystyki istotne znaczenie. Należy w tym celu wyznaczyć i oznakować specjalne trasy turystyczne (piesze, rowerowe i samochodowe) łączące te zabytki z miejscami kultu religii chrześcijańskiej.

Spośród pozostałych form turystyki dużą uwagę należy poświęcić turystyce związanej z imprezami kulturalnymi i sportowymi. Mając na względzie przenikanie się na terenie gminy trzech kultur; chrześcijańskiej, prawosławnej i żydowskiej uzasadnione jest rozważenie organizacji imprez kulturalnych prezentujących ich dorobek artystyczny. Służyć temu celowi mogłoby wybudowanie amfiteatru z zapleczem technicznym do organizacji imprez w okresie letnim. W wypadku szerokiego ich rozpropagowania rozważenia wymagałaby budowa hali widowiskowo-sportowej. Turystyka związana z imprezami sportowymi mogłaby się rozwijać w okresie zimowym w oparciu o zawody narciarskie organizowane w projektowanych stacjach sportów zimowych oraz na ciągach urządzanych tras biegowych. W okresie letnim mogą być organizowane imprezy sportowe w takich dyscyplinach jak kolarstwo górskie, lotniarstwo, biegi na orientację i sporty wodne w przypadku realizacji zbiornika wodnego w Trzcianie.

5.9. Polityka zewnętrzna gminy

Mając na uwadze wykorzystanie szans wynikających z położenia gminy w Euroregionie Karpackim oraz na terenach o wybitnych walorach przyrodniczych w skali międzynarodowej i krajowej (w sąsiedztwie pierwszego w świecie Międzynarodowego Rezerwa-

tu Biosfery „Karpaty Wschodnie”), a także w ciągu drogi krajowej nr 9 (S-74) do najistotniejszego przejścia granicznego w tym rejonie (w Barwinku), władze gminy będą prowadziły aktywną politykę zewnętrzną, której głównymi celami będą:

- wzmocnienie pozycji gminy w strukturze Euroregionu Karpackiego jako animatora szeregu ważnych przedsięwzięć istotnych z punktu widzenia funkcjonowania i rozwoju tej części Euroregionu,
- wzrost współpracy transgranicznej z gminami słowackimi, szczególnie w zakresie przygotowania i opracowania wspólnych projektów rozwoju i aktywizacji turystyki w tym regionie oraz poprawy dostępności transportowej i wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- ustalenie i jak najszybsza realizacja ważnych z punktu widzenia krajowego i regionalnego przedsięwzięć w zakresie transportu (modernizacja i przebudowa drogi krajowej nr 9; S-74) oraz gospodarki wodnej (zbiornik retencyjny w miejscowości Trzciana), mających także istotne znaczenie dla aktywizacji i rozwoju turystyki, a przez to podniesienie dochodów i warunków życia mieszkańców.

Głównymi działaniami zmierzającymi do realizacji przyjętych celów będą:

- w zakresie wzmocnienia pozycji gminy w Euroregionie Karpackim:
 - przygotowanie i opracowanie we współpracy ze środowiskiem naukowym Małopolski i Podkarpacia oraz zainteresowanymi gminami wniosków do władz Euroregionu Karpackim, a po ich zaakceptowaniu przez komisje robocze Rady Euroregionu, do instytucji Unii Europejskiej o finansowanie opracowania i wdrożenia programów dotyczących:
 - rozwoju infrastruktury granicznej, w tym rozbudowa i modernizacja przejścia granicznego w Barwinku i budowa przejścia granicznego w miejscowości Czeremcha,
 - poprawy warunków obsługi tranzytowego ruchu turystycznego i towarowego w relacjach transgranicznych, w tym na trasie krajowej nr 9 (S-74) Rzeszów – Dukla – Barwinek (granica państwa) – Presov – Koszyce – Miskolc,
 - doinwestowania w infrastrukturę turystyczną (parkingi, urządzone miejsca wypoczynkowe, punkty widokowe, usługi gastronomiczne) istniejącej, turystycznej „Drogi Karpackiej”, w tym szczególnie na odcinku przebiegającym przez gminę,
 - restrukturyzacji rolnictwa szczególnie w zakresie przekształceń wielkoobszarowych gospodarstw rolnych (dawnych PGR-ów) oraz wykorzystywania ich infrastruktury dla celów tworzenia baz i ośrodków dydaktyczno-naukowych wyższych uczelni,

- aktywizacji turystycznej terenów wiejskich (agroturystyka), podnoszenie standardu bazy turystycznej oraz wzmocnienie promocji i marketingu usług turystycznych,
- organizacja i aktywny udział w imprezach organizowanych przez Euroregion Karpacki (targi, konferencje, współpraca z organizacjami międzynarodowymi),
- włączanie się w programy rozwojowe generowane przez Euroregion Karpacki w zakresie rozwoju regionalnego, turystyki, wymiany handlowej i gospodarczej,
- nawiązanie ścisłej współpracy z komisjami roboczymi Euroregionu Karpackiego, w tym głównie z:
 - komisją do spraw ochrony środowiska i turystyki,
 - komisją do spraw infrastruktury społecznej,
 - komisją do spraw wymiany handlowej;
- w zakresie wzrostu współpracy transgranicznej z gminami słowackimi:
 - zacieśnianie kontaktów już nawiązanych z gminami Svidník, Ladomirova, Čerťáky, Hanušovce oraz nawiązywanie nowej współpracy służącej przygotowaniu i opracowaniu wspólnych programów dla:
 - realizacji bazy i urzędów turystycznych obsługujących przygraniczny ruch turystyczny,
 - wymiany doświadczeń w rozwiązywaniu problemów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, składowania i utylizacji odpadów, aktywizacji ekonomicznej obszarów wiejskich, promocji gmin na forum Euroregionu Karpackiego,
 - zwiększania współpracy przedsiębiorstw handlowych i organizacji gospodarczych,
 - poznawania dorobku kulturalnego i poszerzania indywidualnych kontaktów mieszkańców miejscowości przygranicznych,
 - utworzenie związku gmin przygranicznych Beskidu Niskiego w celu nawiązania współpracy z podobnym związkiem po stronie słowackiej, której celem będzie:
 - umocnienie znaczenia obszaru transgranicznego w strukturze Euroregionu Karpackiego,
 - opracowanie i wdrożenie wspólnego programu aktywizacji gospodarczej oraz uzyskanie środków z funduszy Euroregionu Karpackiego (w tym głównie z „Fundacji Karpackiej”)⁴ oraz z funduszy Unii Europejskiej, na

⁴ Jest to pierwsza transgraniczna fundacja regionalna w Europie Środkowej i Wschodniej. Jest niezależną instytucją zarejestrowaną na Słowacji, działa na obszarze całego Euroregionu zapewniając pomoc techniczną oraz finansową dla organizacji pozarządowych i samorządów lokalnych z obszaru Euroregionu Karpackiego. Celem, jaki stawia sobie Fundacja, jest pobudzenie aktywności społeczności lokalnych do działań na rzecz ich regionów i przyczynianie się w ten sposób do rozwoju tych regionów.

Fundacja Karpacka pomyślana jest jako narzędzie do promowania współpracy transgranicznej i międzyetnicznej oraz do wzmocnienia społeczeństwa i lokalnej gospodarki w Euroregionie

zmniejszanie dysproporcji w zakresie warunków życia mieszkańców, w stosunku do innych funkcjonujących euroregionów;

- w zakresie ustalenia i jak najszybszej realizacji ważnych z punktu widzenia krajowego i regionalnego przedsięwzięć w zakresie transportu oraz gospodarki wodnej:
 - wystąpienie do władz rządowych i samorządowych województwa podkarpackiego o ujęcie w programach rządowych i wojewódzkich, a następnie wprowadzenie do opracowywanego obecnie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, inwestycji dotyczących modernizacji i przebudowy drogi krajowej nr 9 oraz budowy zbiornika retencyjnego na rzece Jasiołce w miejscowości Trzciana, a także modernizacji i rozbudowy przejść granicznych w Barwinku i Czeremsze,
 - kreowanie lobbingu skierowanego na jak najszybsze rozpoczęcie wyżej wymienionych inwestycji, szczególnie na wykup terenów dla jednoznacznego określenia sytuacji prawno-własnościowej właścicieli gruntów na terenach rezerwowanych pod te inwestycje.

nie. Spełnia ona tę rolę przez zapoznavanie ze sobą sektora prywatnego, publicznego i przedsiębiorców; przez promowanie współpracy transgranicznej i budowanie zaufania wśród różnych grup etnicznych; przez rozpoznawanie i rozpowszechnianie nowego stosunku do społeczności i rozwoju regionalnego; przez pomoc techniczną dla swoich klientów; przez zapewnienie wsparcia finansowego lokalnych i regionalnych inicjatyw organizacji niedochodowych i miejscowych samorządów; oraz służąc jako zaangażowany lecz bezstronny pośrednik między stronami lokalnymi a regionalnymi, narodowymi i europejskimi. Do tej pory Fundacja Karpacka rozdzieliła ponad 2 miliony dolarów w dotacjach i pomocy technicznej władzom lokalnym i organizacjom obywatelskim w Euroregionie Karpackim. (Studium zagospodarowania przestrzennego obszaru wzdłuż granicy polsko-słowackiej – diagnoza). Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Slovenská Agentúra Životného Prostredia Centrum Územného Rozvoja, Banská Bystrica – Kraków-Słowacja, 1999 r.

6. INSTRUMENTY POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Realizacja polityki przestrzennej gminy odbywać się będzie poprzez opracowywanie i realizację planów miejscowych, wydawanie indywidualnych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu tam gdzie nie ma obowiązku sporządzania planów, opracowywanie i realizację studiów, koncepcji, programów, a także poprzez inne działania władz miasta i gminy na rzecz aktywizacji gospodarczej, promocji gminy, gospodarowania mieniem komunalnym itp.

6.1. Plany miejscowe

■ Na mocy ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym oraz innych ustaw szczególnych, na terenie miasta i gminy Dukla istnieje obowiązek sporządzenia planów miejscowych dla terenów górniczych. Są to:

- **Teren górniczy Bóbrka-Rogi,**
- **Teren górniczy Lipowica I,**
- **Teren górniczy Trzciana.**

Ustalenia planów dla wyżej wymienionych terenów powinny uwzględniać:

- problematykę eksploatacji surowców mineralnych na bazie udokumentowanych złóż,
- oddziaływanie procesów związanych z wydobywaniem surowców na bezpieczeństwo mieszkańców, stan środowiska przyrodniczego, funkcjonowania systemów infrastruktury transportowej i technicznej,
- zagadnienia rekultywacji terenów poeksploatacyjnych i wyrobisk.

Ze względu na położenie terenu górniczego Trzciana w czaszy projektowanego zbiornika wodnego przyjmuje się, że opracowanie planu dla tego terenu obejmie również problematykę związaną z realizacją tego zbiornika i zagospodarowaniem jego otoczenia (wg zasad jak w pkt. 5).

■ Obowiązkiem sporządzania planów miejscowych objęte są tereny lokalizacji inwestycji publicznych ponadlokalnych obejmujące:

- Ciąg projektowanej i modernizowanej krajowej drogi ekspresowej nr 9 (S-74) od północnej granicy gminy do międzynarodowego przejścia granicznego w Barwinku; z uwagi na uwzględnienie w studium dwóch wariantów jej przebiegu plan należy sporządzić dla wybranego wariantu.
- Teren projektowanego zbiornika wodnego w miejscowości Trzciana wraz z otoczeniem,

- Ciąg projektowanych linii energetycznych wysokiego napięcia z GPZ Cergowa do Nowego Żmigrodu oraz w kierunku Krosna i Beska.

■ Szczególną uwagę należy zwrócić na **tereny rolne i leśne**, które zgodnie z ustaleniami niniejszego studium zostały przeznaczone pod zainwestowanie, a które nie mają takiego przeznaczenia w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego, a więc nie posiadają zgody na przeznaczenie ich na cele nierolnicze i nieleśne. Monitorowanie zainteresowania potencjalnych inwestorów tymi terenami pozwoli wskazać obszary potencjalnych planów miejscowych.

■ Na terenie gminy Dukla ze względu na istniejące uwarunkowania wyznacza się następujące obszary do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

1. Plan miejscowy obszaru **miasta Dukla i sąsiadujących z nim jednostek osadniczych; Cergowa, Lipowiec, Nadole, Teodorówka, Zboiska i Równe** wraz (w miarę potrzeb i możliwości) z obszarem rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi w Lipowicy i obszarami potencjalnego rozwoju energetyki odnawialnej.

Minimalny zakres merytoryczny planu będzie obejmował:

- podstawowe przeznaczenie terenów oraz zasady i warunki lokalizacji użytkowania dopuszczalnego,
- zasady i warunki pierwotnych i wtórnych podziałów geodezyjnych,
- zasady kształtowania zabudowy, w tym: dopuszczalne gabaryty budynków, linie zabudowy, wskaźniki intensywności, pierzeje, akcenty architektoniczne itp.,
- zasady ochrony i kształtowania powiązań widokowych, w tym: osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty krajobrazowe, płaszczyzny ekspozycji,
- zasady kształtowania przestrzeni publicznych: ulic, placów, ciągów pieszych i rowerowych, zieleni i usług publicznych,
- szczegółowe zasady ochrony obiektów i terenów o wysokich wartościach kulturowych wymagających zachowania i objęcia ochroną,
- dla obszarów mieszkaniowych: wielkość i warunki dostępności do podstawowych usług publicznych,
- dla terenów usług komercyjnych i rozwoju aktywności gospodarczej: zasady obsługi transportowej, standardy związane z ochroną środowiska i wpływem na życie i zdrowie ludzi,
- zasady kształtowania lokalnego układu komunikacyjnego i jego powiązania z układem zewnętrznym,
- zasady wyposażenia w infrastrukturę techniczną,

- wymagania w zakresie przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego oraz warunki jakim powinny odpowiadać drogi przeciwpożarowe,
- przewidywaną wielkość udziału właścicieli działek w opłatach adiacenckich oraz wysokość tzw. „renty planistycznej”.

W trakcie opracowania niniejszego planu należy zwrócić szczególną uwagę na:

- wykreowanie centrum administracyjno-usługowego oraz centrum obsługi turystycznej gminy w Dukli,
- zagadnienie ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu miejskiego w połączeniu z nasilającą się turystyką pielgrzymkową związaną z kultem św. Jana z Dukli,
- aktywizację terenu usług komercyjnych i rozwoju aktywności gospodarczej (obszar przygotowania terenów pod inwestycje strategiczne, generujące nowe miejsca pracy) w Zboiskach,
- zagospodarowanie terenu rozwoju usług związanych z turystyką, rekreacją i sportem nad rzeką Jasiołką w Dukli,
- zagospodarowanie terenu restrukturyzacji rolnictwa na cele kultury, turystyki, rekreacji i sportu w Cergowej,
- istniejące tereny zmeliorowane w miejscowościach Cergowa, Lipowiec i Równe,
- uwzględnienie realizacji zadań obrony cywilnej w zakresie budownictwa ochronnego, budowy i funkcjonowania awaryjnych ujęć wody, alarmowania ludności,
- umożliwienie dostępu do wód płynących w celu przeprowadzania robót remontowych i konserwacyjnych w korytach cieków, służących poprawie ochrony przeciwpowodziowej.

Mając na uwadze przebieg przez obszar planu projektowanych wariantów krajowej drogi ekspresowej nr 9 (S-74) podjęte zostaną negocjacje z władzami rządowymi mające na celu wybór wariantu i uzyskanie partycypacji tych władz w kosztach opracowania planu.

Dopuszcza się możliwość podziału terenu planu na mniejsze obszary pod warunkiem opracowania koncepcji powiązań transportowych i infrastrukturalnych pozwalającej na zachowanie ich ciągłości.

2. Plan miejscowy dla miejscowości **Jasionka** obejmujący obszary przeznaczone pod zainwestowanie oraz obszar rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi, a także (w miarę potrzeb i możliwości) obszar potencjalnego rozwoju energetyki odnawialnej.

Minimalny zakres merytoryczny planu będzie obejmował:

- podstawowe przeznaczenie terenów oraz zasady i warunki lokalizacji użytkowania dopuszczalnego,
- zasady i warunki pierwotnych i wtórnych podziałów geodezyjnych terenów,
- zasady kształtowania zabudowy, w tym: dopuszczalne gabaryty budynków, linie zabudowy, wskaźniki intensywności,
- zasady kształtowania przestrzeni publicznych: ulic, ciągów pieszych i rowerowych, zieleni i usług publicznych,
- wielkość programu i warunki dostępności do podstawowych usług publicznych,
- zasady kształtowania lokalnego układu komunikacyjnego o parametrach zgodnych z obowiązującymi standardami,
- zasady wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- wymagania w zakresie przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego oraz warunki jakim powinny odpowiadać drogi przeciwpożarowe,
- przewidywaną wielkość udziału właścicieli działek w opłatach adiacenckich oraz wysokość tzw. „renty planistycznej”.

W trakcie opracowania niniejszego planu należy zwrócić szczególną uwagę na zagospodarowanie obszaru rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi na północnym zboczu Góry Cergowej. Ustalenia planu należy poprzedzić szczegółową analizą możliwości wykorzystania terenów dla lokalizacji poszczególnych elementów infrastruktury towarzyszącej (wyciągi, parkingi, obiekty kubaturowe) w taki sposób aby plan w sposób możliwie wiążący ustalił ich wielkość i położenie.

Ponadto należy uwzględnić:

- realizację zadań obrony cywilnej w zakresie budownictwa ochronnego, budowy i funkcjonowania awaryjnych ujęć wody i alarmowania ludności,
- umożliwienie dostępu do wód płynących w celu przeprowadzania robót remontowych i konserwacyjnych w korytach cieków, służących poprawie ochrony przeciwpowodziowej.

3. Plan miejscowy dla miejscowości **Łęki Dukielskie** (wraz z przysiółkiem Myszkowskie) i **Wietrzno**, obejmujący tereny przeznaczone pod zainwestowanie wraz (w miarę potrzeb i możliwości) z obszarami potencjalnego rozwoju energetyki odnawialnej.

Minimalny zakres merytoryczny planu będzie obejmował:

- podstawowe przeznaczenie terenów oraz zasady i warunki lokalizacji użytkowania dopuszczalnego,
- zasady i warunki pierwotnych i wtórnych podziałów geodezyjnych terenów,

- zasady kształtowania zabudowy, w tym: dopuszczalne gabaryty budynków, linie zabudowy, wskaźniki intensywności,
- zasady kształtowania powiązań widokowych, w tym: osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty krajobrazowe,
- zasady kształtowania przestrzeni publicznych: ulic, ciągów pieszych i rowerowych, zieleni i usług publicznych,
- wielkość programu i warunki dostępności do podstawowych usług publicznych,
- zasady kształtowania lokalnego układu komunikacyjnego o parametrach zgodnych z obowiązującymi standardami,
- zasady wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- wymagania w zakresie przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego oraz warunki jakim powinny odpowiadać drogi przeciwpożarowe,
- przewidywaną wielkość udziału właścicieli działek w opłatach adiacenckich oraz wysokość tzw. „renty planistycznej”.

W trakcie opracowania niniejszego planu szczególną uwagę należy zwrócić na:

- wykreowanie i powiązania funkcjonalne centrów miejscowości Łęki Dukielskie i Wietrzno,
- właściwe zagospodarowanie (intensywność, rodzaj zabudowy, architektura) położonego na szczególnie eksponowanym terenie przysiółka Myszkowskie,
- uwzględnienie realizacji zadań obrony cywilnej w zakresie budownictwa ochronnego, budowy i funkcjonowania awaryjnych ujęć wody, alarmowania ludności.

W trakcie opracowania niniejszego planu szczególną uwagę należy zwrócić na wykreowanie jednego centrum usługowego dla obu miejscowości, lub dwóch centrów w poszczególnych miejscowościach.

Dopuszcza się możliwość podziału terenu planu na mniejsze obszary.

4. Plan miejscowy dla miejscowości **Równe**, obejmujący tereny przeznaczone pod zainwestowanie wraz (w miarę potrzeb i możliwości) z obszarem potencjalnego rozwoju energetyki odnawialnej.

Minimalny zakres merytoryczny planu będzie obejmował:

- podstawowe przeznaczenie terenów oraz zasady i warunki lokalizacji użytkowania dopuszczalnego,
- zasady i warunki pierwotnych i wtórnych podziałów geodezyjnych terenów,
- zasady kształtowania zabudowy, w tym: dopuszczalne gabaryty budynków, linie zabudowy, wskaźniki intensywności,
- zasady kształtowania przestrzeni publicznych: ulic, ciągów pieszych i rowerowych, zieleni i usług publicznych,

- wielkość programu i warunki dostępności do podstawowych usług publicznych,
- zasady kształtowania lokalnego układu komunikacyjnego o parametrach zgodnych z obowiązującymi standardami i jego powiązania z układem zewnętrznym,
- zasady wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- wymagania w zakresie przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego oraz warunki jakim powinny odpowiadać drogi przeciwpożarowe,
- przewidywaną wielkość udziału właścicieli działek w opłatach adiacenckich oraz wysokość tzw. „renty planistycznej”.

W trakcie opracowania niniejszego planu szczególną uwagę należy zwrócić na:

- wykreowanie centrum usługowego miejscowości Równe,
- bezpieczne i funkcjonalne powiązanie lokalnego układu drogowego z modernizowanym ciągiem krajowej drogi ekspresowej,
- istniejące tereny zmeliorowane,
- uwzględnienie realizacji zadań obrony cywilnej w zakresie budownictwa ochronnego, budowy i funkcjonowania awaryjnych ujęć wody, alarmowania ludności.

Mając na uwadze przebieg przez obszar planu modernizowanej krajowej drogi ekspresowej nr 9 (S-74) podjęte zostaną negocjacje z władzami rządowymi mające na celu partycypację tych władz w kosztach opracowania planu.

Dopuszcza się możliwość podziału terenu planu na mniejsze obszary.

5. Plan miejscowy dla miejscowości **Tylawa, Trzciana, Zawadka Rymanowska i Nowa Wieś** obejmujący tereny przeznaczone pod zainwestowanie oraz tereny projektowanego zbiornika wodnego wraz z obszarami rozwoju turystyki i rekreacji nadwodnej, obszarami obsługi tranzytowego ruchu turystycznego i towarowego oraz obszarami urządzania „leśnych parków kontemplacyjnych”.

Minimalny zakres merytoryczny planu będzie obejmował:

- podstawowe przeznaczenie terenów oraz zasady i warunki lokalizacji użytkowania dopuszczalnego,
- zasady i warunki pierwotnych i wtórnych podziałów geodezyjnych terenów,
- zasady kształtowania zabudowy, w tym: dopuszczalne gabaryty budynków, linie zabudowy, wskaźniki intensywności,
- zasady kształtowania powiązań widokowych, w tym: osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty krajobrazowe,
- zasady kształtowania przestrzeni publicznych: ulic, ciągów pieszych i rowerowych, zieleni i usług publicznych,
- wielkość programu i warunki dostępności do podstawowych usług publicznych,

- zasady kształtowania lokalnego układu komunikacyjnego o parametrach zgodnych z obowiązującymi standardami i jego powiązania z układem zewnętrznym,
- zasady wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- wymagania w zakresie przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego oraz warunki jakim powinny odpowiadać drogi przeciwpożarowe,
- przewidywaną wielkość udziału właścicieli działek w opłatach adiacenckich oraz wysokość tzw. „renty planistycznej”.

W trakcie opracowania niniejszego planu należy zwrócić szczególną uwagę na:

- zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne otoczenia projektowanego zbiornika wodnego,
- możliwość prowadzenia eksploatacji udokumentowanych surowców mineralnych (w tym w terenie górniczym Trzciana) oraz lokowania nadkładu i wysiewki (z kamieniołomu Lipowica) do czasu realizacji zbiornika wodnego,
- wpływ przełożenia projektowanej drogi powiatowej wraz z projektowaną nową zabudową mieszkalną miejscowości Trzciana i zagospodarowaniem służącym rozwojowi turystyki nadwodnej w stosunku do funkcjonowania zbiornika wodnego,
- zagospodarowanie zgodne z „duchem miejsca” i wymaganiami ochrony przyrody obszarów „leśnych parków kontemplacyjnych”,
- istniejące tereny zmeliorowane w miejscowości Zawadka Rymanowska,
- uwzględnienie realizacji zadań obrony cywilnej w zakresie budownictwa ochronnego, budowy i funkcjonowania awaryjnych ujęć wody, alarmowania ludności,
- umożliwienie dostępu do wód płynących w celu przeprowadzania robót remontowych i konserwacyjnych w korytach cieków, służących poprawie ochrony przeciwpowodziowej.

Projekt zagospodarowania terenów wokół zbiornika powinien uwzględnić:

- konieczność zapewnienia powszechnego dostępu do wody wzdłuż brzegów zbiornika,
- sprecyzowanie lokalizacji plaż, przystani wodnych, terenów sportowych i rekreacyjnych towarzyszących zbiornikowi,
- sprecyzowanie lokalizacji i zasad kształtowania zabudowy związanej z funkcjami: mieszkalną, rekreacyjną i usługową,
- ochronę i ukształtowanie stref służących odtworzeniu naturalnej obudowy biologicznej zbiornika.

Mając na uwadze przebieg przez obszar planu wariantu projektowanej i modernizowanej krajowej drogi ekspresowej nr 9 (S-74) podjęte zostaną negocjacje z władza-

mi rządowymi mające na celu wybór wariantu i uzyskanie partycypacji tych władz w kosztach opracowania planu.

Dopuszcza się możliwość podziału terenu planu na mniejsze obszary pod warunkiem opracowania studium zagospodarowania przestrzennego otoczenia zbiornika wodnego i koncepcji układu transportowego oraz systemów infrastruktury technicznej dla wszystkich miejscowości objętych planem.

6. Plan miejscowy dla miejscowości **Głojsce, Iwla i Chyrowa** obejmujący tereny przeznaczone pod zainwestowanie wraz z obszarami rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi oraz (w miarę potrzeb i możliwości) obszarami potencjalnego rozwoju energetyki odnawialnej.

Minimalny zakres merytoryczny planu będzie obejmował:

- podstawowe przeznaczenie terenów oraz zasady i warunki lokalizacji użytkowania dopuszczalnego,
- zasady i warunki pierwotnych i wtórnych podziałów geodezyjnych terenów,
- zasady kształtowania zabudowy, w tym: dopuszczalne gabaryty budynków, linie zabudowy, wskaźniki intensywności,
- zasady kształtowania powiązań widokowych, w tym: osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty krajobrazowe,
- zasady kształtowania przestrzeni publicznych: ulic, ciągów pieszych i rowerowych, zieleni i usług publicznych,
- wielkość programu i warunki dostępności do podstawowych usług publicznych,
- zasady kształtowania lokalnego układu komunikacyjnego o parametrach zgodnych z obowiązującymi standardami i jego powiązania z układem zewnętrznym,
- zasady wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- wymagania w zakresie przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego oraz warunki jakim powinny odpowiadać drogi przeciwpożarowe,
- przewidywaną wielkość udziału właścicieli działek w opłatach adiacenckich oraz wysokość tzw. „renty planistycznej”.

W trakcie opracowania niniejszego planu szczególną uwagę należy zwrócić na:

- zagospodarowanie obszarów rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi wg zasad jak w pkt. 2,
- istniejące tereny zmeliorowane w miejscowości Chyrowa,
- uwzględnienie realizacji zadań obrony cywilnej w zakresie budownictwa ochronnego, budowy i funkcjonowania awaryjnych ujęć wody, alarmowania ludności,

- umożliwienie dostępu do wód płynących w celu przeprowadzania robót remontowych i konserwacyjnych w korytach cieków, służących poprawie ochrony przeciwpowodziowej.

Dopuszcza się możliwość podziału terenu planu na mniejsze obszary.

7. Plan miejscowy dla miejscowości **Barwinek** obejmujący tereny przeznaczone pod zainwestowanie (w tym szczególnie teren międzynarodowego przejścia granicznego) i obszary obsługi tranzytowego ruchu turystycznego i towarowego.

Minimalny zakres merytoryczny planu będzie obejmował:

- podstawowe przeznaczenie terenów oraz zasady i warunki lokalizacji użytkowania dopuszczalnego,
- zasady i warunki pierwotnych i wtórnych podziałów geodezyjnych terenów,
- zasady kształtowania zabudowy, w tym: dopuszczalne gabaryty budynków, linie zabudowy, wskaźniki intensywności,
- zasady kształtowania przestrzeni publicznych: ulic, ciągów pieszych i rowerowych, zieleni i usług publicznych,
- wielkość programu i warunki dostępności do podstawowych usług publicznych,
- zasady kształtowania lokalnego układu komunikacyjnego o parametrach zgodnych z obowiązującymi standardami i jego powiązania z układem zewnętrznym,
- zasady wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- wymagania w zakresie przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego oraz warunki jakim powinny odpowiadać drogi przeciwpożarowe,
- przewidywaną wielkość udziału właścicieli działek w opłatach adiacenckich oraz wysokość tzw. „renty planistycznej”.

W trakcie opracowania niniejszego planu należy zwrócić szczególną uwagę na:

- problem funkcjonowania przejścia granicznego w Barwinku i jego wpływu na środowisko przyrodnicze i krajobrazowe,
- istniejące tereny zmeliorowane w miejscowości Barwinek,
- uwzględnienie realizacji zadań obrony cywilnej w zakresie budownictwa ochronnego, budowy i funkcjonowania awaryjnych ujęć wody, alarmowania ludności.

Mając na uwadze przebieg przez obszar planu modernizowanej drogi krajowej nr 9 (S-74) oraz istniejące przejście graniczne podjęte zostaną negocjacje z władzami rządowymi mające na celu uzyskanie partycypacji tych władz w kosztach opracowania planu.

Ustalenia planu powinny w szczególny sposób uwzględnić ochronę przed obudowaniem korytarza drogi krajowej poprzez:

- koncentrację zabudowy usługowej w wybranych lokalizacjach,
- sprecyzowanie programu usług w poszczególnych terenach.

Celowe będzie poprzedzenie projektu planu opracowaniem programu zagospodarowania obszarów obsługi ruchu turystycznego i tranzytowego wzdłuż drogi krajowej nr 9 (S-74) na odcinku Barwinek-Dukla, zgodnie z wybranym wariantem.

8. Plan miejscowy dla miejscowości **Jaśliska** (wraz z obszarem rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi), **Daliowa, Posada Jaśliska i Wola Niżna** obejmujący tereny przeznaczone pod zainwestowanie w tych miejscowościach.

Minimalny zakres merytoryczny planu będzie obejmował:

- podstawowe przeznaczenie terenów oraz zasady i warunki lokalizacji użytkowania dopuszczalnego,
- zasady i warunki pierwotnych i wtórnych podziałów geodezyjnych,
- zasady kształtowania zabudowy, w tym: dopuszczalne gabaryty budynków, linie zabudowy, wskaźniki intensywności, pierzeje, akcenty architektoniczne itp.,
- zasady kształtowania powiązań widokowych, w tym: osie widokowe, ciągi widokowe, dominanty krajobrazowe, płaszczyzny ekspozycji,
- zasady kształtowania przestrzeni publicznych: ulic, placów, ciągów pieszych i rowerowych, zieleni i usług publicznych,
- szczegółowe zasady ochrony obiektów i terenów o wysokich wartościach kulturowych wymagających zachowania i objęcia ochroną,
- dla obszarów mieszkaniowych: wielkość i warunki dostępności do podstawowych usług publicznych,
- dla terenów usług komercyjnych i rozwoju aktywności gospodarczej: zasady obsługi transportowej, standardy związane z ochroną środowiska i wpływem na życie i zdrowie ludzi,
- zasady kształtowania lokalnego układu komunikacyjnego i jego powiązania z układem zewnętrznym,
- zasady wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- wymagania w zakresie przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego oraz warunki jakim powinny odpowiadać drogi przeciwpożarowe,
- przewidywaną wielkość udziału właścicieli działek w opłatach adiacenckich oraz wysokość tzw. „renty planistycznej”.

W trakcie opracowania niniejszego planu szczególną uwagę należy zwrócić na:

- zagospodarowanie obszaru rozwoju turystyki narciarskiej z usługami towarzyszącymi (wg zasad jak w pkt. 2),
- wykreowanie w połączeniu z ochroną wartości kulturowych centrum obsługi mieszkańców i ruchu turystycznego dla południowej części gminy,

- istniejące tereny zmeliorowane w miejscowości Wola Niżna,
- uwzględnienie realizacji zadań obrony cywilnej w zakresie budownictwa ochronnego, budowy i funkcjonowania awaryjnych ujęć wody, alarmowania ludności,
- umożliwienie dostępu do wód płynących w celu przeprowadzania robót remontowych i konserwacyjnych w korytach cieków, służących poprawie ochrony przeciwpowodziowej.

Dopuszcza się możliwość podziału terenu planu na mniejsze obszary pod warunkiem opracowania koncepcji powiązań transportowych i infrastrukturalnych pozwalających na zachowanie ich ciągłości.

W sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy korzystać z całości dokumentacji Studium, w szczególności jego Ustaleń oraz zapewnić **spójność rozwiązań i ustaleń planów miejscowych z polityką przestrzenną określoną w Studium.**

Zapewnienie tej spójności oznacza zgodność z przyjętymi w Studium:

- celami rozwoju,
- zasadami rozwoju przestrzennego i kształtowania struktury przestrzennej gminy,
- kierunkami zagospodarowania przestrzennego określonymi dla:
 - systemu zabudowy,
 - systemu kulturowego,
 - systemu przyrodniczego,
 - systemu transportowego,
 - systemów infrastruktury technicznej,
- kierunkami zagospodarowania wyodrębnionych terenów,
- lokalizacją ważniejszych inwestycji publicznych oraz przebiegiem tras komunikacji i infrastruktury.

6.2. Instrumenty pozaplanistyczne

Mając na uwadze prowadzenie przez gminę aktywnej polityki gospodarki gruntami, aktywizację ekonomiczną i tworzenie nowych miejsc pracy, a także promocję gminy, władze miasta i gminy Dukla przystąpią do wykonania następujących opracowań:

1. Program gospodarki gruntami obejmujący:

- waloryzację terenów mienia komunalnego i terenów Skarbu Państwa, pod kątem wykorzystania ich pod przyszłe inwestycje publiczne,

- utworzenie bazy danych o aktualnych właścicielach, a szczególnie formach władania i władających tymi terenami, a także o cenach i rozmieszczeniu transakcji nieruchomościami,
- zasady komunalizacji terenów Skarbu Państwa, nabywania terenów będących własnością prywatną, zamian, różnych form użyczenia i zbywania terenów komunalnych.

2. **Program aktywizacji ekonomicznej** zawierający:

- rozeznanie aktualnych potrzeb w zakresie rodzajów i ilości miejsc pracy niezbędnych na terenie gminy,
- przygotowanie na terenach komunalnych lub w porozumieniu z mieszkańcami gminy na terenach prywatnych atrakcyjnych ofert lokalizacyjnych dla potencjalnych inwestorów pod zamierzenia generujące nowe miejsca pracy,
- stworzenie systemu udogodnień finansowych (podatki, opłaty), administracyjnych (wydawanie decyzji) i organizacyjnych dla inwestycji generujących nowe miejsca pracy.

3. **Program promocji gminy** składający się z następujących działań:

- utworzenie banku danych o atrakcjach turystycznych i kulturalnych, bazie noclegowej, wypoczynkowej i gastronomicznej oraz możliwościach aktywnego wypoczynku i spędzania wolnego czasu,
- opracowanie i edycja różnorodnych tematycznie i skierowanych do różnych odbiorców folderów, map, albumów prezentujących Miasto i Gminę Duklę, także w szerszym kontekście regionalnym i międzynarodowym (Euroregion Karpacki),
- rozpowszechnianie materiałów promocyjnych poprzez wykorzystanie wyjazdów służbowych członków władz samorządowych, pracowników urzędu miasta i gminy, środowiska biznesu czy wreszcie znanych osobistości wywodzących się z tych terenów.